

1995eko azaroak 5 - 1.550 zenbakia - 280 pezeta (BEZ barne) / 14 libera

ARGIA

XABIER MARKIEGI

«Ostiralero
autobus bat erretzea
gatazka artifizia da
erabat»

NAZIOARTEA

Kapitalismoaren
usainean, milioi bat
milioidun Txinan

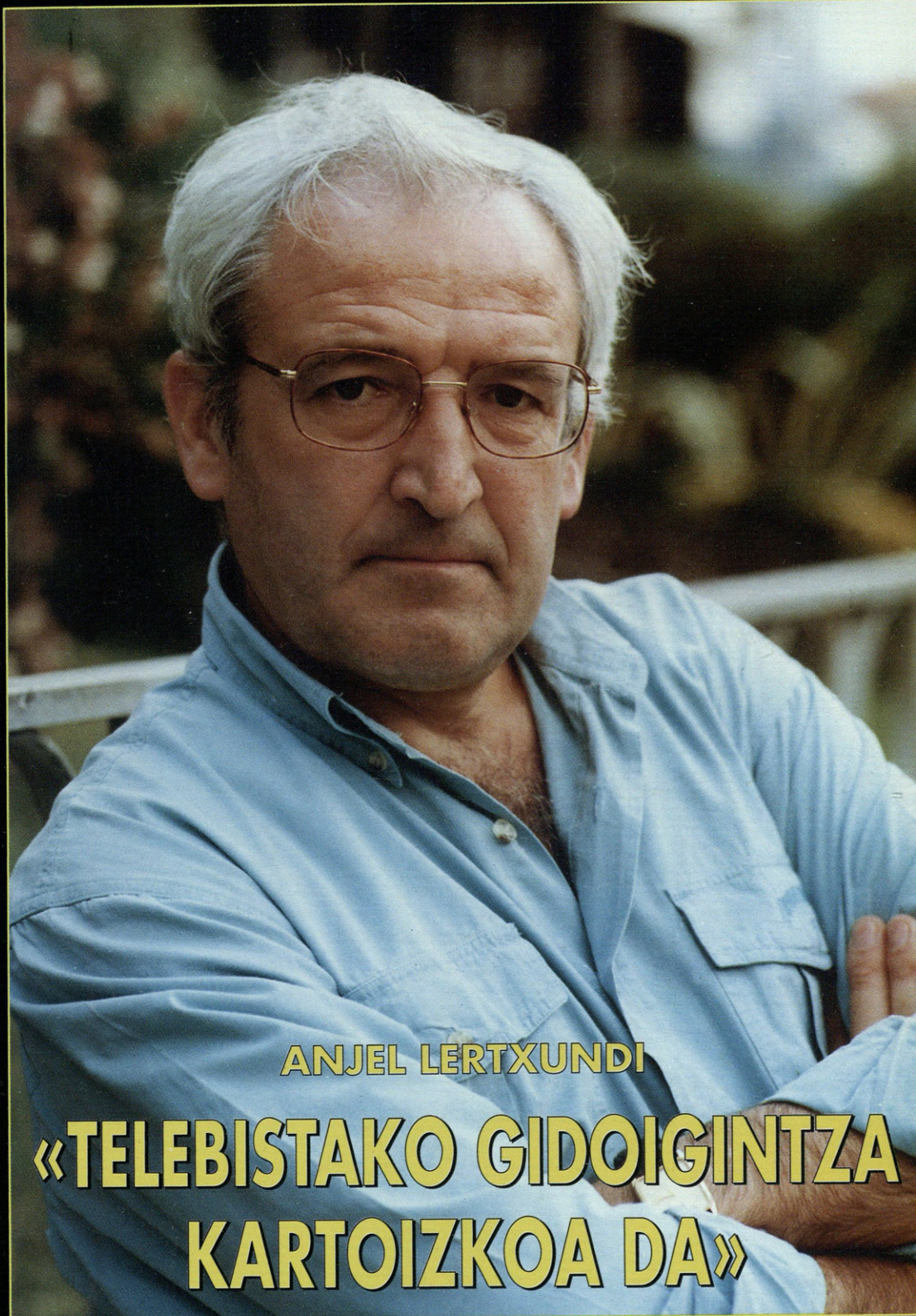
DIASPORA

Euskal Gizataldeen
Mundu Biltzarra
Gasteizen

MIXEL

BEDAXAGAR

«Sorkuntza eta
tradizioaren arteko
reka da herri izateko
giltzarria»

ANJEL LERTXUNDI

**«TELEBISTAKO GIDOIGINTZA
KARTOIZKOA DA»**

POESIA EMEAREN KONTRA?

ZURE KLASIKOEN BILDUMA

Igandero eta asteartero, urte bukaera arte, egunkariarekin batera EGIN disko konpaktos osatutako bilduma bikaina eskainiko du. Musika klasiko jenero desberdin eta autore onenak heldu dira, esate baterako, beste batzuen artean, Vivaldi, Haendel, Mahler eta Debussy.

6. Politika kronika. PELLO ZUBIRIA.

8. Xabier Markiegi, Arartekoa.
«Ostiraleko autobus bat erretzea
gatazka artifiziala da erabat».
MIKEL JAUREGI eta PELLO
ZUBIRIA.

12. Asteazken zehar. XABIER LETONA.

14. Milioi bat milioi. PABLO SASTRE.

18. Jose Maria Garcia y Calvo, Logos
altzari-kooperatibako zuzendari
gerentea. «1996rako Frantziak
fakturazioaren %10 irentsiko
digulakoan gaude».
XABIER LETONA.

20. Cannabis-turismoa.
MYRIAM GARTZIA eta JOSE
KATXEIRO.

23. Gizarteari epaiketa: gizarte bera
epaile. AINHARA ZUAZABEITIA.

26. Munduko euskal herriak.
MIEL ANJEL ELUSTONDO.

29. Anjel Lertxundi: «Telebistako
gidoigintza kartoizkoa da, dekoratu
bat bezalakoa». ARRITXU ZELAIA
eta JOSE UIS ARANGUREN.

34. Kultura kronika.
J.J. PETRIKORENA.

37. Egungo poesia 'emea', ahula eta
gorputz gabea dela dio Xabier
Mendiguren Elizegik. Poesia
emearen kontra?
ANDONI URBISTONDO.

40. Hamahiru urte beranduago, Jean
Mixel Bedaxagarrek bigarren
diskoa kaleratzear du. «Sorkuntza
eta tradizioaren arteko oreka da
herri izateko giltzarria»
RITXI LIZARTZA.

42. Elkarte berri baten gidoia.
JOSU ARANBERRI.

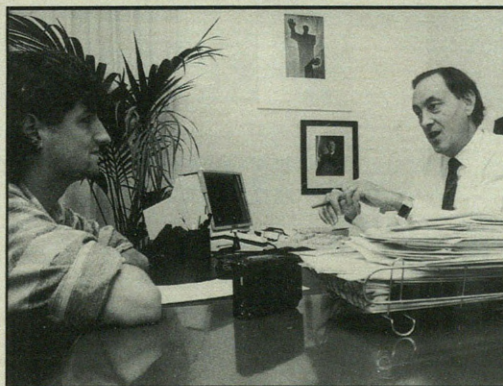
45. Argitalpenak. J.J. PETRIKORENA.

48. Irrati-telebista.
ARRITXU ZELAIA.

52. Aukeran. MIKEL JAUREGI.

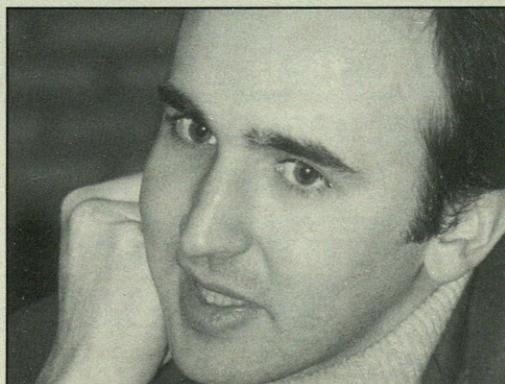
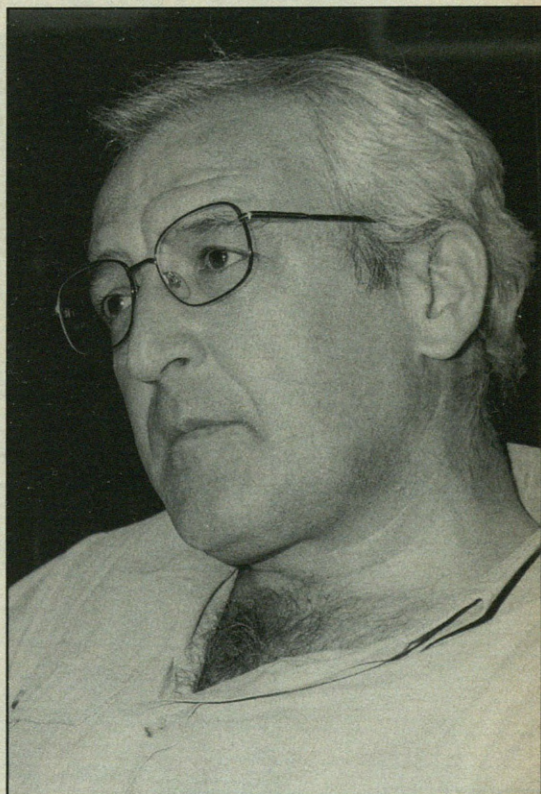
56. Denborapasa.

58. Jumelage antzua.
ADOLFO ARAIZ.

POLITIKA: Tolerantziari buruzko
jardunaldietan egon berri da
Xabier Markiegi Bartzelonan,
Espainiako beste Arartekoekin.
Bakoitzak berea azaldu ostean,
guztiek agiri bateratua osatu
dute. Solasaldia jardunaldietan
aztertutakoaren inguruan jorratu
dugu. Euskal gizarteak bizi duen
«hausturaren aurrean,
adiskidetzaren beharra»
nabarmendu du. /8

ANJEL LERTXUNDI: Zarauzko
ikastola eta Magisteritza
eskolan irakasle, «Hunik
arrats artean», «Ajea du urturik»
edo «Kapitain Frakasa»
liburuak, «Hamaseigarrenean
aidanez» eta «Kareletik»
filmeak, «Goenkale-ko
gidoiak... badiu egindako
lanak eta lanbideak
oriotarrak. Alberdania
argitaletxearen «Ifrentzu»
sailari hasiera emango dion
«Piztiaren izena» liburua
argitaratzear dagoenean
egunkarietan «Otto Pette»
liburua Espainiako Sari
Nazionalerako nominatua
izan dela zabaldu da. Gai
hauetaz eta gaur egungo
errealitatearekin zerikusia
duten beste askotaz hitz egin
dugu barne orrialdeetan Anjel
Lertxundi idazlearekin. / 29

POESIGINTZA: Xabier
Mendiguren Elizegik azken
«Jakin» aldizkarian adierazi
duenez, gaur egun egiten den
poesia emearen kontra dago.
Baieztapen honen harian,
hainbat poeten iritziak jaso
ditugu, egungo poesiaren
errealitateaz jabetzeko eta
literaturaren eremu honetaz
eztabaidatzeko baliagarri gertatu
daitezkeelakoan. / 37

ARGIAren harpidedun
bazara eta musika atsegin
baduzu...

EREN ZAIN ZAUDE?

Gustoko duzun talde edo
abeslariaren konpaktoa
eskura dezakezu prezio
ezin hobean

ESKAINNTZA BEREZIA

ARGIA REN

HARPIDEDUNENTZAT

EGAN

berria

lau behi

GUK

Bidez Bide

Berrikuntza hauetaz gain beste
hainbat kasete, diska eta
konpakto dago aukeran.
Nahikoa duzu dei bat egitearekin
eta behar duzun informazioa
izango duzu

Dei iezaiguzu edo eta
eskaera orria bidali eta
egun gutxi barru etxean
jasoko duzu zuk
aukeratutako konpaktoa

943 - 37 15 45

ESKAERA ORRIA

AUKERATUTAKO KD-ari X JARRI

EGAN BERRIA "Egan Berria" ☐

GUK "Bidez Bide" ☐

LAU BEHI "Lau Behi" ☐

TXIRRI-MIRRI-TXIRIBITON "Allakuidaos" ☐

Transferentzia: Euskadiko Kutxa 3035 - 0036 - 19 - 0360030651
Ondorengo datuekin batera ingresoaren agiriaren kopia bidali behar da.

EN ABIZENAK _____

ALEA _____

ENOA _____

ROBINTZIA _____

HERRIA _____

HARPIDETZA ZBKIA. _____

ZBKIA. _____

PISUA _____

LETRA _____

KODE POSTALA _____

SINADURA _____

VISA / KREDITU TXARTELA _____

EN ABIZENAK _____

ARJETA ZENBAKIA (16 digitu) _____

ADUZITATE DATA _____

HARPIDETZA ZBKIA. _____

Le premier homme

ELABERRI izan arren, «Le premier homme» nolabait ere Camusen egunkaria da. Bere bamea salatzen digun kontakizuna. Ez zen oso luzea izan Camusen bizitza. 46 urte zituen, 1960ean ezbeharrez hil zenean.

Beraren andreak eta adiskideak bukatu gabe zeukan eskuidazki bat, «Le premier homme», ez argitaratzea erabaki zuten.

Garai hartan Frantziako intelektualek Camus begitan zeukaten. Algeriako gu- dua habia bizian zen eta in- tektualak Algeria- ko independentziaren alde zeuden.

Camus, Algerian bertan jaioa baitzen, ez zen horren sutsu agertzen eta «buruberokeriak» alde bat utzi behar zirela zioen. Camusen ustez bi aldeetako indarkeriak gaitzetsi beharra ziren.

Kultura ezberdinez oratutako Algeria nahi zuen eraiki. Algeria plurikulturala.

Frantziako intelektualen eraso gogorrak jasan arren, maiz isildu egiten zen. Jendearen herrak eta ideologia beroak goragalea ematen zituen. Malraux eta Sartre beste muturrean zituen.

Ez dago zalantzarik. Camus oker zebilen. Algerian algeriarrek agindu behar zuten eta beraren kultura gailen ezarri. Camusen plurikultura horretan frantsesa zen nagusi. Eta frantsesak beraiek jarri behar ziren Algeria- ko etorkizunaren brankan.

Harrituseak gelditzen gara elaberri hau irakurrita. Camusek existentzialismoari, absurdoari, gizartearen alienatuta dagoen arrotzari, iraultzaren eta «revolt»aren irrikari, Sisyphusen mitoari eutsi zion bere denbora osoan.

Elaberri autobiografiko honetan, ordea, Camus bere haurtzaroko eta gaztaroko Algeriari lotua ikusten dugu. Ageri agerian dago: Frantzia arrotza izan zen beti Camusentzat.

Proust bezala urte galduen bila dabil hemmen Camus. Miseria gorrian bizi izan zen lehendabiziko urteetan. Miseria horretatik ateratzeko bere burua ikasketez jantzi zuen, neke handiak egari ondoren.

Herioaren mehatxua behin eta berriz agertzen zaigu «Le premier homme»-n. Beraren filosofian oinarria den alderdi hori aspalditik sumatu zuen bere haragitan. Gazte zelarik odola botatzen hasi zen. Biri- kietako gaitzaren mende ibili zen luzaro.

Denbora galduaren bilaketa horretan aitak leku berezia du. Ia ez zuen ezagutu. Lehendabiziko mundu guduan Mame era- soaldian erori zen, berak urte bat zuelarik. Haren hutsuenak harrak bezala betiko egin zion zuloa. Hutsune hori oroitzapenez eta sentimentuz betetzen ahaleginduko da.

Berriz esan beharra dago: iraultzaileen marka izango duen Camus nahiko neurritsu agertzen da elaberri honetan. Maitasun ga- beko mundua hila dela aldarrikatzen digu. Tiranientzat eta gehiegikerientzat ez du he- rra baizik erakusten. Odol isuritzen duten ideologiak madarikatuak agertzen dira, ez- kerrekoak edo eskubikoak direlarik.

Bigarren gizona ezagutzeko, hots, etsipe- nak hartutako Camus goibelaren barna zu- latzeko, behar beharrezkoa da *lehendabi- ziko gizona*, haurtzaro eta gaztaro gordina- ren Camus ezagutzea.

GOTZON GARATE

Integrazio diskriminatua

TXANTXIKU Ikastolan dauden Hezkuntza Bereziko gure seme-alabez arduratzen diren laguntzaileen finantzaketa dela eta sortu den arazoaren aurrean arituko gara

Administrazioak bere garaian Hezkuntza Bereziko Laguntzaile talde bat sortu zuela Euskal Autonomi Elkarte ikastetxeetako ikasle integratu guztien beharrei erantzute- ko. Zenbait urtetan horrela aritu ondoren, joan zen ikasturtean Administrazioak bere laguntzaileak ikastetxe publikoetan in- tegratutakoentzat bakarrik izateko erabakia

hartu zuen eta gainerako ikastetxeentzat dirulaguntza bat jarri zuen.

Bi ikasturte hauetako esperientzia aztertu ondoren, Txantxiku Ikastolari ematen zaion zenbatekoa ez da laguntzaileen benetako kostura hurbildu ere egiten eta horrek de- maseko defizita srtzen dio ikastetxeari.

Egoera honekin zuzenean kaltetuak suertatzen diren ikasleen gurasoak garen aldetik eta, era berean, gure seme-alabak edozein ikastetxetan integratzeko eskubide osoa dugun hiritarrak garen neurrian, guztiz baztertuta eta babesik gabe ikusten dugu geure burua Hezkuntza Sailak hartutako politikarekin.

Guzti honen aurrean eta gure seme-ala- bak eskolatzeak Ikastolari zama ekonomi- korik sortzea nahi ez dugunez, hasierako formula jotzea eskatzen diogu Hezkuntza Sailari, gure seme-alabei zuzenean Administrazio Laguntzaileak izendatuz, zein ikastetxetan matrikulatu ditugun kontuan hartu gabe.

JOSE M.^aARABOLAZA, ETA BESTE 3

SINADURA

OÑATI (GIPUZKOA)

JABEA: ZERUKO ARGIA, S.A.L.

LEHENDAKARIA: Joxe Mari Irazusta.

ZUZENDARIA: Pello Zubiria.

Kontseilu Editorialeko Arduraduna: Baleren Bakaikoa.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15.pabiloia.

20160 Lasarte-Oria.

Tlf: 37 15 45. Faxa: 36 10 48.

BIZKAIA: Zabaltzuri 2, 1. ezkerre. 48003 Bilbo.

Tlf: 410 34 34. Faxa: 410 37 15.

NAFARROA: Iratxeko Monastegia 70, 3. ezkerre.

31011 Iruñea.

Tlf: 17 80 78. Faxa: 17 80 77.

IPARRALDEA: Harrobiko Etxea, 64122 Urruña.

Fax-Tlf: 59 47 17 10

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

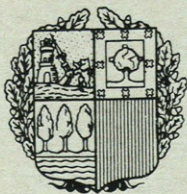
ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA:

72562 E.

INPRIMATEGIA ETA FOTOMEKANIKA:

Antza, S.A.L.

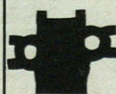

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Diputazioa

Kultura eta Turismo Departamendua

kutxa fundazioa

fundación kutxa

- gipuzkoa donostia kuxaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san sebastián

Vasco-navarroak Quebecera begira

ESPERANTZA garaia dela esan du ETak asteburu honetan plazaratu agirian. Eta aldi berean, «politikari profesionalek eragin nahi dituzten espektatiba faltsuen aurrean kontuz ibili beharra dago» dio ETak, eta aurreraxeago «ezker abertzaleak inork baino gehiago desiratzen duen bakearen bandera hitz goxo eta ekimen gogorren artean bereganatu nahi dute: elkarriketari bai esanez eta Euskal Herriaren zampaketa estrategian sakonduz». Erakunde armatuak azken hilabeteotan batetik eta bestetik elkarriketaren alde esan direnez duen mesfidantza azaldu digu herritarroi, beste egunkari batean Gipuzkoako sozialistek Txiki Benegasen Eugenio Etxeberenagana mezulari bat bidaltzeko eskatu ziotela zabaltzen zen egun berean.

ETak hedatu dituen balorazioen hariari beste muturretik heldurik, politikari profesionalei eta bidenabar Eusko Al-

derdi Jeltzaleari «hitzak aldatu dituzuela ohartzen gara baina ekintzak ikusi nahi ditugu» esan nahi diela ere pentsa liteke. Keinuak oso inportanteak izaten dira holakoetan. Eta alde bakoitzak besteagandik zein keinu eta urrats espero duen argitzeko aukera izango zuten, egia bada azken hilabeteotan ahalik eta diskrezio handienez zenbait harreman izan dela. Dena den, Txiki Benegasen neska-mutilek argitu beharko digute zer dela eta erabaki duten ETak hitzegin duen bihar-monean bertan irekidurazko diskurtsoa etetea.

KEINUA ala urratsa izan da Javier Otano eta Jose Antonio Ardanzak EAE eta Nafarroaren arteko harremanak erakunde iraunkor batean finkatzeko hartu duten konpromezua? Gaur dugun sistema autonomikoaren krisiaren aitormena dela azpimarratu da HBtik, independentismoa eta batasun territorialaren aldeko presioa desaktibatze ahalegin bat. Gainerako gehienek —EAJ, EA, IU, CDN eta sozialistek— itunaren alde onak azpimarratu dituzte, bi komunitateen arteko harremanen eta batik bat kultur eta hizkuntz arazoei erantzun emanko-

«Kebektarrei bezala euskaldunoi ere Estatuaren sorburua garela esaten zaigu, lehen espainolak, baina atzean gordeta beti daukate anaia uniformaturen bat»

Ardanza eta Otano EAEko eta Nafarroako Gobernuetako lehendakariak protokoloa izenpetu zuten Ajuria Eneko Jauregian iragan asteazkenean datorren urtearen hasieran Hego Euskal Herriko bi autonomien arteko batzorde iraunkor bat abian jartzeko. Bi lehendakariak EAEren eta Nafarroaren arteko harremanen «normalizazioan» aurrerapausoa eman dutela adierazi zuten, «elkarri bizkarra emateko» garaia ez dela gaineratuz. (Arg.: Egunkaria).

munak ematearen aldeko onurak.

Lehenbiziko egunetako beroaldia baretutakoan gertatuko denak erakutsiko du zertan mamitzen den papera. Orduan ikusiko da UPNkoen hasierako «moskeoa» horretan geratzen denetz. Hasteko, Hegoaldeko lurraldeen eta herriarren arteko harremanez hitzeging eta idazteko parada eman dio mundu guztia. Del Burgok egin duen balorazioak ipini du arazoa —beste hainbeste alditan legez— bere neurrietan. Hasteko, EAE-rekiko harremanak Aragoe edo Errioxa-koekikoen aldean zergatik hobestu behar diren polemizatzen du. Baina zerbait gehiagotan mamitzen bada akordioa, xakean hurrengo jokaldia zein egingo duen iragarri digu: Espainiako anaiei deituko die. Eta Gernikako Estatutoa bezala Amejoramendua negoziatu ziren garaietatik ongi dakigu lagun asko eta indartsuak dituela Espainian.

QUEBEC darabilgu asteotan ahotan, Europan eta Ipar Ameriketara, eta gurea bezalako nazio arazoa duten lekuetan areago. Ez dirudi euskaldunoi asko erakutsi diezagukeen eredu denik, politikari dagokionez. Gaietan ditugun bi estatuek ez dute Otawakoak Britainia Handiarekiko duten inperiokume konplexurik. Eta euskaldunok ez dugu sekula eduki itsasoaz beste aldetik «Vive Quebec libre!» oihuka etorriko zaigu osaba-jeneral metropolitano indartsurik.

Guk baino gehiago espainolek ikasi beharko lukete Quebecoko aferatik. Alegia, beste patxada batean hartuko genituzkeela gauzak, presioa egiten hasita kanadiarrek egunotan kebektarrek «etxean» gelditu daitezzen egin dituztenak bezalakoekin konformatuko balira. Espainolak. Blazquez apezpikua Bilbon koroatzerakoan Espainiatik antolatu duten «martxa» bezalakoekin, alegia. Kebektarrei bezala euskaldunoi ere Estatuaren sorburua garela esaten zaigu, lehen espainolak, baina hitz goxoen atzean gordeta beti daukate anaia uniformaturen bat.

PELLO ZUBIRIA

G O R D E T Z E K O A K

AMATIÑO JOSEBA LEIZAOLAREN PRENTSA ARDURADUN

Eusko Legebiltzarreko lehendakariaren gaur egungo prentsa arduraduna erretiroa hartzeko puntuan dagoelarik, Luis Alberto Aranberri «Amatiño» hautatu du Joseba Leizaolak postu horretarako. Euskal Telebistako zuzendaritza utziz geroztik, Eibarko zinegotzi jeltkidea da Amatiño, eta kargu politiko hori EAEn kable bidezko sarea eta zerbitzuak eskainiko dituen Euskalnet enpresan dituen ardurekin batera lantzen du azken urte honetan.

PATXI ZABALETAREN TARTEA

ZER ETORKIZUN DU ITOIZKO URTEGIAK?

Itoiz eta Nafarroako etorkizuna

Itoizko urtegiari buruzko eztabaida gehienetan ekologia mailako argudioetan garatu da. Urtegiaren aurka azaldu direnak argudio ekologikoak erabili ohi dituzte; bigarren maila batean, uraren jabe goari edo burujabetasunari dagozkionak.

Urtegiaren alde azaldu direnen argudioak etorkizun ekonomikoarekin lotu izan dituzte: Nafarroako Gobernutik, beste erakundeetatik eta urtegiaren aldeko alderdietatik. Argudio sozio-ekonomikook batez ere nekazalgoari dagokionez erabiltzen dituzte; industriaren edo «ahoko» uraren premiak ere aipatu arren.

Niretzat Itoizko urtegia eta bere proiektua ez dira komenigarriak Nafarroako etorkizunerako ikuspuntu sozio-ekonomikotik ere. Nafarroako etorkizuna baldintzatu egingen lukete eta neurri batean porrot eginarazi. Industriari dagokionez ez bakarrik ez dago ur eskasiarik, baizik eta Nafarroan ez da inolako premiaren azterketarik egin. «Ahoko» urari dagokionez berriz, Ebroko Konfederakundeak ukoa eman zion Iruñeko Uraren Erkidegoak aurkeztu eskariari. Bi atalotan gertatzen denak ezin eraman zezakeen Auzitegi Nazionala justifikabiderik eza baieztatzeraino. «Ahoko» eta industriarako behar diren urak Nafarroan badute zorio-

nez aterabide merkeago eta egokiagorik.

Nekazalgoari dagokionez zerbait batzuek eman beharko. Nafarroan 76.000 Ha. da ureztatzen dena. Horietatik 42.000 be-lar motako etekinetarako erabiltzen da. Zergatik? Europako Batasunatik datozen subentzioak jasotzeagatik. Barazkien lantzeko ez da erabiltzen ureztaturik diren lur guztien laurdena besterik. Gainera barazkien produkzioa behar eta nahi ainakoa egin daitekeela oraingoz ere eta arazoa saltzea dela eta ez besterik. Esparragoaren egoera kasu: orain bost urte 8.000 Ha. baino gehiagotan landaturik zegoen, eta aurtun 3.000 Ha. tan besterik ez da aurkitzen.

Gauzak horrela, nolatan jasan behar du Nafarroako Herri Altxorrek 400.000 milioi pezeta balio lezakeen kanalaren eraikuntza? Nola defenda liteke urteoro 35.000 milioiko zorra egin duen autonomia batek, horrelako gastu bat bere bizkar hartzerik? Gainera beste aterapeak egon badaude. «El Ferial» edo «Mairaga» bezalako urtegi ttiki eta egokiagoak eraikitzea onargarria da ekologikoki, egin dira eta egin daitezke ekonomikoki eta askoz erabilgarriagoak dira ondoren.

Ez genuen Auzitegi Nazionalak arrazoi-nik eman beharrik betidanik eztabaida eta elkarrizketarako prest egon garenok. Baina ea lehenbailehen geldiarazten duten enpresaren batentzat eta bere inguruko zornetan ornitzen den bakarren batentzat baino balio ez duen eraikuntza zentzuga-bea. Aunamendiak eskertuko du.

Xabier Markiegi, Arartekoa

«Ostiralero autobus bat erretzea gatazka artifiziala da erabat»

Bere ekimen-ardatza beti biktimarekin egotea dela azpimarratu digu, eta Arartekoa «euskal herritar guztiontzako» erakundea dela.

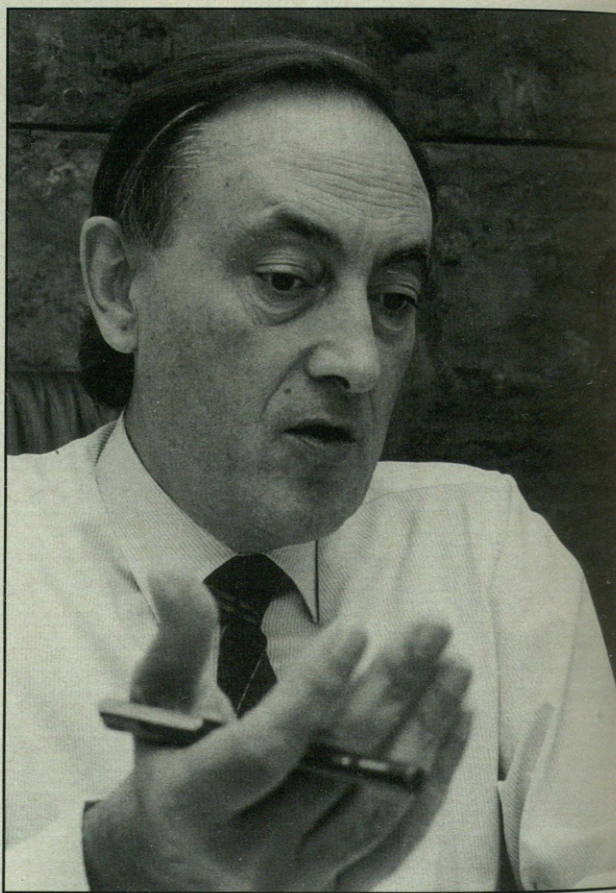
Zierbenan zinegotzi, Bizkaiko Batzar Nagusietan apoderatu, legebiltzarkide eta orain Arartekoa. Baina kargu politikoez gain ere, ibilbide luzea egina du Xabier Markiegik politikagintzan. Eta, jakina, esatekorik asko dauka.

Tolerantziari buruzko Bartzelonako jardunaldietan intolerantzia patologia gisa definitzen zenuen. Euskal gizartea gaixo al dago?

Haustura sozial handia gertatu da euskal gizarteko bi sektoreen artean. Trantsizio baketsua eta erreformista aukeratu duten euskal herritar gehienak batetik, eta hausturaren aldeko apustua egin duen gutxiengoa bestetik. Azkenok ez dute onartzen bere garaian gehiengoak onartutako autogobernu maila. Bi sektoreon artean egon daitezkeen politika, kultura, gizartea, aldarrikapen historikoak eta antzerako gaien inguruko eztabaidak gizalegez burutu daitezke, nahiz eta desados-

tasunak egon. Eskubide historikoei buruzko ikuspegi ezberdinen, nazio-erakuntzari buruzko estrategia ezberdinen eta abarren arteko desadostasunak izan arren, haustura eragin duena indarkeriaren erreferentia da. Erreferente hori egongo ez balitz, gai horiek guztiak inolako arazorik gabe eta lasaitasunez eztabaidatzen arituko ginateke.

Haustura gizartearen baitan baldin badago, herriaren birkonposaketa ere gizartearen baitan gauzatu behar da. Ibai-ertz bietatik adiskidetzera eta negoziaketara nahi duten eskuek irten behar dute. Bi sektoreetan esku asko dira horren bila dabiltzanak, baina aldi berean bi sektoreetako jarrera

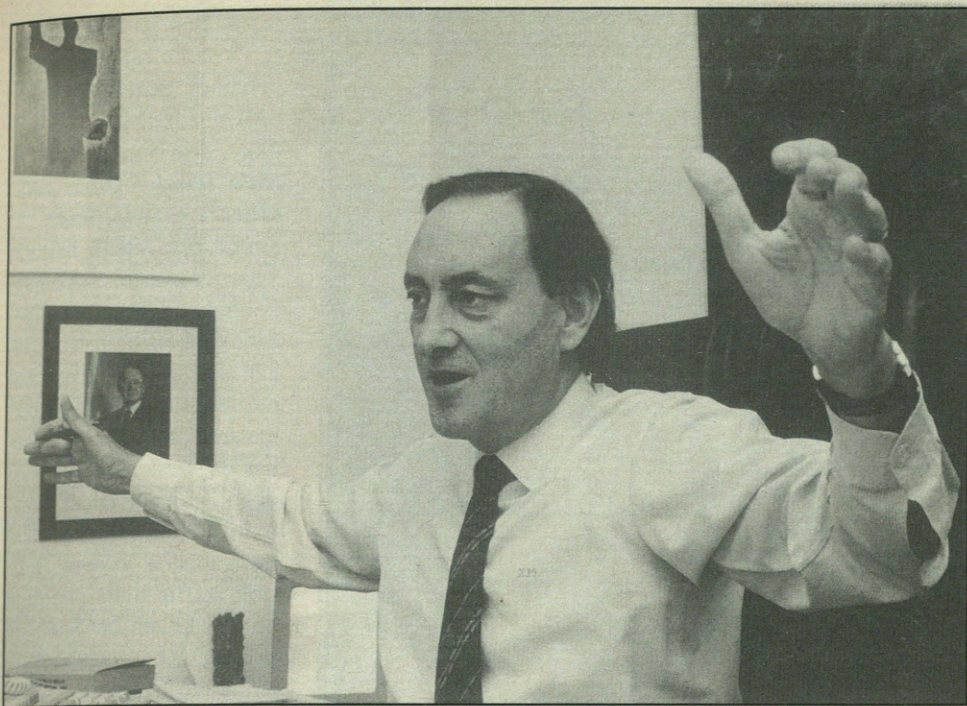

«Euskal gizartearen haustura eragin duena indarkeriaren erreferentia izan da». (Argazkia: Garikoitz Garaialde).

muturrekoenak gogortzen ari denik ere bada. Baina bi aldeetako moderatuenen ahaleginek ehun soziala egin behar dute. Uneotan,

garrantzitsuagoa da laugarren solairuko bizilaguna bigarrenengoarekin adiskidetzera ez dakit zein konfiantza antolatzea baino.

«ETA eta bere oinarri sozialaren artekoa da falta den elkarriketa bakarra». (Arg.: G. Garaialde).

Euskal gizartearen arazorik nagusia intolerantzia dela uste al duzu?

Euskal gizartearen intolerantzia maila izugarria dago, bestea alboratzeko bizia edota askatasuna kentzerainokoa. Hain intolerantzia fenomeno larriak eragiten dituen indarkeriaren erreferentia egongo ez balitz, ETArekin zein beste aldekoarena, ez litzateke inguruko gizarteak baino tolerantia edo intoleranteagoa izango.

ETak dio Euskal Herriaren eskubideekiko Espainia eta Frantziako estatuak mantentzen duten intolerantziaren ondorio direla bere ekintza armatuak.

Euskal herriak edo errolatutako euskal herritarren multzoak hauteskontzian adierazten du zer nahi duen, eta horixe da herriaren borondatea. Euskal gizartearen badira eroso sentitzen ez diren herritarrak, espainiar

eta frantziar estatuen jarre-
rak intolerantzetzat jotzen di-
tuztenak. Aldiz, beste herri-
tar batzuk ez dira deseroso
sentitzen, eta ez dute ikusten
bi estatuen aldetik halako
intolerantzia mailarik da-
goenik. Ikuspuntu horretatik,
inork ezin du bere gain
hartu euskal herritarren or-
dezkaritza.

Beraz, zatitutako bi alde horiek adiskidetzeko nabitaetzkoa da indarkeria amaitzea...

Bartzelonara eraman nuen
agirian agertzen nuen ez,
oso garrantzitsua da ETArekin
indarkeria babestu duten
sektore sozialek ETArekin
hitz egitea. Guztiok esan
diogu jada ETArekin geratzeko,
aspertu gaituela, bere oina-
rri sozialak izan ezik. Ardu-
ratzen nauena da indarkeria

babesten aritu den baina
jadanik bide horretatik gerra
galduta dagoela pentsatzen
duen sektoreak ETArekin
hitz egiteko askatasun eta
ausardiarik ez izatea. Hori
da falta den azken elkarrik-
keta, alderdi politikoen ar-
tekoa edota ETA eta Gober-
nuaren artekoa baino ga-
rrantzitsuagoa.

NATOn sartzeari euskal herritar gehienek emandako ezezkoa aipatzen duzu ponentzian, eta hala ere barruan gaude. Nola uler daiteke kontrabandak?

Behin Autonomien Estatua
onartzen dugunean, Estatu
osoaren borondatea auto-
nomia guztien borondatea-
ren baturaz egiten dela
onartzen dugu. Kasu hone-
tan euskal herritarrok NA-

TOren kontrakoak ginela
argi geratu zen, baina ez zen
nahikoa izan.

Dena den, Estatuak kon-
tuan hartu behar du herri
honek, errolatutako euskal
herritarren multzoak, bo-
rondate propio hori duela.
Eta sentikortasun hori, beste
gai batzuetan, gainontzeko
autonomietako Arartekoen
aldetik sumatu dut Bartzelo-
nan: intsumisioa dela,
euskara dela, tratatu txarrak...

Datu positibotzat, zenbait taldek borroka armatuari uko egitea aipatzen duzu. ETA-pm-ren desagerketak zer irakatsi dizu?

Diktaduraren azken garaiko
manifestazioetako lelo na-
gusia «Askatasuna, Amnistia
eta Autonomia Estatutua»
zen. Diktaduratik eskubi-
deak ezagutzen dituen
erregimenera igaro ginen,
euskal preso guztiak kar-
tzelatik irten ziren 77ko urri-
ko amnistia bitartez, eta
azkenik, Autonomia Estatu-
tua. Herri honen gehien-
goak Estatutuari baietza
eman zionean gure zeregina
amaitua ikusi genuen.

Euskal Herrian bizi dugun indarkeriaren arduraren norena da?

Egiten dutenena soilik, eta
neurri batean babesten du-
tenena, alde batekoa izan
zein bestekoa.

Egun gogor salatzen da GAL. Bere garaian GALen ekintzei amaiera emateko edota beren egileak atzemateko beharrezko guztia egin al zen?

Ez, utzikeria garrantzitsuak
behintzat izan ziren. Euskal
gizartearentzat berez gai
makurra izateaz gain, ustez
egin den bezala Estatuaren
aparatuek egiteak zuzenbi-
dezko estatuaren deslegiti-
mazioa dakar, sinesgarritar-

«Euskal gizartearen intolerantzia maila izugarria dugu, bestea alboratzeko bizia edota askatasuna kentzerainokoa»

sun galera. Etsipena ere sortarazten du. Bakearen alde lanean ari bazara, eta bat-batean indarkeri-irudi izugarriak heltzen bazaizkizu, azkenean esaten duzu: joan daitezela San Mamesera eta has daitezela elkarri tiroka, baina utz gaitzate bakean.

GAlek utzi dio bere jardunari, baina ETak une batean esango balu «*nabikoa da, bemen utziko dugu*», pare bat belaunaldi beharko lirateke bakearen, tolerantziaren, elkarriketaren... kulturak gizartean behar bezalakoa sustraiak bota eta zauri guztiak ixteko.

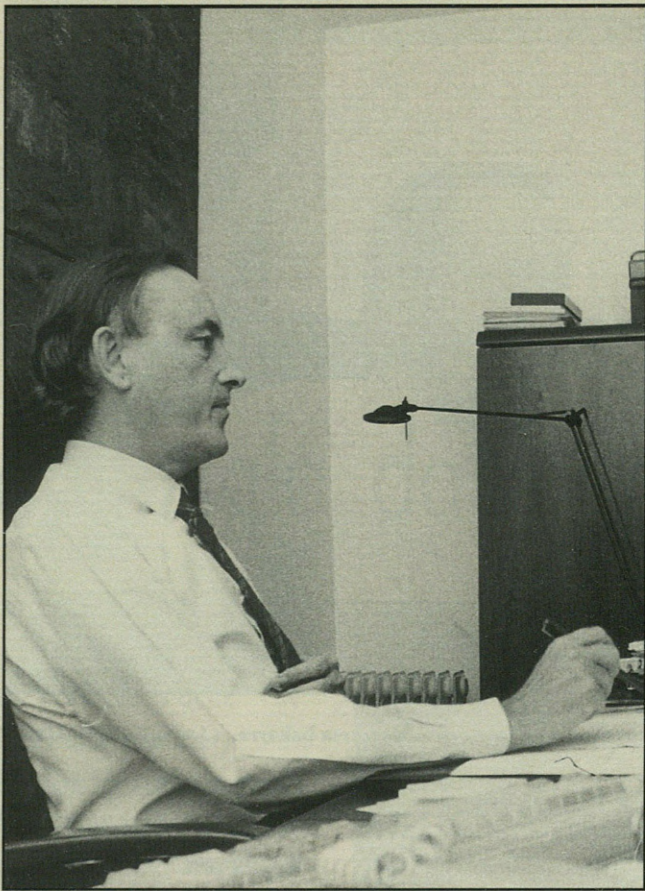
GAL afera argitzeko orduan egin ez zena orain egingo al da?

Justizia ohardun bada zuzenbidezko estatuaren sinisgarritasuna birloratzen duen arduraz, bere esku dago. Justiziak afera guztia argitara atera behar du eta errudinei dagozkien zigorrak ezarri.

ETA armak uztera behartuko dutenak gazteak izango direla esan duzu. Zertan oinarritzen duzu baieztapena?

Egun agertarazten zaigun euskal gazteriararen irudia ez da benetakoa. Kaleko bortizkeriaren igoera honek *Intifada* berri baten itxura eman dezake, hala ez delarik. Kopuruz oso fenomeno txikia da eta gazte gehienek ez dute ildo horretatik jozten, besteek iskanbila handiagoa egiten duten arren. Estrategia baten arabera finkatutako fenomeno da, gatazka artifiziala, zeharo efektista: ostiralero autobus bat erretzea gatazka artifiziala da erabat, eskubide historikoeekin, independentiarekin edota presoeekin zerikusirik ez duena.

Posible ikusten al duzu

«Uncotan, garrantzitsuena laugarren solairuko bizilaguna bigarrenengoarekin adiskidetzeari da». (Arg.: G. Garalde).

elkarbizitza giro berria Espainiako Konstituzioak, Gernikako Estatutuak eta Nafarroako Foru Hobekuntzak zehaztutako lege-esparru berberean?

Guztia hobetu daiteke, eta lege horietarik bat ere ez da behin-betirako, guztiek baitaramate erreforma klausularen bat. Baina niri, herritar gehienei bezala, autonomia honetan bizi daitekeela iruditzen zait. Kantitatez eta kalitatez, gure autogobernua munduko eta, zalantzarik gabe, Europako han-

dienetakoa da. Jakina, helburutzat independentzia duena Estatuaren baitan egindako edozerk ez du inoiz gustora utziko. Baina eredu honek herritar gehien nahiak asetzen ditu, duela 30 urte pentsaezina baitzen orain daukaguna izango genuenik. Beraz, eredu hau bere emaitzak ematen ari da.

ETak bere amaiera erabaki behar duela diozue, zer ulertu behar du erakundeak desagerpenarako deiaz gain?

Dei bezala balio badio, ni

«Kantitatez eta kalitatez, gure herriko autogobernua munduko eta, zalantzarik gabe, Europako handienetakoa da»

pozik. Bere jardunari amaiera emateko nik eta herritar gehienek esateaz gain bere oinarri sozialek esaten badioke, ezin hobe.

Nola ikusten duzu adiskidetzeari eszenatokia?

Senecaren hitzak hartuta «elkarrenganako barkamen kontratuak» soilik ekar diezazake bakea: batetik, elkarbizitzarako baldintza minimoetarako kontratua bermatzeko ahalegina egin behar da; bestetik barkamendago, guztiok eman behar baitugu amore; eta elkarrenganako azkenik, guztiok hartu behar baitugu parte, alderen bat kanpoan geratuz gero bere horretan jarraituko baitugu.

Hori gauzatzeko akordio lanak egin ditzaketen bi agente daude: gizarte mugimenduak eta alderdi politikoak. Hauek hainbat gauza egin ditzakete txinparta piztu eta adiskidetzeari edo elkarrenganako barkamen kontratua sustatzeko. Gizarte mugimenduek beren eremuak, gizartean. Alderdi politikoek elkarriketarako eta aipatu kontratua egiteko eremuak zabaltzeko ahaleginean, elkarriketa eta tolerantziaren eguneroko praktikaren bitartez.

Elkarrenganako barkamen kontratua proposatzen duzu. Elkarri-erabondateen kontratuaren eredu bera al delanean al genezake?

Ez du zerikusirik. Elkarrenganako barkamen kontratua Rousseauaren kontratu sozialaren antzeko zerbait litzateke, hots, elkarbizitzarako oinarritzko arau batzuk ezartzea: elkarren arteko errespetua, pentsamenduetan guztien errespetua... Alegia euskaldun eta, era berean, espainol sentitzen den eus-

kal herritarra ez fusilatzea; eta azken honek ez dezala fusilatu euskaldun bakarrik sentitu eta herri hau estatu independente nahi duena. Gehiengoan jokoa da azken batean: gehiengo erabakitzen da eta gutxiengoa errespetatu egiten da, zapaldu gabe; baina, noski, gutxiengoarekiko errespetuak ezin du izan gutxiengo horrek esaten duena egitera artekoa.

Atxilotuz gero, euskal herritarrek segurtatuta al dauka torturatuko ez dutela?

Ez dut uste, eta halaxe esan nien gainontzeko Arartekoei Bartzelonan; eta ahal den neurrian hori ekiditeko lan egin behar dela erabaki genuen. Toki-aldaketetan, presoaren daramaten funtzionarioek espetxe edo komisaldegi bakoitzean zerbitzuan dagoen funtzionari-buruari edozein gora-beheraren berri eman behar diote; eta jarraian, medikuak presoaren egoera aztertu behar du eta inolako gora-beherarik izan den ikusi. Protokolo honen bitartez, toki-aldaketetan tratatu txarrak kasik erabat ekiditea lortu da.

Aldiz, atxiloteta egoitzetan eremu opako bat geratzen da, egungo legeriak jasotakoa: inkomunikazioa.

T A N T O A

Koherentziadun herri gizona

56 urte —kintoak gara— bilbotarra. Politikan egon den denbora guztian Euskadiko Ezkerrakoa izan da, azken momentuan alderdi gabe gelditu arte, ez bait zen hurbildu EAren Aua-mendikoak bezala ez eta PSE-PSOErekin bat egin beste lagun batzuk legez.

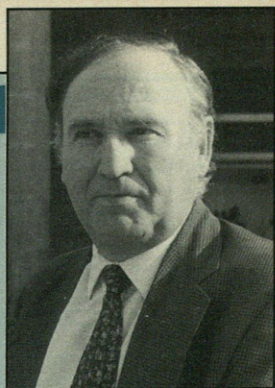
Markiegi bilbotar familia abertzale historiko baten semea da. Aita Bergaran interes ekonomikoak eta baita jatorrizkoak zituen, baina ez nuen ezagutzerik izan. Ama, ordea, Asun Candina emakume eredu bat izan da, bizi da oraindik, ez bakarrik semearentzat beste askorentzat ere, zeren eta frankismo garaiko erresistentzia lane-taneta euskalduntze ahale-ginetan. Ezagutzeko aukera izan dut, mirestekoa ere.

Markiegi pertsona oso metodikoa da, politikagintzan ohi ez dena gainera, zorrotza, zorrotzegi batzuentzat, koherentea, estrategia bat jarraitzekoa berari atsegin edo ez. Alderdikideekin arazoak izaten zuten, koiuntura hutsez baliatzen zirenekin.

Euskal naziogintzaz bere iritzi propioak izan ditu, ez beti ortodoxoak batzuentzat, baina bai EErentzat historikoak izan direnak, alegia, ez sabindarrak, ez eta, esenzialistak, ez eta sukursalistak ere.

Irakaskuntzan eta gizarte alorretan aukera publiko eta progresisten alde beti, eskola publikoa, osasungoan eta beste giza-ekonomi alorretan.

Probintzikerien aurkakoa, Parlamentuaren hege-

**Jose Luis Lizundia
Euskaltzaina**

moniaren aldekoa dugu, ez bakarrik foru erakundeekiko baita Gobernuarekiko ere.

Alderdi gizona izan bada ere, aparato gizona izan zen noizbait, ez da «aparatxik» entzat eroso suertatu askotan. Alderdiaren agente eta biltzar nagusien erabakien aurrean errespetu handikoa, sutan jartzen zen barne-agintariak erabaki berberetaz taktikoegi edo koiunturalkiegi jokatzeari ere jolasteaz.

Presoa inkomunikazio egoeran egoteak eremu opako hori ahalbideratzen du, eta eremu horretan tratatu txarrak gerta daitezke.

Intsumisioa euskal gazteriaren belaunaldi oso bat hunkitzen ari da. Arartekoak esan edo es-

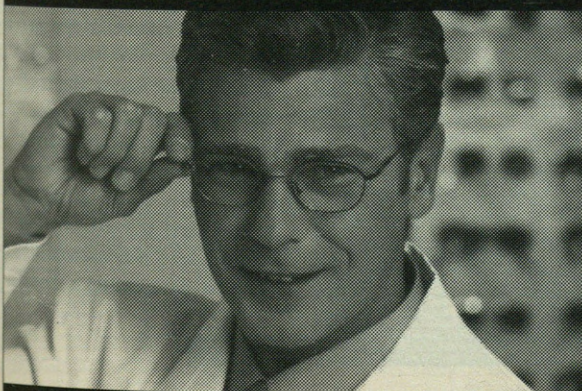
kaintzekorik badu?

Asko esan eta eskaini diet. Egindako gestioak Justizia Ministerioari eta Espainiako Arartekoari zuzendu dizkiet, intsumisioaren despenalizazioa eskatuz, eta zigorren bat jarri behar zaiela pentsatzen badute neurritz kanpo-

koa ez izatea eskatuz. Orain Espainiako Arartekoaren gestioen zain egon beharra dugu, harremanak mantentzen hasia baita aipatutakoa Kode Penalean jasotzeko.

**MIKEL JAUREGI
PELLO ZUBIRIA**

"EZ DUZU EZER HOBETO IKUSIKO"

VARILUX LENTE PROGRESIBOAK

HURBILEKO NAHIZ URRUNEKO, IKUSMEN EZINOBEA

Lente progresiboetako teknologia aitzindariak espezialista onenek zeuri egokitua. Zure ikusmena edozein distantziara ezinobea izateko. Berme onenarekin. Aitzindariarenarekin. Varilux. Ez duzu ezer hobeto ikusiko.

BERMEAREKIN:

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1 Zba

Hernani, 4 - DONOSTIA

H I R U M U N D U

■ BOTERE GERRA
AGERIAN MOSKUN

BOSGARRENEZ 1987tik gaurdaino, Ieltsinen bihotzak ostikoa eman dio nahiko txarto zaintzen duen bere jabe-ari. Botere hutsunea berriro ageri da hegan Kremlinaren gainean; kontua, ez da berria. Iazko abenduan Txetxeniako gerra hasi zenean, botere gerra agerian geratu zen Kremlinek pasabideetan, Grachov defentsa ministroa, Txernomirdin lehen ministroa, Lebed generala... Ieltsinen gaitzaldiak gerra hau areagotuko du, are gehiago kontuan hartuta datozen sei hilabeteetan Errusiak bi gertakizun garrantzitsu biziko dituela: abendu honetan Legebiltzarrerako hauteskundeak eta datorren urteko ekainean lehendakari berriaren hautaketa.

■ DINI BENETAKO
LEHEN MINISTRO

LAMBERTO DINI, Italiako gobernura lehen ministro tekniko modura iritsia, benetako lehen ministro politikoa dela erakusten ari da, are gehiago iragan astean Berlusconiren zentsura moziotik tente atera zenetik. Jadanik Berlusconik baino egun gehiago egin ditu lehen ministro moduan, 225 hark eta 300etik oso gertu Dinik. Berlusconik bere finantz ministro ohiak traizionatu egin duela dio eta Dinik, oster, bere iraunpenaren arrazoiak Italiaren ekonomi egoera larrian topatu behar direla erantzuten du. Edonola ere, une zehatzetan zoriak legebiltzarreko gehiengo motza eskaini badio ere, ez du bere gehiengo iraunkorrik eta epe ertainera horrek goernutik egotziko du.

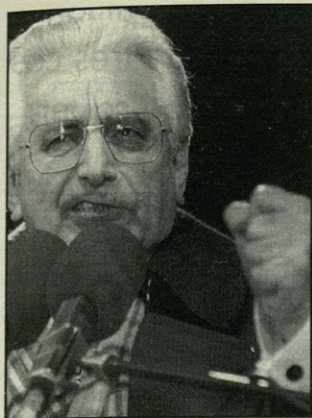
■ NBE-REN OSPAKIZUN
HOTZ ETA GOIBELA

NBE-EK ezin izango dituzte 50. urtereneko ospakizun egunak bere oroitzen ikusgarrienen arteko kutxan gorde. Munduan askatasuna, justizia eta elkar bizitza baketsua bultzatzeko sortu ei zena, bera protagonista baino estatuak izan ziren lehen lerrokoak. NBEko New Yorkeko gelak, ospakizun gune baino estatuen arteko diplomazia gune bihurtu ziren. Unea baliatu behar zen, jakina. Clinton eta Ieltsin elkarrekin barrezka, Chiracek Zeruali egindako bizkar ematea estali zuen Gonzalezek, Txina Clintonen presioak errefuxatzen, Arafatek Alderdi Kontserbadorearen 'iraina' jasan beharrean... eta beste batzuk agertu ere ez, Kohl adibidez. Horra hor NBEn garrantzia.

Esku beltzen batek Fatih Shkaki Yihad Islamiar palestinarreko buruzagia hil zuen Maltan. Eskubeltzak ofizialki izenik ez duen arren, munduan ezaguna da eta areago Ekialde Erdian: Mossaden sinadura argi geratu da berriro. Yihadekoak umezurtz geratu dira, baina atentatu honek indarge utzi baino biziki astoratuko ditu, gerran hiltzeko inoiz baino prestuago agertuz. Mendekuaren ekintza denbora kontua besterik ez da. Shkaki urtarrilean palestinarrek izango dituzten hauteskundeak aurkakoa zen, eta hauteskundeok begi hobearrekin ikusten zituzten islamista ugari bide horretatik uxatzeko saio ugari egindakoa da.

Nazionalismo erasokorra

FRANJO TUDJMAN garaile da. Mendebaldeko Eslavonian, Krajinan eta Bosnian bertan Kroaziak izan dituen erabateko garaipenen ondoren, ezin beste modu batera izan. Kroaziar gehienak gaur egun gerra barik baina gerra giro bizian egonik, HDZk (Kroaziako Batasun Demokratikoa) eta Tudjmanek garaipenerako ate guztiak zabalik dauzkate; eta boterera sarrera ematen duten atek ondo baino hobeto kontrolatuta. Alemania, Vatikanoa eta EEBBen laguntza sendoa daukate, eta Tudjman musulman zein ortodoxo eslabiarren galga bihurtu dute, Mendebaldeko baloreen zaindari berria Balkanetan. Horrela hobeto uler daiteke bere garaipen militarretarako behar zuena nondik datorkion. Kroaziaren independentzia eta bide hori hautatzen duen beste edozein herriren erabakia errespetatu eta ospatuta ere, Franjo Tudjmanen nazionalismo moldeek *Führer* eta *Duce* moduko berbetara garamatzate. Dena XXI. mendeko doinuaz horniturik, baina ideologia erasokor eta atzerakoienaz blai.

MUNDUA EZ DA BIRIBILA

Beste erreferenduma

QUEBEC-EK bere subiranotasunari buruzko zita izan duen aste honetan gure begiak haruntz begira jarri dira handik zer ikasi dukagulakoan, Ipar Irlandari begira jarri ginenean bezala IRAk su-etena deitu eta bake prozesu berri bat ireki zenean. bi prozesu horietatik ikasgaiak atera genitzaizke eta bakoitzak erabakiko du ikasgai horiek nola erabili. Erreferentziak lehen munduan, Mendebaldean aurkitu ditugu eta gainontzekoak, garai batean talde bat baino gehiagorenak ziren erreferentzi puntuak ahazten hasiak gara, baztez ere hobeto esanda. Eta ahaztu egin dugu euskaldunok garai batean herri desberdini, geureak bezala estaturik gabeko herriei edota herri zapalduenien elkartasuna.

MENDEBAL Sahara datorkit gogora, bertan ere subiranotasunari buruzko erreferenduma egingo dela iragarrita baitago, baina, batez ere, aste honetan beteko baitira hogeit urte Marokoko Gobernuak Espainiako kolonia ohira antolatu zuen 'martxa berdea' hasi zela. Milaka eta milaka marokorrek —350.000 inguru izan ziren— euren herrialdea eta Mendebal Sahara banatzen zuten lerroa iragan eta Armada marokorrek airez eta lurrez eginiko erasoetatik ihesi joaniko sahararren etxeak eta lurak hartu eta okupatu zituztela hogeit urte beteko dira.

Gerra luze baten ondoren Hassan IIaren gobernuak eta Polisario Fronteak su-etena hitzartu eta Mendebal Sahararen etorkizuna erreferendum bidez erabakiko zela ados jarri ziren. Denborak esan du, ordea, Marokok sekula ez zuela erreferendum hori egiteko izan nahi eta nazioarteak eginiko presioa izan zela une hartan balizko erreferenduma egiteari baietza emateko arrazoi bakarra.

K O L D O   A L D A B E

Kazetaria

DUELA hiru urte eta gehiago egin behar zen erreferendum hori, 1992ko urtarrilean hain zuzen ere, baina Rabatek atzeratu egin du nahi izan duen guztia eta nazioarteak ez du ezer egin. Interes ekonomiko handiak sortu zaizkie Marokon oraintsu arte Erresuma alautari presio handiena egiten zieten Mendebaldeko herrialdeei. Arrantzaren kuota ari dira negoziatzeko Europako Batasuneko herrialdeak. Arrantza gain, Ceuta eta Melillan sartzen diren 'legez kanpoko etorkinen' arazoa du Espainiak. Joan zen astean Margarita Roblesek Rabateko Barne ministroarekin Marokon atxilotu berri dituzten euskal gazteen gaiari buruz hitz erdirik egin ez baldin bazuen, nola exigituko diote Hassan IIari Mendebal Saharako prozesua desblokatu dezan, interes politikoen gainetik dauden interes ekonomikoak handiak baldin badira?

Txinan kapitalismoa ez da bazterrekoa jadanik

Milioi bat milioidun

Hilaren hasieran Beijing (Pekin) mendebaldeko hotel batean Txinako Alderdi Komunistaren komite zentrala bildu da. Helburua: 1996tik 2000. urtera arteko bosturteko plana erabakitzea. Beronen xehetasunak sekretuan gordeagatik, guztiek dakite ekonomiari dagokiola behintzat Alderdiak gero eta zeresan gutxiago daukala.

Duela hamabost urte Deng Xiaopingek bultz egindako erreformek, merkatuen eta sektore ez-estatalen garapenarekin bat, Txinako ekonomiaren deplanifikazioa eta deszentralizazioa ekarri dute.

Eta, honen berehalako efektuak oro har positiboak izan baldin badira ere (populazioaren bizi-maila zerbait igo da), gerorako zailtasun handiak antzematen ahal dira.

Zailtasun horietako bat, dagoeneko begi-bistakoa dena, lurraldeen fragmentazioa da. Aurreko hamarkadetan Estatuaren integrazioari begira boterea bareneko aldearekin industrializazioaren saiatu bazen, 80etatik hona estrategia ekonomikoak kostari eman dio berriz ere lehentasuna.

Itsasaldean zabaldu da, hain zuzen, bereziki azkar kapitalismo berria. Era batian zabaldu: kasu bat, etekin errazak eskuratu nahian, azken hamarkada terdian sortu diren 14.000 enpresa inbentarioena, etxegintzaren sektorea guztiz hipertrofiatu dutenak.

1979an lau Zona Ekonomiko Berezi aurrikusi baziren, eta 84an beraiei hamalau hiri erantsi, jadanik 92an hogeita hamar zona izendatu ziren ofizialki, eta egun, egiaz, milatik gora 'zona' daude. Horrek Txinako eskualdeen arteko lehiaketa bizia ekarri du, non

bakoitza bere aldetik ahalik eta lasterren ahalik eta diru gehien poltsikoratzen saiatzen ari den. Nekazaritza eta beste oinarritzko sektoreak baztertuz, transformazio industriak, luxuzko inbentarioak eta beste aktibitate lukratiboak lehenesten dira.

Lekuan lekuko botereak afirmatu egiten dira, izan erreformatatik babesteko (probintzia pobregoen kasua), izan beraiek azkartzeko, aberatsago izan nahian.

Hong Kong eta Taiwanen bidez izugarri hazi diren hegoaldeko hiriez gain, iparraldeko kostarekin ere oso arin itxuraldatzen ari da.

Bertan, Japonia eta Korea ahaztu gabe, Txinako enpresa-gizonak eta taldeak dira gehien inbertitzen dutenak. Esate baterako, hiri ultramodernoak izango den Xangai ondoko Pudong-eko proiektuan, Anhui nekazari-probintziak mila milioi yuan inbertitu ditu.

Txinako populazioaren %75 nekazariak osatzen

dute. Nekazariok batez beste hiritarrek baino lau bider gutxiago irabaztea da gertatzen ari diren inoiz eza-gutu gabeko migraketen arrazoirik nagusietakoa. Egun 150 milioi lagun hara eta hona dabilela jotzen da: lanen bat egitera joan, edo non egin aurkitzen ez duten nekazariak gehienbat. Xangai bakarrik, 12 milioiko populazio batean, 3 milioi izango dira era horretara dabiltzanak.

Migraketak eta gainpopulazioa

1978-KO deskolektibizazioa ez zen, agi denez, nahikoa izan nekazariak euren lurrrari atxiki ziezaioten. Beste fenomeno bat: gainpopulazioa. Jaiotze kontrola (familia bat, haur bat) oso maiz ignoratu egiten da baserrian. Familiaren egitura patriilineala izanik, etxearen eta jabeagoaren jarraipena ziurtatzekotan, arra bilatu ohi dute gurasoek. Hamarkada gutxitan 'nekazariak' 500 milioi izatetik (1952) 900 milioi izatera igaro dira, eta aldi berean (hirien zabal-tzeaz, enpresa berrien irekitzeaz) lur ereingarriak 100 milioi mu-tan (mu bat: 1/15

Hiritarrek baino lau aldiz gutxiago irabaztea izan da nekazarien itzelezko migraketen arrazoietakoa bat

hektarea) gutxitu. Bestalde, prezioen libaltzeak ez dio nekazariari abantailarik ekarri. Arroz haziaren librak 0,5 yuanetik (1985) 5 yuana-ra (1993) salto egin badu, nekazariak saldu beharreko produktuen prezioak jaitsi egin dira erlatiboki.

Lege barruko nahiz lege kanpoko desjabetzek hainbat tokitan nekazariak erretolatu dituzte. Beste batzuetan iraultza garaian kolektibizatutako lurak salgai jarri dira, nekazari batzuentzako poza noski, baina bai beste askorentzako haserreare sortuz.

Zaharrak berri. Sixuanen, ezarri zioten gain-zerga ordaindu nahi ez zuen nekazari zahar bat atxilotu zutelarik, zazpiehun bat nekazari matxinatu dira, haren askatasuna eta zergen jaistea exijituz; bestalde onartu zaiona. Izan da istilu larriagorik ere: han eta hemen, nekazariak hainbat udalere, hainbat alderdi- edo polizia-sede hartu dituzte; izan dira biktimak. 1993an, ordena- indarrek eta militarrek euren lerroetan 385 heriotza deitoratu zituzten. Poliziarentzat gauzak ez dira beti Donostiako Zinemaldian epaimahaiaren sari berezia eramane zuen Ning Ying-en «Erronda» filmean bezalaxe izango.

Kapitalak dakarrena

OFIZIALKI, hirietako langileen %2,8k ez du lanik gaur egun. Alabaina, horiei enpresa estatuetako 'alfer enpleguak' (burokratak, lan minimoak dituztenak) erantsiz gero, tasa %18ra iritsiko litzatekeela ematen da. Estatuko Planifikazio Batzordeak aurikusten duenez, 2005.era bitartean hi-

■ Txinan, kapitalismoa garatu ahala, gero eta milioidun gehiago dago baina baita txiro gehiago ere.

rietan 180 milioi enplegu berri sortu beharko da: 20 milioi enpresa estatuetatik 'sobran' geldituko direnak, 44 milioi lan egiteko adinera iritsitako gazteak, eta 120 milioi nekazari hirietara helduko direnak.

Gogorak dira lan-baldintzak enpresa berrietan. 94ko udaberrian Xenzengo lantoki batean 800 langile hil ziren erreta. Lantokiko jabeek (kapitalismoaren arorik latzenak gogoratuz) itxita zeuzkaten langileak barruan. Zona Bereziatan ohikoa bilakatu da hamabi-hamahiru orduko lan-eguna, atsedene egunik ez dela. Fujianen ez dira arraroak hamasei orduko lan-egunak.

Azken aldion protestak ugaritu dira. Cantonen iaz bi hilabete batera jai-egunik gabe lanean ziharduten langileek greba egin zuten. Egia da, lehenbailehen diru puxka-muxka bat egin eta herrira itzuli asmoz, nekazari-langileek isiltzea na-

hiago dutela sarritan. Bestalde, atzerriko kapitala duten enpresa gehienetan ez dago sindikaturik.

Erregimenari ez zaio, haatik, hain erraza kontzepzio maoista nolabait igualitariora deusezte: enpleguaren garrantia, babes soziala, lan erritmo moderatua. Batez ere enpresa zaharretan, zeinetako langileek ez dituzten funtsean eta oraingoz garai bateko lorpenak galdu.

1993an, estatistika ofizialek 12.000 'gertakari' aipatu zituzten, gehienak grebak eta manifestazioak. Baina

kopuru horretatik 2.500 ekintza biolentoagoak izan ziren: enpresa okupatze, pabiloi txikitze, koadroen bahiketak eta abar. Badirudi liskarrak fuertegoak izaten direla Txina ipar-ekialdean.

«Langile berriek» defenditzeko, organizatzeke era informalak sortu dituzte. Aipagarri dira «babes elkargoak», administrazioetik aparte, non ez den kontra, sortu direnak, eta antzinako elkargo sekretuen antzera funtzionatzen dutenak («txinatar gangsterismoa» litzateke, norbaitek definitu duenez).

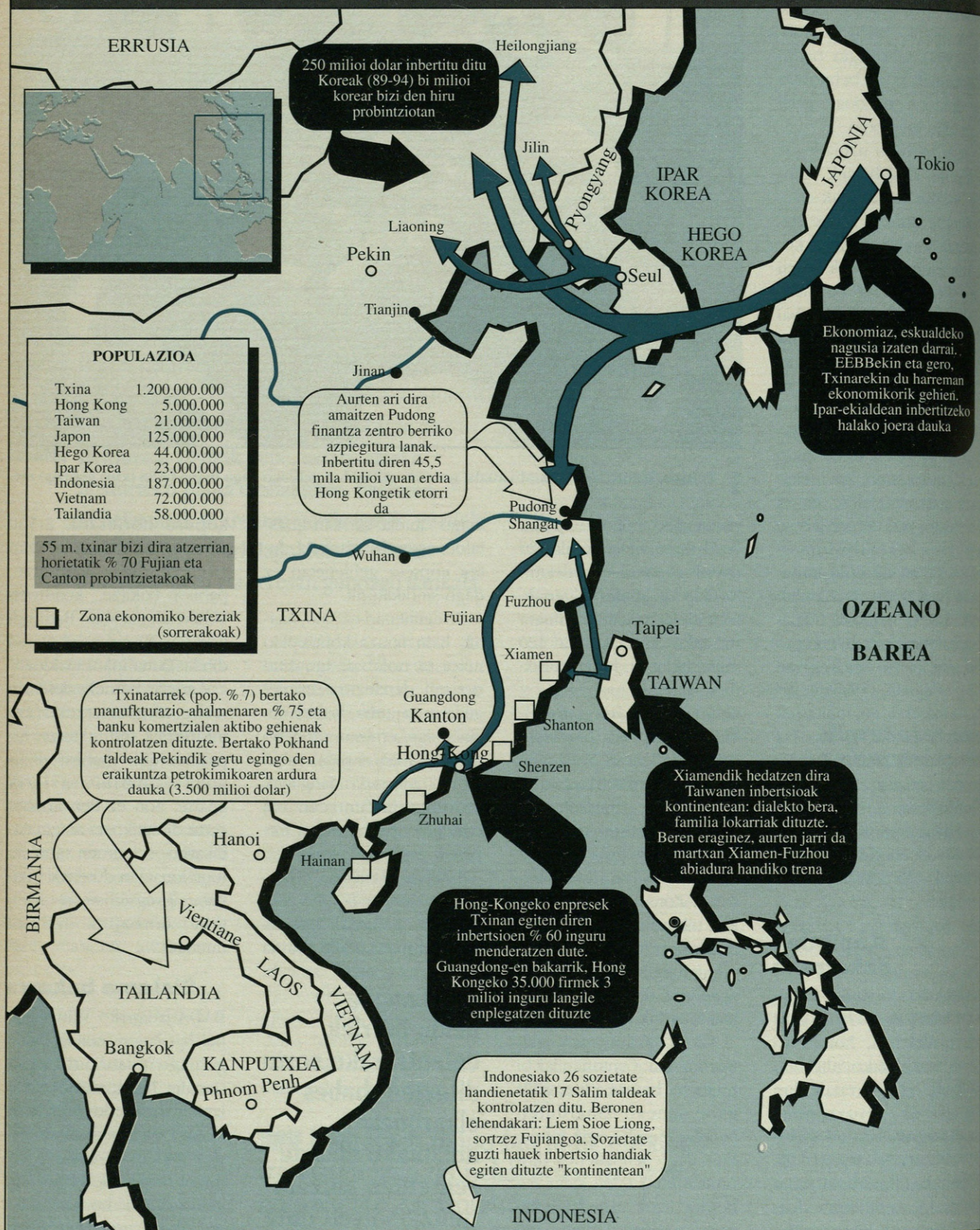
■ **Langile heldu-berriek defentsarako sortu dituzten «babes elkargoek» antzinako elkarte sekretuen antzera funtzionatzen dute**

Sistema bakarra

BADA jadaneko Txinan milioi bat lagun milioia baino gehiago yuan dituztenak (langile batek mendeetako lanaz baizik eskura ez leza-keena). Hiru milioi txinatarrek badute bankuetan 800 milioi nekazarik baino diru gehiago. Eta, horien ondotik, «kontsumitzen duen»

ASIako HEGO-EKIALDEKO KAPITALEN HEDATZEA

Hirira lanen bat egitera joanda, zer egin ez dakiten nekazariak.

klase ertain bat ari da sendotzen. Autonomia sozial handia duten, momentu batean autonomia politikoa

ere eska lezaketen 30 milioi lagunez hitz egiten da.

Txinak eta Hong Kongek bat egin dezaten gutxi falta

den honetan, haren ekonomiaren iraultzan britainiar koloniak jokatu duen papera guztiz aipatzekoa da.

Bertatik igaro dira 1978tik hona Txinan egin diren kanpo-inbertsioen %60 inguru. Sortu diren lau enpresatik hiru Hong Kongetik abiatu dira. Hala eta guztiz ere, enpresa horietako asko eta asko itxuraz baino ez dira Hong Kongekoak, Beijjngetik atzerriko enpresei eta enpresa mistoei eskaini dizkien zerga-abantailak profutatuta nahi izan dituzten Txina 'komunistako' proiektuak dira, izatez.

Lekutan gelditu da buruzagi zaharraren esana: «Herri bat, bi sistema». 97an britainiarrek aldeginda, Hong Kongeko enpresariak lasai lo egin ahal izango dute: euren sistema behintzat ez da aldatu beharko. Txina kapitalismoan ederki inizatuta dago.

PABLO SASTRE

aizu!ren harpidedun izan nahi dut!

Izen abizenak.....

Helbidea.....

Tnoa..... P.K.....

Herria.....

Herrialdea.....

Bankua.....

Sukurtsal zk.....

Kontu zk.....

Urte osorako harpidetza:

Hego Euskal Herria: 6.300 pta.

Ipar Euskal Herria: 11.300 pta.

Atzerria: 11.3000 pta.

Diputazio kalea, 3 - 1.goa

40009 Bilbo - Tel. (94) 423 15 52

Zergatik ez duzu nire etxera etorri nahi? Izara berriak ditut...

Jose Maria Calvo y Garcia, Logos altzari-kooperatibako zuzendari gerentea

«1996rako Frantziak fakturazioaren % 10 irentsiko digulakoan gaude»

Aurretik Yany zen baina 1983an Logos Kooperatiba Elkartea bihurtu zuten, sukalde eta komunetako altzariekin jarraituz. Berrogei bazkide dira eta urteko fakturazioa 600 milioi bat pezetakoa da. Enpresaren ezaugarria, asteroko 40 orduak asteko lehenbiziko lau egunetan banatzen dituztela.

Logos kooperatiba arrakastaz atera da aurrera; bori, dena den, ez da obikoena kooperatiba munda jautzia egiten duten enpresetan, non dago giltzarria?

Enpresa baten arrakasta ez dago bere izaera juridikoan. Gure elkartearen sendotasuna azaltzen duten irizpeak oso xumeak dira: lana zintzotasunez egitea, guztiok, eta dauzkagun eta sortzen ditugun baliabideak egoki administratzea. Logos egiten dugunon kolektiboarentzat, zintzotasun profesionala, bakoitzari dagozkien ardurak kontuan hartuta, bere kide bakoitzak duen ahalmen guztia eskaintzean datza. Bestetik,

baliabide ekonomikoen administrazio egokia, dirua alferrik ez gastatzea da.

Kooperatiba izatean, egon da abaleginik, alde batetik edo bestetik, Logos MCCn sartzeko?

MCCk bere filosofia du eta integrazioak bilatzea baino, bere egituraren sendotasunean oinarrituz bideragarritasun handia duten aukerak sortzen ditu. Logos Elkarteko Kooperatiboak bere proiektuan sinetsi izan du eta bere proiektua sortu du; oso harro gaude horretaz. Edozelako integrazioak gure nortasuna urtuko luke. Behin ere pentsatu edo landu gabeko gaia da.

Zeintzuk dira zuen arazo handienak altzari enpre-

«Espainiako sukalde-altzari enpresen arteko lehen hamarren artean gaude».

sa esparru borretan?

Gure esparrua oso eremu zehatzekoa da, sukaldeko altzariena hain zuzen, eta bere ezaugarriak direla eta oso aktibitate lehiakorra dela esan behar da. Hau ikus dezazun zenbait datu eman-goz dizkizut. Espainiako Sukalde Altzari Egileen Elkar-teak 1989an egindako Sukalde Altzari Industriaren sektore azterketaren arabera —berau da sinesgarritasunarekin egindako azkena—, Espainian modu kontrola-

tuan dauden 530 sukalde-altzari egile daude; kopuru honetan ez dira sartzen jar-duera honetan ari diren zurginak. Urteko fakturazioa 50.000 milioi pezetara iristen da eta 41 lantegi handienena 22.000ra. Beraz, gure produkzio ahalmenaren arabera, guri dagokigun merkatu zatia lortzea oso lan mardula da, eta irudimen handia eskatzen digu. Hasieratik kalitate, diseinua eta zerbitzuaren esparruetan egindako erronka medio, sek-

«Lau eguneko berrogei orduko lan planifikazioa arrazoi teknikoek bultzatuta ezarri genuen, eta sistema baliagarria zaigu»

torearen lehenbiziko hamar enpresen artean kokatu gara. Logos puntako enpresa da eta aipatzen dituzun zailtasun horiek eztenak dira guretzat.

Lehiakortasunari eta globalizazioari aurre egiteko ETEek (Enpresa Txiki eta Ertainak) elkartzeko joera dute, berrintzatzat zenbait arlo edo zerbitzuri dagokienez.

Gure sektorearen egitura berezia, enpresen sakabanaketa eta produktuaren ezaugarriak kontuan hartuta, ez dut uste batasunerako baldintza onenak dauzkanik. Ez da aurrikusten atzerriko lehiarik, eta barrukoa-ri, benetakoa eta handitu egingo dena, orain arteko arma berberekin egingo diogu aurre: kalitatea, diseinua eta zerbitzua, eta hiru hauei gero eta gehiago gehituko diegu produktibitatearena ere.

Enpresan lau egunetan 40 ordu egiten dituzue, azalduko al didazu neurriaren zergatia eta zer ondorio dituen?

Produktzio planifikazio erabaki hau 1992an hartu zen, barnizatu sailean bi ordutik gorako zikloa zuen instalazio robotizatua sartu genuenean. Egunean lau ziklo egin ahal izateko, sail horretako lan eguna zabaldu behar zen, baina beste sail batzuei ere eragiten zenez, gure produktzio beharrei erantzun liokeen barne lan arautegia sortzea aztertu genuen. Bestalde, eskaria urte osoan ez da lineala, eta

urtaroekin lotutako eragileak medio hortz-zerrak izaten dira.

Ondorioa, lan egutegia asteko lau egunetan banatzea izan zen, opor garaietan izan ezik, urteko aste guztietan zehar. Astelehena eta osteguna bitartean jai egunen bat baldin badago, ostiralean lanera. Horretaz gain, eskari handiko garaietan ostiralean ere lan egiten da. Bezeraoetik harremanetarako sailean, berriz, ostiralgoizez lan egiten da. Funtsen, lan ordutegia enpresaren beharretara moldatu dugu. Sistema hau baliagarria zaigu.

Industriak gero eta gehiago begiratzen du atzerrira. Logos elkar-teak ere bai?

Sukalde-altzarien esportazioa oso zaila da. Duela hogeitau urte Espainian sartu ziren Alemaniako etxeak 1994an 800 milioi pezeta bakarrik fakturatu dituzte, eta enpresa horiek guztiak beren plantiletan 1.000 produzitzailek gora dituzte. Horrek frogatzen du sektore honetan esportazio alorrean dauden zailtasunak. Logosek 1992an Frantzia merkatu zabalkundeari ekin zion hego-mendebaldeko eremuari, hots, Bordele-Baiona-Pabe hirukian, eta horretan ari gara gaur egun. 1996rako eremu honek fakturazioaren % 10 irentsi-ko digulakoan gaude. Urrats txikiak baina ziurak eman behar dira.

XABIER LETONA

DIRUAREN HOTSA

Zer gertatzen ari da CCOOn?

Ez da erraza ulertzea Antonio Gutierrez idazkari nagusia eta Agustin Morenok bultzatzen duen sektore kritikoaren arteko tira-bira latzak ulertzea. Asko laburtuz, gertatzen ari ez dena kontatuko dut. Ez da boterea lortzeko burokrasian dauden arteko borroka; ezta IUK politikoki erabakitzen duenari apal-apal erantzun dion sindikatu mantsoa egiteko saiakera ere eta ezta kontrako bidetik abiatzea ere, hau da, guztiz aldatu eta kontserbadore, korporatibo eta antidemokratiko bihurtzea, sindikatu honen tradizioa eta balore sindikalak alde batera utziz.

GAUR egun Agustin Morenoren korrante kritikoa zer den ikusteko, lan erreformaren aurkako 94ko urtarrilaren 27ko greba orokorrera jo beharko genuke. Korrante honen ustez, greba haren ondoren CCOOk bide eskuindarrari heldu dio. Kaleko mobilizazioen bidez erreformari aurka egiten jarraitu beharrean, CCOOn zuzendaritzak joko-esparru berritzaile hartu eta onartu du, negoziazio kolektiboan ahal dena lortzen saiatzeko asmoarekin. Orduz geroztik, beste horrenbeste egin du gobernu sozialistaren politikaren beste alderdi batzuekin ere. Amore eman du. 94ko udan enpresarekin bat egin zuen 'lasaitasuna' eskatu zuenean, krisi politikoak suspertze ekonomikoa ez zapuzteko. Desmobilizazioaz gain, korrante kritikoa beste bi gauza leporatzen dizkio zuzendaritzari: batetik, sektore progresistekin (IU-EBK bultzatutako Eskubide Sozialen aldeko Plataforma Zibikoan bildutakoekin adibidez) inolako arrazoirik gabe enfrontatu izana, mobilizazio bateratuaren parte hartzeari uko eginez, eta bestetik, sindikatuan berdintasuna ezartzen saiatu izana, aniztasunaren kultura eta zuzendaritza-organoen proportzionaltasuna itoz.

KRIKIKOK arrazoi handia dute, baina egileek sinesgarritasun handirik ez. Egun kritiko diren dauden askok erantzukizun postuak dituzte, eta zuzendaritzaren gehien-goaren aurka asko esaten badute ere, beren eguneroko lan sindikala ez da apurtxo bat ere bereizten zuzendaritzak egiten duenetik. Esperientziak dakit zaila dela korrante sindikal bati koherentzia ematea. Horregatik, denbora beharko da Morenoren inguruan haserre askotan oinarrituta bildu den sektoreak sindikatuaren benetako korrante ez-kertiar gisa sendotzen den ikusteko. 6. Biltzarrean aurkeztu dituzten emendakinak erreferentzia egokia izan daitezke.

JUAN RAMON GARAI

CCOOk Ezker Sindikaleko ordezkaria

EAEEn biztanleriaren % 1,6 ohiko haxix-kontsumitzailea da

Cannabis-turismoa

Marokoko iparraldeak duen eguraldi aproposak eta nekazarien artean haxixa landaketa errentagarriena izateak cannabisaren erresuma bilakatzen dute eremu afrikar hau.

CHAUEN edota Ketama herrietara hurbildu direnek badakite herri hauen inguruak *cannabis* landaketez gainezka daudela, hauxe baita turismoarekin batera Marokoko diru sarrera nagusia. Herriska zuri eta zeru urdinez gozatzeaz gain, hango erakargarritasuna eta oroigarri preziatuena haxixa da. Hain dago zabaldua herri honen 'ospea', ezen gazteen artean haxix *karamelo* (goxokien tamainako haxix pusketei *karamelo* deritzote) koipetsuenek 'Chauen' izena baitute.

EAEko gazteen erdia baino gehiagok haxixa hartu du inoiz. (Argazkia: Itziar Diaz de Durana).

Karameloak, polena, kif-fi-a, cannabis hosto lehorrak, marihuana... Chauenen dena da aromatikoa. «Ez zait arraroa egiten zentzumenen erresuma izatea», azaldu digu han izandako neska batek. Beste hainbat gazte bezala Marokora abiatu ziren oporretan bera eta laguna, eta Marokora 'negoziara' zihoazela lehenengo aldia izan arren, *sal-*

tzailearekin aldeztu aurretik kontaktoa egingo zegoen, pertsona ezagunarengana jo genuen». Gehienak bezala, Chauenera joan ziren. «Haxix saltzaileek turista guztiak kontrolatzen dituzte. Heltzen zaren unetik, badakite nork erosi nahi duen eta norekin dagoen. Eta zu saltzaile batekin ikustea nabikoa da gainerakoak ohartzeko».

Bi opor-egun eman ondoren, hirugarren egunean, goizeko zortzietarako gelditu ziren saltzailearekin. «Haxixa prest zuen». Segidako urratsa haxixa irenstea zen. «Niretzat egindako *karameloak* txikiagoak ziren, eta 25 inguru irentsi nituen-esan digu gazte honek-, 2 edo 3 zentimetroko luzera zuten. Lagunak irentsitakoak 5 zentimetroko luze-

rakoak eta lodiagoak ziren». Neskak 380 gramo irentsi zituen, mutilak 400 gramotik gora, «horiek baitira kopuru egokienak. Bakoitzaren gaitasunaren arabera jokatu behar da».

Baina garrantzitsuenak Marokoko muga pasatzea zen. «Horretarako gomendio batzuk eman zizkigun gure lagun marokotarrak. Bi dira garrantzitsuenak: muga eguerdian ez igarotzea, polizia txanda aldaketa dela medio, eta inoiz ez esatea Chauenetik zatozela». Beste batzuk erants litezke: tabako gorriarik eta erretzeko papeirik ez erotea, hautsontziak garbitu eta soilik tabako beltzaren zigarrokinak utzi, motxilaren goiko aldean barruko arropa zikina jarri, arropa garbia jantzita eraman eta haxix usaina eta azterna guztiak garbitu, eta batez ere, lasai egotea. «Marokoko muga beldurgarria da, eta gainera oso txarto tratatzen zaituzte zu ikaratzeko asmoz». Autoa goitik behera arakatu zuten, bihurkin batekin autoko atal hutsak kolpeka aztertu zituzten, motxiletan zutena atera eta zakur hezituekin «dena bankaz gora jarri zuten. Ez zuten ez ezer aurkitu, agurtzean polizia batek burua leibotik barrena sartu zuen eta soberako dirbama eskatu zizkigun».

Ettxera heldu orduko, de-

■ Marokkok, haxix salmenta debekatzen duten legeak gogortu dituen heinean, cannabis produkzioa bikoiztu egin du

Euskal Herri honetan porroak erretzen dira, hori gauza jakina da. Espero zitekeenez, porrook egiteko behar den lehengaia, haxixa edo marihuana, ez da zerutik jausten. Ez da harritzekoa, beraz, euren burua hornitzeko zein diru apur bat ateratzeko, hainbat jende Marokoraino hurbiltzea. Eta, debekua dela eta, txango hori sarritan gartzelan amaitzea ere normala da. Bertoko politikariak, antza, orain jabetu dira honetaz. Oso arduraturik, hemengo gartzeletan horrelako asko dagoela ahaztuta, haraino joan dira azken atxilotuei tabakoa eramaten.

Litekeena da tartean dirudun edo alderdiren bateko bururik ibiltzea. Osterantzean, nekez uler daiteke lehengo ardura eza eta oraingo larritasun susma-

na prestatu zuten sabelean gordetako haxix *karame-loak* berreskuratzeke. Prezio onean lortutako haxixa zen: haxix gramo bakoitzeko 10 dirham (150 pezeta inguru), Euskal Herrian haxixaren prezio arrunta gramoko 1.000 pezetakoa izanik. «Lagunen artean saltzen duzu gebiena eta horregatik merkeago saltzen duzu. Hala ere, ateratzen diozun etekinak zenbait arazo konpontzen dizkizu».

Hauxe izan daiteke Marokora haxix bila joandako hainbat eta hainbat gazteren istorioa. Milaka aldiz errepikatua, Txus Congil Aska-gintzako kideak esan digun bezala: «Nire belaunaldiko gazteek izan ziren Marokora haxix bila joan ziren

Eta orain zer?

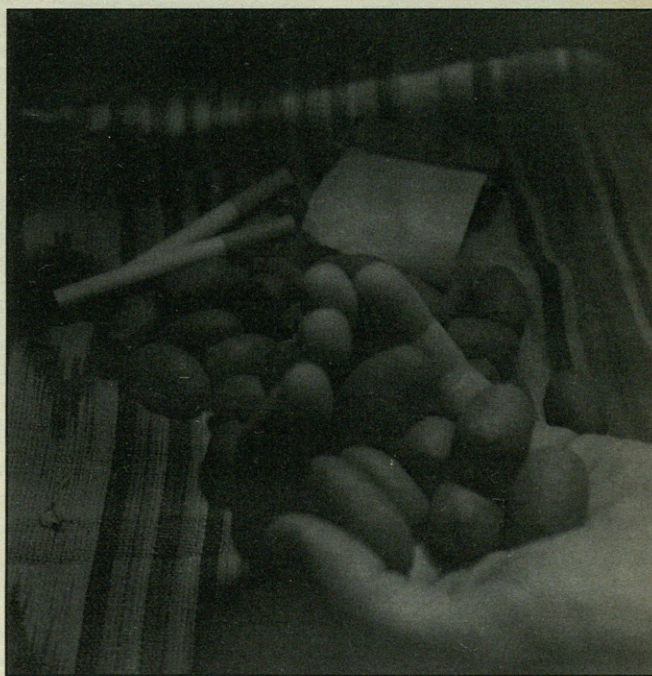

MARTIN BARRIUSO
«Bizitzeko»ko kidea

garri hau. Baina, egon zein ez, zurikeria galanta behar da lege errepresiboen gurasoak diren arduradun politikoak afera honetan hain aztoratuta agertzeko. Espainiako Kode Penalaren 1988ko erreforma zein Hiritarren Segurtasunerako Legea ezarri dituztenak eta Marokori kemen errepresibo handiagoa eskatu dio-

tenak euren ekintzen ondorioengatik kezkatuta. Zoragarria!

Ederto, bihotz ona erakutsi digute, baina, hemendik aurrera, zer? Noizero itzuliko dira aurrerantzean izango diren atxilotuei bisitan? Jendea beldurtu eta joateari uzten badio, mafiek beteko dute leku hori, betiko prezio garesti eta kalitate txarrekin. Zergatik ez onartu jipoiak banatuz ez dela ezer konpontzen? Eurek daukate legearen giltza: erakuts dezatela ikasgaia ulertu dutela. Drogak hor daude, onerako edo txarrerako. Errepresioak ondorio txarrak handitzea baino ez dakar. Holandan aspaldian ikasi eta kalamuaren salmenta baimendu zuten. Agian, horregatik ez da egoten gazte holandarrik Tangerreko gartzelan.

Haxixa da, alkohola eta tabakoaren ondoren, EAEn gehien hartzen den droga. (Argazkia: Itziar Díaz de Durana)

Tanger eta Algeciras lotzen dituen ferry-an kontrol neurriak ez dira orain arte hain gogorrak izan.

lehenak. Eta urte asko eta pertsona asko pasatu dira ordutik».

Kontsumoa eta trafikoa

EAE-N haxixa da tabakoa eta alkoholaren ondoren gehien hartzen den droga, eta hala islatzen dute Eusko Jaurlaritzak 1992an egindako inkestek. Hauen arabera, Euskal Autonomi Elkarteko biztanleriaren % 1,6 ohiko haxix-kontsumitzailea da eta gazteen erdiak baino gehiagok haxixa hartu izan du inoiz. Datu honek, beste droga kontsumoarekin konparatuz gero —kokaina edo heroina—, zera adierazten digu: droga hauek hartzen dituzten bakoitzeko 160 pertsonak haxixa hartzen dutela.

Horregatik, jakina da gazte asko Marokora abiatzen direla haxix bila, norberaren kontsumorako zein behin-behineko diru sarreratxoak lortzeko.

Azalpen zailagoa dute, nolanahi ere, azken asteo-

tako atxilotetek, Marokora joaten diren haxix-erosleen inguruko hautsak harrotu dituztenak hain zuzen. Iñaki Sanchez, Eusko Jaurlaritzako Justizia Saileko kontseilariordeak ez du jakin, behintzat, arrazoirik ematen. «Marokoko legea asko gogortu da zentzu bonetan» azaldu digu. Azalpen honek, ordea, drogen legeztapenaren aldeko taldeen haserrea piztea baino ez du eragin. «Europako Batasunak presionatu du Marokok neurri gogorrak har ditzan. Bestetik, Espainiako kartzeletan dauden % 80 droga-trafikoarekin zer ikusia izandako delituengatik daude espetxeratuta. Ez da oso normala horiek abantzi eta Marokon atxilotu dituzten gazteengatik soilik kezkatzea. Oso susmagarria iruditzen zaigu», azaldu digu Mikel Isasik, Bizitzeko elkartearen kideak.

Txus Congilek intentzioz beteriko galdera pareka badu. «Noiz arautuko dute haxix produkzioa, salmen-

ta eta kontsumoa? Andres Palomino goardia zibilak Puerto de Santa Mariako kaian 250 kilo haxix sar-

tzeko baimena eman bazuen, zenbat artisautza-sare beharko lirateke kopuru bonetara iristeko?». Bizitzeko elkartearen kideak antzeko salaketa egiten du: «Kopuru handiak sartu eta ateratzeko obiko bideak erabiltzen jarraitzen dute. Hegazkinak, kamioiak, txantajeak... Gazte hauek droga-trafikoak dakarren kontraesanaren pairatzaille bilakatu dituzte».

Honekin batera, oso kontuan hartzeko datua zera dugu: Marokok legea gogortu arren, haxix produkzioa bikoiztu dela —«El País» egunkariaren arabera, 1.500 kilotik 3.000 kiloko ekoizpena pasatu dira—. «Hasan IIaren baimenarekin, noski».

**MYRIAM GARTZIA
JOSE KATXEIRO**

Bat-bateko loteria

ikusi makusi

Lotería Instantánea

MAS DE **80 MILLONES** REPARTIDOS EN PREMIOS... Y SEGUIMOS REPARTIENDO

100 PEZETA BOLETOA

80

MILOITIK GORA SARTAN BANATUAK

ETA BANATZEN JARRAITZEN DUGU

GANA HASTA... **5.000.000** ...ARTE IRABAZI

Hego Euskal Herrian juradoa martxan jarriko da 1996tik aurrera

GIZARTEARI EPAIKETA: GIZARTE BERA EPAILE

Mundu anglosaxo-
niarreko filmeei
esker aspalditik
genuen ezaguna
juradoa. Orain
arte urruti
ikusitako
formula bada
ere, jadanik
Hego Euskal
Herrian sartze-
dago epaiketa
modu hau.

Filmeetatik ezagutzen genuen juradoa; guk ere edukiko dugu aurrerantzean. (A.: Elozegi).

ZERRENTA atara da dagoe-
neko, eta Hego Euskal He-
rriko udal guztietan milaka
izen ageri da; juradoko ki-
deak dira. Lehendabiziko al-
diz, herritar euskaldunek
epaimahaian parte hartu, eta
azken erabakia emateko bo-
terea edukiko dute. Inork ez
daki oraindik formula ho-
nek nola funtzionatuko du-
en zehazki, ezta ordenadore
bidez ateratako izenen ja-
beek ere. Baina Espainiako

1978ko Kontutuzioan ageri
zen, epaileak talde bat izan-
go zuela laguntzaile gisa, eta
iaz arte arautu gabeko pun-
tua lege da gaur egun.

Jurado kontzeptuaren
iturburua aurkitu nahi iza-
nez gero, herriaren subira-
notasunera egin beharko

genuke salto. Antzinan egi-
ten ziren bezalako epaiketa
herrikoietatik dator aztarna,
eta justizia egiteko ahalme-
na herriari. gerturatzea da
kontua. «Gizarteak eskatu-
tako eskakizun zabala zen
juradoaren formula -esan
digu Patxi Zabaleta aboka-

tuak-. Jende askoren ustez,
pertsona bat erruduntzat
hartzea edo ez hartzearen
erabakiak ez luke epaileen
esku egon behar, herrita-
rren esku baizik». Baina jen-
dea orain ez dago eskakizun
horretaz hain seguru.

Lurdesek aurrenekoz us-

Euskara berriro defentsarik gabe

Juradoko kideak ordenagailu bidez aukeratu dira. Erroldan dauden lagun guztiak hartu, eta hemezortzi eta hirurogeita bost urte bitartekoan artean atera dira izenak. Dena dela, guztiak ez dute balio juradoko partaide izateko, eta baldintza batzuk bete behar dira. Hego Euskal Herrian, euskara jakitea ez da baldintza horietako bat, gaztelerarekin batera hizkuntza ofiziala den arren. Euskaraz hitz egin edo ulertzea, apaingarri bat baino ez da juradoaren lege proiektuan.

Juradoko kideen elebitasun ezak ondorio lagarriak ekarriko dizkio euskarari, galdegindako abokatu guztiak azaldu digutenez. «Orain arte egoera latza zen -esan digu Bizkaiko Abokatuen Elkargoko Euskara Batzordean dabilen Agurtzane Goirienak-, eta be-

mendik aurrera okerragoa izango da». Izan ere, orain arte epailea (gehienetan), fiskala eta idazkaria izaten baziren erdalduak, aurrerantzean epaileari lagundu behar dionak ere euskara ez ezagutzea gerta daiteke. Honela, «epailetaren distortsioa handituko da, zuzenbide penaleko printzipio nagusia den bat-batekotasunean oinarritzen den bertakotasuna bertan behera geldituz».

Egoera honetan penagarriena lor zitekeen guztia da, izan ere Juradoaren Legearen barruan zehaztu zitekeen Hego Euskal Herrian euskararen bermea. Sarrikoko Ekonomia Administratiboko irakasle den Iñigo Urrutiak esan digunez, «juradoaren beharra litzateke epaituak hitz egiten duen hizkuntza menperatzea, batez

ere hizkuntza ofiziala denean. Aukera handia galdu da, eta legea egin aurretik asko lor bazitekeen ere, orain aldaketak egitea oso zaila izango da».

Arartekoa edo EAE eta Nafarroako instituzioen esku dago orain egoeraren aldaketa. Baina gizar-teak ere egiteko handia daukala esaterakoan bat egiten dute Maite Lizartza eta Mikel Mazkian, Gipuzkoako Abokatuen Elkargoko Euskara Batzordeak. «Jendeak batzuetan beldurra izaten du epaitegien euskara erabiltzeko, eta egun abokatu asko gaude euskaraz lan egiteko gai garenak. Epaitegien euskaraz egingdako jarduerak eskatuko bagenitu, itzultzailerik gabeko justizia lortuko genuke. Denon bultzada beharrezkoa da horretara iristeko».

beharko ditu. Bigarren ez agertzeagatik, altuagoak izango dira isunak, 100.000 pezetetatik 250.000raino igo baitaitezke.

Bestalde, epaiketara joan bai, baina lana behar bezala beteko duten galdetzean, hala egingo dutela zin egiten ez dutenek ere zigorra izango dute, 50.000 pezetakoa. Epaiketa bukatzean epairik eman nahi izango ez balu 75.000 pezetakoa izango luke isuna, eta gainera, epaitutakoaren errugabetsunaren aldeko bototzat jasoko da. Diru kontuak, baina, ez dira hemen bukatzen. Postua utziz gero, 100.000 pezeta eman beharko ditu, eta, azkenik, epaiketan gertatzen ari denaren berri zabaltzeagatik 100.000 eta 250.000 pezeta bitartean. Gauzak honela, eta poltsikoan dirua erruz ez duenarentzat behintzat, nahitaezkoa izango da lana hasieratik bukaerara egitea.

Hori bai, dena ez da kentzea, eta sari ekonomikoa ere izango du lanak, epaiketak dirauen egunetan: egunean 23.162 pezeta jasoko ditu partehartzaile bakoitzak, ordain-sari gisa.

Bizikera berezia epaiketa bitartean

JURADOKO partaideek bizikera berezia eramango dute epaiketek irauten duen bitartean. Ezingo dute kanpokoarekin harremanik izan, eraginik ez jasotzeko, eta horretarako, gela berezitan egongo dira. Epaiketak asko luzatzen diren kasuetarako hotel egokituak jarriko zaizkie. Gauzak, hortaz, ez dira errazak izango hasierako urteetan bederen, formula honetan parte hartu behar dutenentzat. Hala dio behintzat Patxi Zabaletak.

tegabea hartu omen zuen juradoan parte hartu behar zuela jakin zuenean. «Udallera paper batzuen bila joan, eta orduantxe jakin nuen tokatu zitzaidala. Egia esan, nabiago nuke, aukeran, egokitu ez izana, baina libratzeko modurik ematen ez dutenez, lana ahalik eta hobekien egiten saiatuko naiz». Izan ere, oso lagun talde murrizak izango du aukeratua izan eta gero epaiketetara joan gabe gelditzeko aukera. 65 urtetik gorakoak; familia-arazoak dituztenak; azken lau urteetan jurado izandakoak; interes orokorra duen lanpostu garrantzitsukoak;

atzerrian bizi direnak; militarrik; jurado lana behar bezala egiteko baldintzarik ez dutenak. Zazpi hauek dira kargua utzi ahal izateko dauden arrazoi bakarrak, eta hauetako bat ere bete ezean, halabeharrezkoa da suertatutako epaitegira joatea, epaiketa dagoen bakoitzean.

Diru zigor oso gogorak

JURADO lana behar bezala

■ **Antzinan egiten ziren epaiketa herrikoietatik dator juradoaren aztarna; herria da justizia egiten duena**

Hego Euskal Herriko udaletan milaka juradoko kideen zerrendak prest dira. (Argazkia: Alberto Elozegi).

«Kontuan izan behar dugu, borren esperientzia edo historiari ez dugula bemen, eta jendeak ez dakiela hori zer den. Gainera, gebienek ibes egiten dio erabaki bat hartu behar horri». Hala ere, juradoarekin sistema judizialaren etorkizuna demokratikoagoa izango dena zalantzarik ez du. «Pentsakera ezberdina dutenen lagun taldea izango da eta epailearekin zerikusirik ez duena. Inpartzialitatea handiagoa izango da, uste hori dago behintzat». Epaileak ez dira izango, orain arte ziren bezala, erabakiaren ardura-dun bakarrak. Azken batean juradoko bederatzi kideek erabakiko dute, batetik frogak baliozkoak diren ala ez, eta bestetik epaitutakoa

erruduna den ala ez esanez. Gutxienez bederatzitik zazpik egotzi beharko dio errua epaituari hau zigortua izan dadin, eta bost bakarrik nahikoak dira, aldiz, errua gaitetik kentzeko. Epaileak, bere aldetik, juradoaren erabakiaren aplikazioa baino ez du aurrera eramango, beti zuzenbide penalaren barruan (gainontzeko kasuetan ez da juradorik egongo).

Kontuak kontu, formula berri honetara ohitzen luze joango bazaigu ere, sistema judizial justuago baten atarian gaudela itxaropena du jendeak. Erabakiak herrikoia goak izango dira, bidea ondo egiten bada. Ikasteko sasoia hasi da.

AINHARA ZUAZABEITIA

La Casa del Café

— Juan Irujo S. A. —
D O N O S T I A

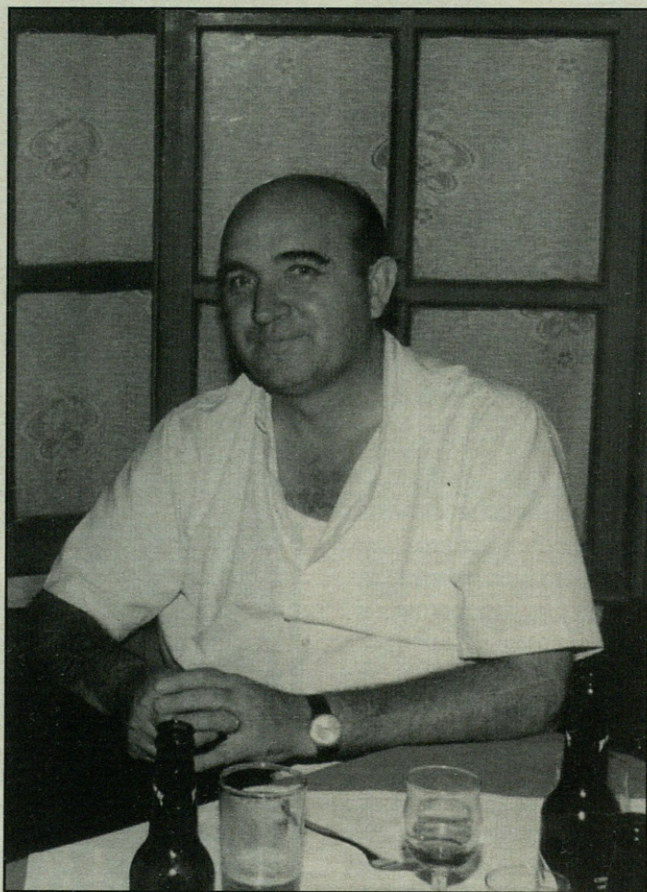

Euskal Gizataldeen Mundu Biltzarra egingo da Gasteizen azaroaren 6tik 9ra

Munduko euskal herriak

Ugari dira munduan zehar barreiatutik dauden euskal herritarrek. Lehenengo aldiz bilduko dira Gasteizen egingo den Euskal Gizataldeen Mundu Biltzarrean. Harremanak finkatzeko eman den ahalegin sendoa da.

EUSKO Jaurlaritzako Kanpo Harremanetarako Idazkaritzak antolatutik EAEz kanpora bizi diren euskaldunen biltzarra izango da datorren astelehenean hasi eta eta azaroaren 9ra arte. Munduan zehar barreiatutik dauden euskal etxe zein federazio eta konfederazioetako ordezkariak bilduko dira Gasteiza. Hirurogei lagun izango dira denera,

Venezuelako komunitateko fundazioko burua, Domeka Etxearte Gasteizko biltzarrean izango da.

hainbat herrialdeetatik etorriak, euskal ordezkariak agindu dutenen artean ditugu: Argentina, Peru, Puerto Rico, El Salvador, Uruguay, Venezuela, Txile,

Mexiko, EEBB, Kanada, Belgika, Espainia, Frantzia eta Australia.

Euskal etxeetako ordezkariak ezezik, Argentina, Txile, Mexiko, Estatu Batuak

eta Venezuelako fundazioetako lehendakariak izango dira; fudaziook, gehienbat, ekonomi harremanak sustatzea dute helburu. Euskal etxeen federazioak dituzte, gonbidatu gehiago dakartzate Argentinak, Estatu Batuek, Espainiak eta Venezuelak. Hauetan, ezagunak dira USAko William Douglass eta Steve Mendive zein Venezuelako komunitateko arima den Domeka Etxearte, esaterako.

Lehenengoz egingo da Euskal Gizataldeen Mundu Biltzarra. Izan ere, 1994ko maiatzaren 27an Eusko Jaurlaritzak onartu lege baten ondorio dugu mundu bilera hau: Euskal Autonomi Elkarteaz kanpoko euskal gizatalde eta etxeekiko harremanetarako legea, hain zuzen ere. Lege honek, ama lurreko zein EAEz kanpoko euskaldunen arteko harremanak behin betiko arautu nahiko lituzke eta finkatu. Legearen Aurkezpenak dioenez, *«lege honek kanpoko euskal gizataldeek Euskadirekin, euskal gizartearekin eta bere erakundeekin dituzten harremanen historiaren etapa berri bati hasiera ematen dio»*.

■ Argentina, Txile, Mexiko, EEBB eta Venezuelako fundazioetako presidenteak ere biltzarrean izango dira

Harremanetarako lege horren IV. idazpuruak, berriaz, EAEz kanpoko Euskal Gizataldeekiko Harremanetarako organoak zehazten ditu eta Aholku Batzordea eta lau urterik behin Biltzarrara eratzea agintzen du. Honela dio, bestalde, azken xedapenak: «*Gobernu Kontseiluak lege hau indarrean jarri eta urtebete baino lehen, legean bertan oharre-mandakoak betetzeko beharrezko arauak emango ditu*». Horren kariatara eratu da, beraz, diasporaren kongresu hau, «*euskal gizataldeek, euskal etxeek, euskal etxeetako federazio nabiz konfederazioek eta euskal erakundeek elkar ezagutu dezaten eta lankidetzan aritu daitezen*».

Aztergaiak

ASTELEHENEAN emango zaio hasiera Kongresuari, Gasteizen Lehendakaritza-ren egoitzan, Ardanza zein Harremanetarako idazkariaren mintzaldiekin. Era berean, Euskal Etxeen Federazioko burua mintzatu da eta hitzaldia egingo du William Douglasssek.

Asteartean ekingo diote lanari biltzarkideek, goizean harrotuko baitute arestian aipatu Euskal gizatalde eta etxeekiko harremanetarako legea, Nieves Martinez de Antónanaren gidaritzapean. Segidan, munduan barrena

Ez dago zuzen jakiterik zenbat euskaldun bizi den Euskal Herritik kanpo. Batzuetan, erroldak adierazi izan dute kopurua. Beste batzuetan, euskal klubek beraiek kontuak atera eta gutxi gora beherako datuak eman izan dituzte. Hona, bada, komunitateen gaineko ja-kingarri batzu:

-Argentinan, euskal jatorria du populazioaren %10ek, hiru milioi terdi lagunek, alegia. Botere ekonomiko handia ei du, batez beste, Argentinako euskaldunak.

-Uruguayn populazioaren %14 da euskal jatorrikoa, hau da, milioi erdi bat bizilagun. Beste iturri batzuek %25 dela diote.

sakabanaturik bizi diren euskal komunitateen egoera adieraziko du Iñaki Agirrek —diaspora arduradunak, alegia— herrialdeetako ordezkariak bidali txostenetan oinarriturik. Arratsaldean, erakundeek euskal etxeekin izan behar dituzten harremanei buruz euskal etxeetako ordezkariak landu-tako ponentzia aztertuko da.

Euskal etxeetan euskara eta euskal kulturaren inguruan hasiko dute asteazkeneko jarduna, ondoren kanpoan bizi diren euskaldunen egoera sozialaz aritzeko. Legeak, esaterako, euskal gizataldeetako ki-

Euskaldunak munduan

-EEBBetan 50.000 euskaldun dira 1990ko errolda-ren arabera. Kalifornia, Nevada zein Idahon, batik bat. 1850az gero dira euskaldunak Mendebaldean.

-Venezuelan 8-10.000 euskaldun ei dira. Arrazoia XVII. mendetik XIX.era arteko emigrazioa da batez ere, baina 36ko guda ondokoa ere bai.

-Mexikon 5.000 euskal familia edo bizi dira Mexiko DFn. Joan den mende hondarreko emigrazioaren zein 36ko gerraren ondokoak bizi dira han.

-Txilen populazioaren %20 omen da euskal deituraduna, hau da, 260.000

txiletar. XVI. mendez gero-ko emigrazioaren ondorengo dira Txileko euskaldunak.

-Frantzia 25.000 euskal familia bizi dira Paris inguruan, Iparraldetik joanak gehienak. Bestalde, Bordelen, Tolosan eta Paben ere hainbat euskaldun dago.

-Espainian, 100.000 euskaldun daude Madrilan. Gainerakoan, ez dago zehatz jakiterik.

-Belgika, Peru, Kolonbia, Guatemala, El Salvador zein Australian bakanago dira euskaldunak, nekez jakin daiteke kopurua zenbatekoa den.

Asteazkenean, hilaren 8an, «Gazteriaren integrazioa eta Euskal etxeen etorkizuna» gaia jorratuko da.

deen aldeko zerbitzuak aurrikusten ditu Euskal Autonomi Elkartera itzuliz gero: osasun eta gizarte-laguntzak zein itzultzeko bidaierako laguntzak, besteak beste. Guztiak kezkatzen dituen gazteriaren integrazioari eta euskal etxeen etorkizunari

ere lekua egingo diote egun berean, honi amaiera emateko bezperan aurkeztu erakunde arteko proposamenaren gainean eztabaidatuko dute bilkura hone-tako partehartzaileek eta behin-behineko Aholku Batzordea ere bilduko da

Bob Echeverria NABOk lehendakaria, udazkenean Ardanzarekin Washingtonen bildu zenean.

proposamen bera ikuskatzearen.

Kongresua ostegunean burutuko da eta euskaldunek munduan dugun kanpo irudiari buruzko mintzal-diak emango dio hasiera, baina saio pisutsuak jarraituko diote, biltzarreko ondorioak bilduko dituztelako: erakunde arteko proposamena biribilduko da, azken ondorioak aldarrikatuko dira eta euskal etxeen agiria onartuko. Tartean, Aholku Batzordea aukeratu dute, Eusko Jaurlaritza, Foru Aldundi, Eusko Lege-

biltzar, Euskal Herriko Unibertsitate, Euskaltzaindia eta euskal etxeetako ordezkari- ez osatua. Legearen eta diasporako beharren segizio egiteaz gain, lau urteko plangintzak tajutzea eta lau urtean behingo biltzarra eratzea izango ditu Aholku Batzordeak bere eginkizun- nen artean.

EA Eren ikuspegia biltzar atarikoan

ZER zuzendu ere bada, Bob Echeverria NABOk -EEB- Betako euskal klub- en bile- ra- lehendakariaren iritziz:

«Erraza da harremanetan jartzea, zaila garaiz jar- dutea. Harremana arindu behar da. 1994ko maiatzeko legea, esaterako, guk ez genuen azarora arte jaso, eta uztailerako bete beharra genuen. Garaiz ibili behar izan dugu eta benetan zaila zaigu hori Eusko Jaurlari- tzari ulertaraztea».

Biltzarra bera astelehe- nean astekoa bada ere, au- rreko ostegunean hartuko dituzte biltzarkideak Eusko Jaurlaritzan, EA Eren ikus- pegi bat eskaintzeko asmo- tan. Horri dagokionez, Ara- ban izango dira ostegunean; Jaurlaritzaren egoitza, Le- gebiltzarra, Arkaute eta Biasteri ikusiko dituzte. Os- tiralean, Bizkaia aldera abiatuko dira. Bertan, Di- putazioa, metroko lanak,

Guggenheim Museoaren obrak, Zamudioko Tekno- logi Parkea eta Gernikako Juntetxea bisitatuko dituzte. Asteburua turismo ibilaldiak egiteko probetxatuko dute. Astelehenean, azkenik, Gi- puzkoara zuzenduko dira.

Biltzarraren atarikoak bukatu eta biltzarrari ekingo diote astelehen arratsaldean hasi eta ostegunera arte. EA Eren erakunde- en eta kanpoan bizi diren euskal- dunen artean harremanak finkatzeko behin ere egin den ahaleginik sendoa izango da bilkura hau. 1994ko maiatzaren 27ko le- gearen aukerak egoki ba- liatzea dute koska, hemen- dik atzera, EA Eren kanpoko euskaldunek.

MIEL ANJEL ELUSTONDO

Bob Echeverria NABOk presidentearen iritziz erraz da harremanetan sartzeara, baina zail garaiz jardutea

«Telebistako gidoigintza kartoizkoa da, dekoratu bat bezalakoa»

I frentzu kontuekin datorkigu oraingoan Andu, «Piztiaren izena» liburua argitaratzear baitu. Kontu guztiak, baina, ez ditugu pizti itxurakoak izan, «Otto Pette»-ren nominazioaz, euskara eta kulturaren inguruan dituen kezkez aritu baikara, besteak beste. «Goenkale»-ko gidoilari lana neurri batean utzita, liburu berriarekin emango digun ezustekoa dastatzen du jada.

Zer zara zu, oriotar 'tjitoa', zaraustarra... Noiz etorri zinen Zarautz aldera?

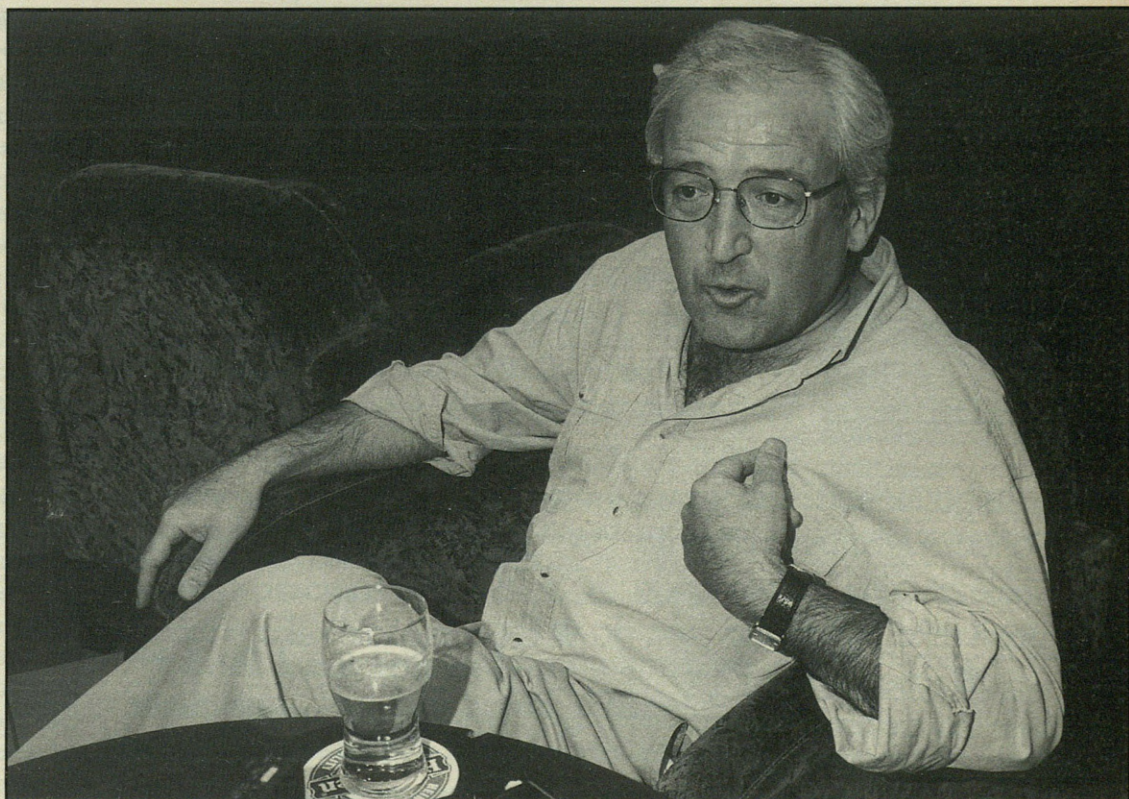
Oriotarra. Nire ustez badago hor fenomeno oso komuna. Norbaitek bere jaioterria lagatzen duenean oroitzapenen garai egokienean, hau da, mutil kozkorretan, utzi zuen horrekiko lilura handia gordetzen duela. Horregatik esaten dut oriotarra naizela,

Zarautzen bizi bainaiz zortzi urtetatik.

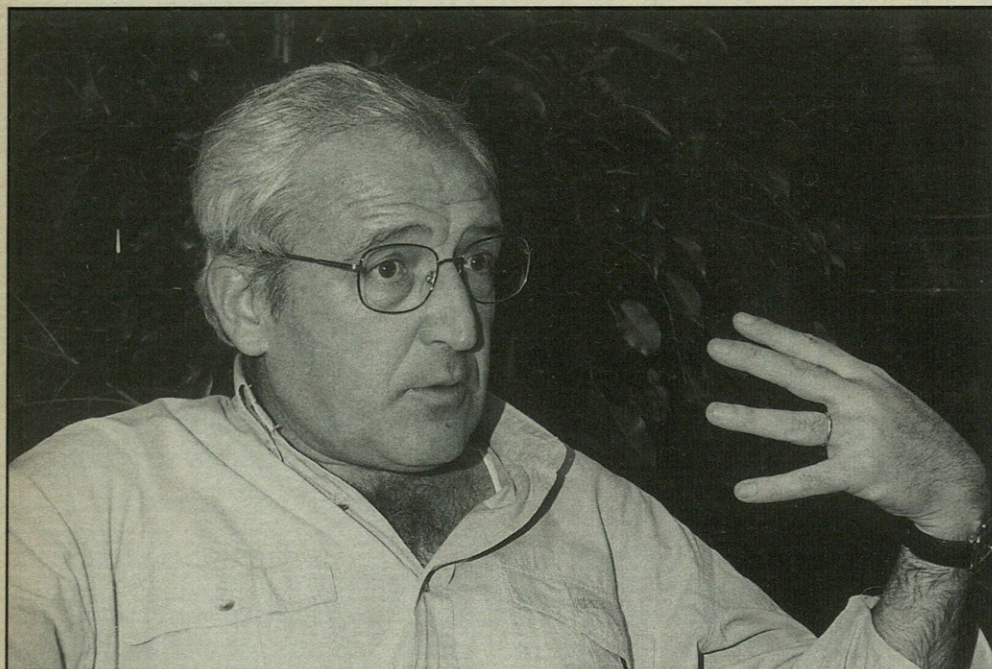
Zer da bori, nostalgia?

Ez. Ez da Orio, baizik eta haurtzaroa. Eta nola haurtzaro horrek, guztiek bezala, bere paisaia daukan, horregatixe da. Nire haurtzaroko oroitzapenik ez dago Zarauzkorik. Nire imajineria literario osatzean ez dago ezertxo ere Zarauzkorik, oso gutxi. Lilura baino gehiago,

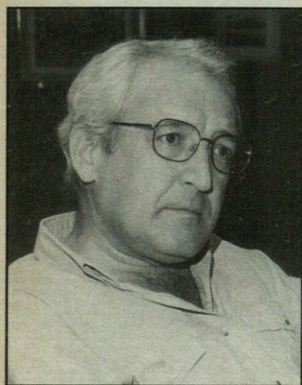
«Nire haurtzaroko oroitzapenik ez dago Zarauzkorik. Nire imajineria literario osatzean ez dago ezertxo ere Zarauzkorik, oso gutxi. Lilura baino gehiago, Orio da nire haurtzaroko paisaia». (Arg.: Alberto Elozegi).

«Goenkale'k ez dut uste ezertxo ere eman didanik. Horrelako intentsitatea eskatzen duen lan batek idazle batentzat beti arriskua du». (Argazkia: Alberto Elsoegi).

Orio da nire haurtzaroko paisaia. Gainera, inplikazio diferenteekin. Ni bizi nintzen herriko azkenengo etxean edo nekazaritzako lehendabizikoan, mugamugan.

Zure lanetan hori ageri da. Orioko erreferentziak erabiltzen dituzu «Goiko kale»n, «Kareletik»en, eta abar.

Paisaia bat, etxe bat, edo egoera bat irudikatzen du-

danean, nahiz eta istorio hori Orion ez garatu, irudi finkatuenak haiek ditut eta haiek etortzen zaizkit. Eta lehendabiziko aldia nolabait Oriotik ezertxo ere ateratzen ez dena «Otto Pette» da, lehendabiziko aldia nire irudimena askatu eta inolako loturarik ez duena Oriorekin, erabat asmatua dena.

Ikastolan idazle izan behar zenuela zenion. Lortu al duzu?

NORTASUN AGIRIA

1948an jaio zen Orion ● Filosofia ikasketak egin zituen Donostian eta gero Erroman, Valentzian eta Salamancan ● Ikastolako eta Magisteritzako Eskolako irakasle izan zen ● Zinema lanetan aritua da, «Kareletik»en eta

«Hamaseigarrenean aidanez»en, besteak beste ● 1968an «Hunik arrats artean» lehenengo literatur lana argitaratu zuenetik, hainbat liburu kaleratu ditu, azkenengoa, «Otto Pette», Espainiako Sari Nazionalerako nominatua izan da ● Erein argitaletxeko editore izan zen ● Joseba Arregi eta Mari Karmen Garmendia Magisteritza eskolako irakasletzan kide izan zituen

« Ez dut ezagutzen merkatuan horrelako libururik. Optikan dago nobedadea, nire ahalegina hori izan da »

Hamasei urte nituela seminarioan nengoenean idatzi egiten nuen, erdaraz. Orduan baterakaitza ikusten nuen idazle eta apaiz izatea. Idazle izan nahi nuela oso garbi nuen, apaiz izan nahi nuela ez hainbeste. Idazleari eskatzen zaion alde batera edo bestera egitea, posizionatzea, nik bateraezina ikusten nuen apaiz izatearekin, honi beti Eliza Santua nagusituko baitzitzaien, ortodoxia. Eta idazle batek zerbait izan behar ez badu, hori ortodoxoa da.

Baina idazle lanarekin batera, apaizarena ez, baina beste asko izan dituzu: irakasle, gidoilari...

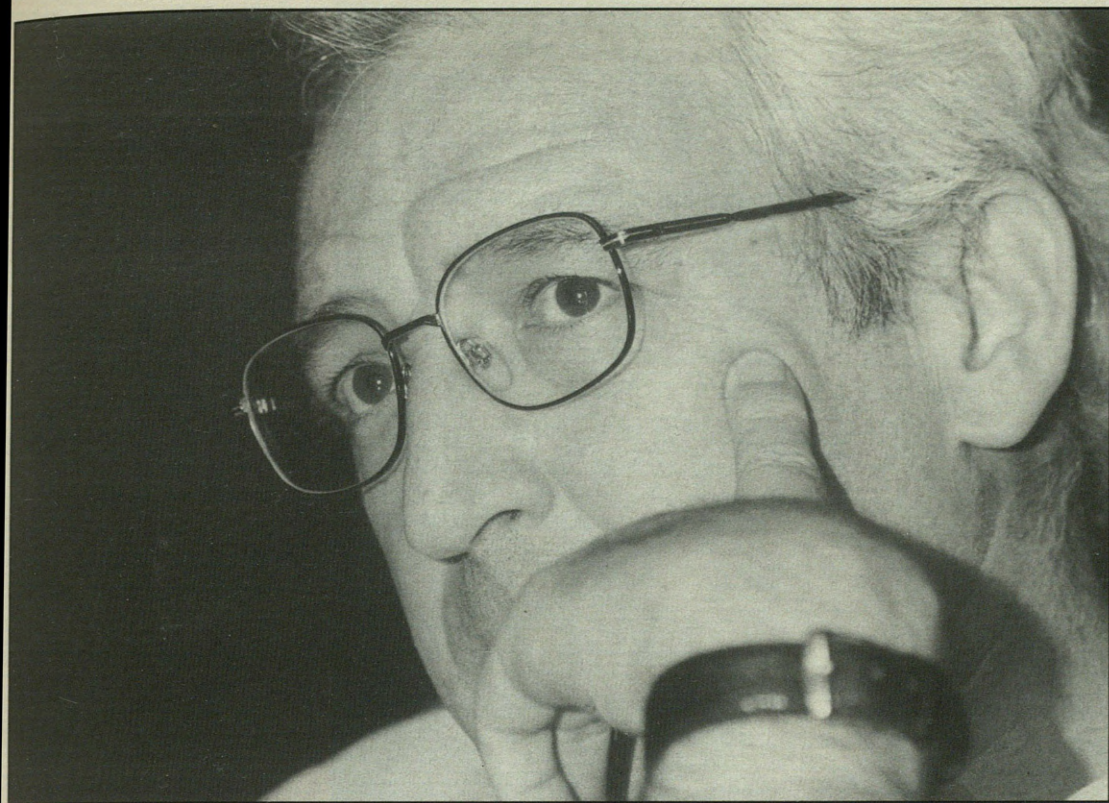
Hor garbantzuen ezinbestekotasunak daude.

Idazle izateko, orduan, beharrezkoa al da beste arlotan aritzea?

Planteamendu teorikoak egiten dira baina gero behartzen zaituena eguneroko bizitza da. Nik une honetan askoz ere atseginagoa nuke bizi ahal izatea literaturako klaseak ematek. Magisteritzan eskolan egin nituen urteek asko eman zidaten niri, eta asko gustatzen zaidan ofizioa da. Eskola itxi zenean lanik gabe gelditu nintzen. Unibertsitatean sartzeko orduan oposizio sistema gainditu behar zen, eta urte asko behar nituen horretarako besterik gabe.

Euskaraz idazteko, or-

«Idazle batek
zerbait izan
behar ez badu
hori ortodoxoa
da. (Arg.:
Alberto
Elosegi).

duan, ezinbestekoa da nonbait garbantzua to-patzea?

Idaztea literatura deitzen badugu, bai. Ni idaztetik bizi naiz, baina ez literatura egitetik.

Idazle zaren aldetik «Goenkale»n aritzeak ikuspuntu berria eman al dizu?

Ez dut uste ezertxo ere eman didanik. Horrelako intentsitatea eskatzen duen lan batek idazle batentzat beti arriskua du.

Horregatik utzi al duzu?

Ez dut erabat utzi, baina neurri batean bai. Asko absorbitzen ninduelako, eta une jakin batean horrelako lanek erraztasuna eta arintasuna ematen badute ere, hori idazle batentzat arriskutsua da. Gauzak erraz egiten ohitzen zara eta uste duzu dinamika bera dela. Ofizioaren menderakuntza idazle batentzat oso arriskutsua da.

Nik, esaterako, «Goenkale»n hasiera batean, hoberenean izan eta gauza pila bat asmatzen aritzean euskararen eta espresioen aldetik, orduan ikusten nuen baietz, ondo ari nintzela, baina une bat iristen da kasu askorengatik nekatu egiten zarela, esaldi bat ere ez dagoela zu tentatzen zaituenik; arriskua dago.

Horrek ondorengo literatur lanetan eragina du?

Egiten den lanaren alaitasunean nabaritzen da. Ez alaitasuna barre edo komizidade bezala. Idazkeraren txinpartan nabaritu egiten da, erroskila bezala ateratzen dira kontuak.

Zer ezberdintasun dago telebista eta zinemarako

gidoi bat egitearen artean?

Ikaragarria. Filme bateko gidoi baterako gutxienez lau hilabete behar dituzu. Eta telebistako gidoi bat egun batean egiten da. Pelikula bateko gidoiak mundu oso bat hartzen du, istorio batekin mundu oso bat jaso nahiak, pertsonaia guztiak ere oso ondo definituta egoitea eskatzen du; gero beste kontu bat da asmatzen duzun edo ez.

Telebistakoa, berriz, dekoratuen tankerakoa da, kartoizkoa da neurri handi batean.

Lehen idazten zenuena ikasleei irakurtzen zenien. Orain nori erakusten diozu zure lana?

Badut lagun talde bat eta

elkarri gure lanak trukutzen dizkiogu: Juan Garzia, Inazio Mujika, Eskarne Mujika, Jorge Gimenez, Juaristi, Karlos Linazasoro, Juan Krutz Igerabide.

Orain atera behar dudana liburua, nik dakidala, Jorge Gimenezek irakurri du, Juan Garziak, Inazio Mujikak, Eskarne Mujikak... lau horiek behintzat ezagutzen dute.

Kritikek min ematen al dute?

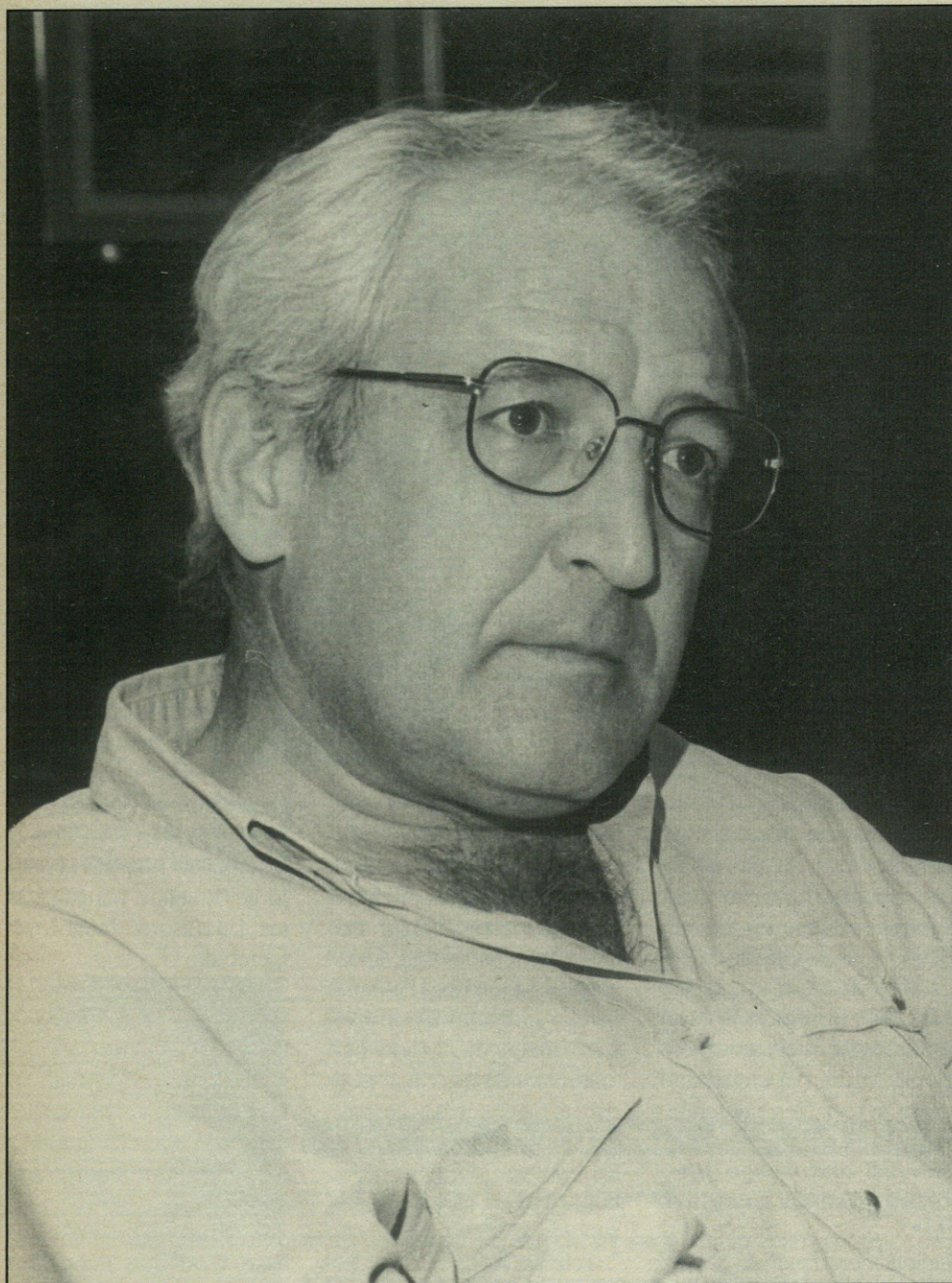
Bai, baina nik kritiketatik asko ikasi dut, mingarriak baditut ere.

Lagunen kritikak onartzen dituzu. Eta kanpotik datozenak?

Baita ere. Lagunekin *conditio sine qua non* da kritika osotarikoa izatea... horrek sekulako mesedea egiten dit. Edozeini gomendatuko nioke lana egiteko bide hori segitzea. Azkenean obrak berak irabazten du. Zuk liburua amaitu duzun unetik distantzia falta zaizu.

«EAJk kulturaren ardura du horretan administratzeko diru batzuk dituelako, baina bere saiakera partikularrean ez»

«Gauzek behar bezala funtzionatu behar badute, juradu horretan lau hizkuntzak dakizkien jendea egon behar luke, gutxieneko konparazio bat egiteko». (Argazkia: Alberto Elosegil).

Kalera ateratzen denean, kritika ez da inoiz lagunek egiten dutena bezain sakona, oso zaila delako hori egin ahal izatea.

«Piztiaren izena» da argitaratzear duzun lan berria, Alberdanian «Ifrentzu» sailari hasiera emango diona. Zer berri ekarriko digu irakurleoi?

Liburuaren planteamendua

bera ere nobedoso da. Nik ez dut ezagutzen merkatuan horrelako libururik. Gai baten inguruan esan direnak ardatz eta hari gisa harturik, bai tradizio literarioan bai ahozkoan esan direnak, oso modu librean hori tratatu bai ipuin modura, baita prosa literario modura ere.

Alde batetik bi jenero oso ezberdin dira liburu berean: poesia eta prosa literarioa.

Bestalde, gai bat da, baina modu libre batean eta oso tonu ezberdinetan tratatua. Optikan dago nobedadea, nire baitan ahalegin hori izan da. Sorpresatxo bat da. ***Zein 'ifrentzu' topatuko ditugu hemendik aurrera?***

Lau gai daude frogatu nahi nituzkeenak. Lehendabizikoa da gizakia paradisuak botatzearen mitoa. Deabrua edo piztia oso present dago euskal literatur tradizioan orokorrean. Bestalde, paradisuak botea izan ondoren zorionaren truke deabruari saltzeko prest dagoenaren mitoa da hau.

Bigarrena ibilbidea, bizitza edo judu errantearen mitoa da. Hirugarrena giza errebeldia Jainkoarengandik autonomia lortzeko nahian (Martin Txiki hasten denean Jainkoari sekretuak lapurtzen, edo Sisiforen mitoa...). Laugarrena «gizakia bakarrik» da, sekularizazioa. Askapena, autonomia lortu ondorengoa. Eta «Ifrentzuak» sailean horiek aterako dira lau liburutan egindako planen arabera.

Erraza al da liburu bat kaleratzea «Otto Pette»ren arrakastaren ondoren?

Bai eta ez. Ni jarraikako gizakia naiz. Badakit «Otto Pette»ren ondoren zenbat eta urte gehiago pasatu geror eta zailago egingo zitzaidala. Liburuak apalera ateratzen denean hori bihurtzen da erreferente beste bat iristen den arte. Ez da gehiegi kezkatzen nauen kontua. Azkenean idazlea ez du liburuak egiten, obrak egiten du. Hark etapa bat bete zuen.

«Otto Pette» nominatu egin dute Espainiako Sari Nazionalerako. Itzuli

egin beharko zuten, ezta?

Lagun batek itzuli du eta itzulpena elkarren artean berrikusi dugu. Ez dizkiot itzulpenari bospasei egun baino gehiago eskaini. Itzulpena lagunaren lana da. Itzultzailea da itzulpenaren jabe, ez dut zerikusirik.

Itzuliko al zenuke zuk «Otto Pette»?

Ez, gainera niretzat obra euskaraz idazten dudanean hor bukatzen da. Hortik aurrera itzuli nahi baldin bada, beste baten eginkizuna da.

Nominatu dutena, baina, itzulpena izan da.

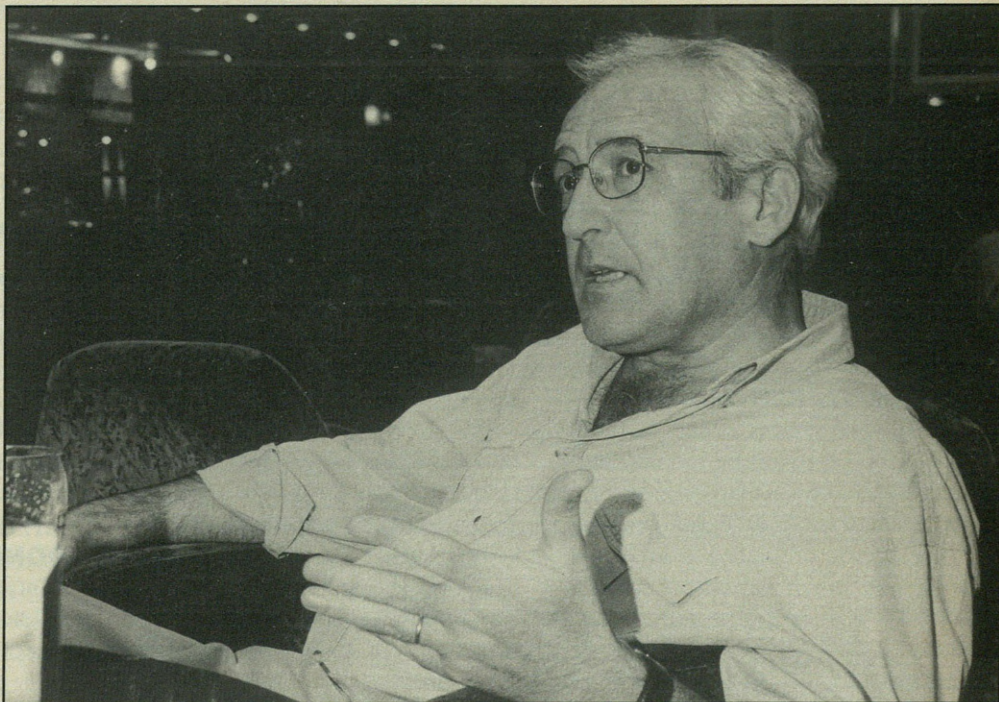
Gauzak behar bezala funtzionatu behar badute, juradu horretan lau hizkuntzak dakizkiten lagunak egon beharko lukete, gutxieneko konparazio bat egiteko.

Gaur, esaterako, gidointzari buruzko sariketa baten berri eman didate. Euskarazko eta erdarazko gidioak jasotzen ziren eta galdetu didate ea euskarazkoak itzuliko nituzkeen. Baietz esan dut, baldin eta erdaldunek onartzen badute euskaldunek bereak euskaraturik zuzentzea. Baina hori ez dute onartuko.

Obra guztiek bi balio gutxienez izan ditzakete. Bat, obra bere horretan. Bestea, obra horrek esan nahi duena une jakin batean literatura baten barnean. Euskararen ikuspuntutik puntuatzea «Otto Pette» edo beste ikuspuntutik baliotzea, ezberdina da.

«Otto Pette» «Obabakoak» en ondorengoa

«Kezkatzen nau euskararik ez duen herritar jendeak ze arreta falta erabatekoa duen euskararen munduarekiko»

■ **«Gizarte batek politikariak behar ditu, baina gureak ez dira politikariak, oro har».** (Arg.: A. Elsoegi).

izango da Espainiako Sari Nazionala irabazten?

«Obabakoak» fenomenoaren errepikaezina da, eta nik ez dut uste inori mesede egiten diogunik erreferentzia horrekin. Sari Nazional hori, loteriaren arabera, 2.127. urtean tokatzen zaigu. Hainbeste faktore dira hor fokatzen direnak... Burua galezko lidake gertatuko balitz, baina ez da gertatuko. Ezagutzen nautenek badakite ez zaidala burutik pasatu ere egiten.

Tankera bonetako sariek zer ekartzen diote euskarazko literaturgintzari?

«Obabakoak» en sarian mesede egin zuen, euskaraz egiten zenari errekonozimendua izan zelako, baina

ni kezkatzen nautena ez dira sariketak, Euskal Herriko egoera baizik. Euskararik ez duen herritar jendeak zer arreta falta erabatekoa duen ez euskal literaturarekiko, baizik eta euskararen munduarekiko. Guri hitz egiten digutenean komunikazioaz, itxi egiten garela, zera diot: ixten direnak beraiek dira.

Inkomunikazioaren kontuan, badago nahi bat gure aldetik komunikatzeko, baina gero ikusten dugu inolako arretarik ez dutela. Orduan, «que les zurzan!». Interes faltaz gain, superioritate konpleju izugarria dute eta euskararekiko jarrera kolonizatzailea, euskarara hurbiltzen dira dirua dagoenean.

Politikariak beharrezko gaitza al dira?

Gizarte batek politikariak behar ditu, baina gureak ez dira politikariak, oro har. Ez dira bokazio politikodunak, herri bokazioa ez dute. Partiduen sistemak erabat tor-

pedeatzen duen planteamendua da.

Azken urteetan euskal kulturak Joseba Arregirekin ezagutu duenaren ondoren, zer datorkigu orain?

EAJri dagokionez, gauza bat da alderdi politiko gisa administrazioan, denen diruarekin euskara eta kulturaren inguruko planteamendua izatea, eta beste gauza bat pertsona-mailan horrelako ahaleginik ez dagoela. Nik ez dut sinesten. EAJk kulturaren ardura handia du administratzeko diru batzuk dauzkalako horretarako, baina bere saiakera partikularrean ez. Ni oso fidakaitza naiz saiakera pertsonalak ez dauden planteamendu politiko batean, oro har. Garai batean EAJn egon zen nahi bat, baina hori ez diot ikusten gaur, eta hori eskatzen diot.

ARRITXU ZELAIA
JOSE LUIS ARANGUREN

Sinfonia zaratatsuak

ZALAPARTAREN sinfonia hone-
tan soberan daude bibolin hots fin-
guztiak eta musikari ez direnen doi-
nuak dira nagusi. Zalapartaren sinfo-
nia honetan ez dago erritmoa asma-
tzerik, ezta koordinazioaren arrastoari
jarraitzerik ere. Euskadiko Orkestra-
ren esku utzi nahi dute sinfonia ba-
tzuek. Eta Bilbokoak jo dezan bestee-
k. Izan ere, EAEko instituzioek elkar ez
entzuteko propioa egin dirudi.

Bizkaiko Kultura diputatua den To-
mas Uribeetxeberriak astindu du ba-
tuta oraingoan, Eusko Jaurlaritzak Bil-
boko Orkestra erabat baztertzen due-
la, hots, ez dirulaguntzarik ez babesik
ez diola eskaintzen, Euskadikoa sor-
tzea errua izan zela, eta biotako or-
kestraren bat desagertzekotan Euska-
dikoa isildu beharko lukeela... eta
tamainakoak aldarrikatuz Mari Kar-
men Garmendia Kultura sailburu eta

alderdikideari. Datozen urteko aurre-
kontuetan ere pezeta bat ez du jasoko
Bilbokoak, eta horrek amorratzen du
Uribeetxeberria. EAJn doinuok batere
argi ez dituzten seinale dira esanda-
koak, bestalde. Eta orkestra zuzentzea
dagokionak markatutako konpasari
jarraitu nahi ez dionaren adierazgarri.
Zalaparta eta nahasmenaren sinfo-
niaren erakusgarriak, finean.

Alderdi barruan isildu ezin dituen
zalaparta hauen gaintik ordea, (Uri-
beetxeberriak atzean izan dezakeen
babesa ikusi behar), Garmendiak ez
ditu orain arteko musika-mugimen-
duak ezertan aldatu nahi. Aurrekon-
tuetan Euskadikoa da onartzen duen
bakarra, eta entzungorrena egiten
Bilbokoaren aurrean. Bien artean adi-
tuen batzorde bat bi orkestren arteko
loturak aztertzen ari da isilean. Penta-
graman marraztu ditzaketen nota ho-

riek kaxoi batean galduta geratu ba-
daitezke ere; agintari-konpositoreek
erabaki baitute etorkizuneko sinfo-
niaren martxa.... zalapartatsua.

DONOSTIAKO Kursaalaren erai-
kuntzak ere hautsik harrotu du azke-
naldion, Eusko Jaurlaritzak jarri beha-
rreko kopuruaren inguruan. Argitu

Fredi eta Jaime
gazteei INEMen
gertatutakoek hizkuntz
eskubideen auzian
inondik ere isten ez den
zauri bat zornitu dute. Eta
min egiten du

Merkatal munduan euskara
sustatzeko kanpaina martxan
jarri da bigarren, Siadecoren
gidaritzapean eta 10 udalerriren
eskutik: Orrio, Tolosa, Ibarra, Bi-
llabona, Zizurkil, Ordizia, Lezo,
Bergara, Hernani eta Lasarte.
Denda, taberna, jatetxe, zerbitzu
eta finantza erakunde, akade-
mia eta beste hainbat lekutan
euskararen presentzia areago-
tzea du helburu. Datu bilketa,
eskaintza zehatzen proposa-
mena, konpromezuen onarpe-
na eta jarraipena jasoko ditu
egitasmoak. (A.: Manu Mujika).

dira zifrak azkenez. Baina zuloa ez da estali, Donostiako Udala, Gipuzkoako Foru Aldundia, Eusko Jaurlaritzak eta Madrilgo gobernuak 1.300 milioi pezeta utzi baitituzte, 8.600 milioi pezeta aurrekontuan, osatu gabe. Norbaitek ez ditu kalkuluak oso txukun egin, beraz.

Odon Elorza Donostiako alkateak berehala luzatu du behatza Mari Carmen Garmendia seinalatuz, 2.500 milioi pezeta eskatu eta, 1.500 baino ez dituela jarri leporatuz. Duela hilabete baino argiago daude kontuak, dudarik ez, baina Kursaalaren inguruko instituzioen arteko akordioak erren darrai. Nork luzatu behar ditu falta direnak? 1.300 milioi pezeta diru askotxo da eta, elkarrekin egin beharreko hurrengo bilera su-txinparten artean amaitu daitekeela aurrera daiteke. Bizkaitik Uribeetxeberria tiraka, Gipuzkoatik Elorza... EAEko Kultura kontseilariak ez du ahorik ireki ordea, erantzuteko.

ESKANDALAGARRIA, hitz batean adierazteko, Fredi Martin Arabako gaztearekin gertatu dena, tramiteak euskaraz betetzeagatik langabezi saria ukatu baitio INEMek, izkiriaturtakoak ulertu ez eta eskaera aurkeztu ez balu bezala utziz. Iazko azaroan hasi omen zen afera, eta urtebete beranduago kaleratu, «Euskaldunon Egunkaria»-ren bitartez, zeinak gazteari gertatuko 'kalbarioaren' berri eman duen. Prentsaurrekoa eskaini du Fredik, Jaime Ortiz de Urbinarekin batera, beste 'kasu' bat: «Euskaraz eskatzea eskubide ez zela esan zidaten, hilabete igaro behar izan nuen, eta azkenean, dirurik gabe geratuko nintzelakoan, amore eman nuen».

Gertakari hauen aurrean bat etorri dira alderdi politikoak administrazioak herritarren hizkuntz eskubideak bermatu behar dituela esaterakoan. Eak erantzunkizun politikoa eskatu du. Ez da gutxiagorako. Fredi eta Jaimeri gertatutakoek hizkuntz eskubideen auzian inondik isten ez den zauri bat zornitu dute. Eta min egiten du.

J.J. PETRIKORENA

MINTZOAK MINTZO

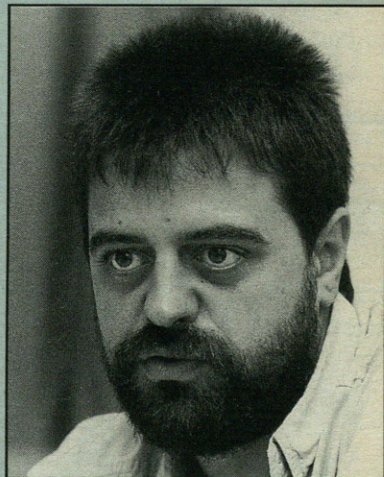
Errespetu falta

HLAKOXETZAT hartu zuen Nafarroako Gobernuak Lehendakariak Ajuria Eneara eginiko azken bisitan kazetari batek euskaraz galdera egiteari. «Ez da elkarri bizkarra emateko garaia» zioen egun berean, euskaldunok euskaraz bizitzeko dugun aukera murriztaren erabiltzaileari bizkar eman zion, nafar guztien ustezko lehendakaria deitu beharko dugun horrek.

Errespetu faltarena aspaldiko kontua zela pentsatzeko motiburik bage-nuela uste arren, gaurkotasun osoko uste ustela dela egiaztatu ahal izan dugu oraingo honetan. Hego Euskal Herriaren batasun maila praktiko berriak egituratzeari ireki diezaiokeen protokoloaren agerpen une berean gainera.

TOLERANTZIAREN predikariek ez dute inolako lotsa izpirik euskararen auzian beren tolerantziaren mugak zein estu diren agerian uzteko. Euskaldunok euskaraz aritze soilak lehertarazten ditu. Euskaraz ez dakien batentzat, horrek derrigorrez dakarren ezin ulertze horri 'errespetu falta' erizteak begibistaren aurrean jartzen du gizartearen aniztasuna zein prezio merketan saldu digun espainiar izate peto petoan unibertsal sentitzen den intelektual edo politiko postmoderno orok.

ERRESPETU falta Euskal Herri eta euskal herritarren eskubideekiko dagoena baitugu eguneroko ogia, INEMaren aurrean eskubide duguna euskaraz eskatzen aritzeagatik adibidez. Tuteran bildu ziren milaka lagunei eguneroko jardura instituzional eta politikoak erakusten diena bada, hori bai, errespetu falta. Estatu Batuetako hiriburuan izanez gero, 9 milioitako kontzentrazioa zatekeen harek beste errespetorik merezi baitu. Baina Fermin Munarritzek «Egin-en zioen bezala, Napartheid (euskaldunon aurkako apartheid) izan bada, eta lotsagabeki agertzen da nonahi.

XABIER ALEGRIA

TXUTXU - MUTXUKA

HIRU ARGIALETXEAREN DURANGORAKO NOBEDADEAK

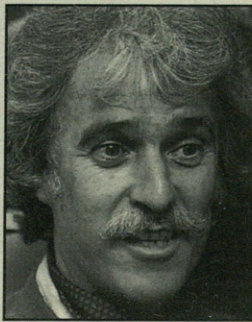
EGUNGO autore euskaldunak erdarara itzultzeko ahaleginean, bi liburu plazaratuko ditu Eva Forestek gidatzen duen Hiru argialetxeak, Durangoko Azokarako: Martin Ugaldereen lehen eleberria, «Itzulera baten historia», Koldo Izagirrek «Historia de un regreso» izenburupean erdaratu duena; eta Aingeru Epaltzaren «Ur uherrak» («Aguas turbias»), Bego Montoriok itzulia. Hauez gain, hirugarren bat ere badute saskian, aurrerago kaleratu asmoz, Joxe Azurmendiren «Euskaldunak eta espainolak» («Vascos y españoles»), Xabier Apaolazak apailatua. Guztiak Milia Lasturko bilduman argitaratuko dira.

NOR - NORI - NORK

ERNESTO TELLERIA

arrazakeria gaitzat duen filmea egiten hasi da Bilbon, «Menos que cero» («Zerotik behera») izenburupean. Roman Luknar aktore eslovakiarra aukera du zuzendari eibartarrak pertsonaia nagusiaren rola betetzeko. Gidoia, Iñaki Zabaletaren «110. Street-eko geltokia» eleberrian oinarriturik dago. Pelikula osoa Bilbon filmatuko da, abenduaren 2a bitartean. Europa, Espainia eta Euskal Mediatik laguntzak jaso ditu Telleriak ●

JUAN MARI IRIGOIEN

«Poliedroaren ostioak» liburuaren berrargitalpena kaleratuko dio, azaroaren erdialdean, Erein argialetxeak. Oinarrizko lanari aldaketa asko egin dizkio autoreak berrargitalpenean. Honez gain, Jabier Muguruzaren bigarren liburua argitaratu du Ereinek, «Gabon guaito». Eta Joxe Arratibelen «Kontu zaharrrak». Milabidai sailean berriz, sei titulu aurkeztuko ditu. Guztiok Durangoko Azokarako izango dira kalean ●

CARMELO BERNAOLAK

bukatu berri du bere azken sinfonia, «Euskadi, un canto al euskara» izenekoa, Sabino Arana Fundazioaren enkarguz egin duena, EAJren 100. urteurrenerako. Obra Bilboko Arriaga antzokian estreinatuko da, abenduaren 29an, Bilboko Orkestra Sinfonikoa eta Bilboko Koru Elkartearen eskutik. Musikari bizkaitarrak Espainiako Musikako Sari Nazionala jaso zuen 1992an eta Gasteizko musika eskolako zuzendari izan da ●

TELAK

■ ZEHAZTU DIRA KURSAALAREN DIRUAK

EUSKO Jaurlaritzak zehaztu berri du Donostiako Kursaal auditorioaren eraikuntza lanak finantzatzeko jarriko duen diru kopurua, 1.500 milioi pezetakoa (60 milioi libera inguru). Proiektuaren eraikuntza kostua 8.600 milioi pezetakoa izango da, aurreratu dutenez. Horietatik 2.700 milioi pezeta Donostiako Udalak zuzenduko ditu; Gipuzkoako Foru Aldundiak 2.000 milioi pezeta eskainiko ditu, lau urtetan; Espainiako Kultura Ministerioak 1.000 milioi pezeta, lau urtetan; Europako Batasunak 150 milioi pezeta; azkenez, Eusko Jaurlaritzak, Azpiegituren Plangintzaren barne, 1.500 milioi pezeta banatuko ditu, datozen hiru urtetan. Laguntza guztiak bilduta beraz, 1.300 milioi pezeta geratzen dira zintzilik, kostuei osoki erantzuteko. Horra kontua: nork jarriko ditu diruok?

■ ESPAINIAKO AKUARELA SARIA

JAVIER Sagarzazu pintore hondarribitarrak jaso du Caja de Madrid Kutzak estrainekoz antolatutako duen Espainiako Akuarela Sari Nazionala. Guztira 165 lan aurkeztu ziren eta 20 pasa finalera. Finalisten artean ere bazen beste euskal artista bat, Armando Buen San Salvador. Javier Sagarzazuk 400.000 pezeta (16.000 libera inguru) jaso ditu irabazle gisa.

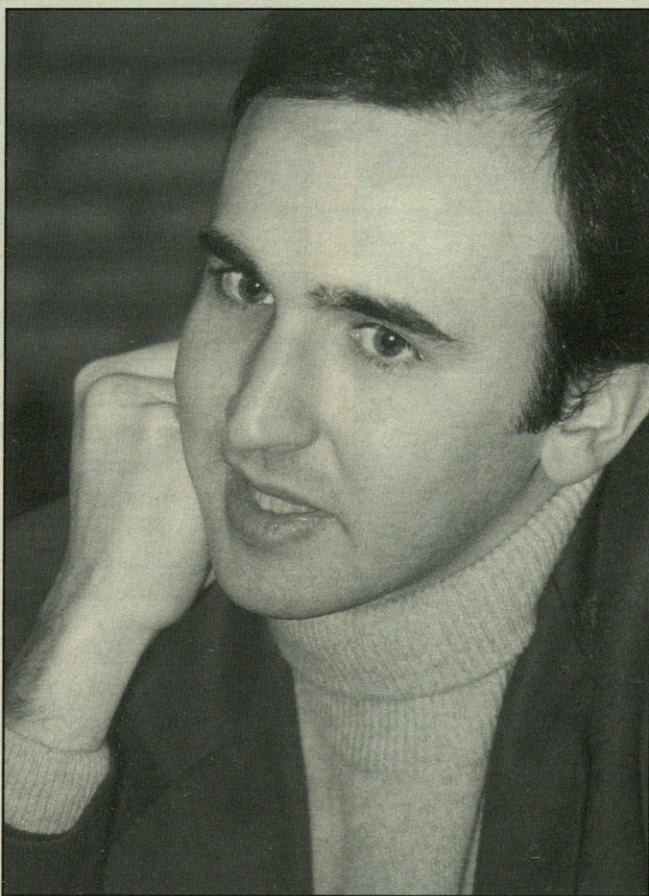
Urteotan arte garaikideak hartu dituen bideak teknika honek aldendu egin direla eta, akuarelaren inguruko jarduna suspertu nahiez sortu da saria.

Egungo poesia 'emea', ahula eta gorputz gabea dela dio Xabier Mendiguren Elizegik

Poesia emearen kontra?

Durangoko Azokaren bezperan, poesiagintzan eztabaida bide gerta daitekeen artikulua plazaratu du Xabier Mendiguren Elizegik «Jakin» en azken alean. Horri heldu diogu.

Xabier Mendiguren Elizegik, olerkia 'emea' dela aipatu du eta eztabaida eragin olerkigintzaren arloan. (A.: Ander Gillenea).

XABIER Mendiguren Elizegik Elkar argitaletxeko literatur arduradunak «Jakin» aldizkarian idatzitako iritzi artikulua batek eztabaida ekar dezake. Hauxe eztabaida iturria. «*Euskal Herriko gaur egungo poesia, ahula eta oso ximplea da. Momentuko poesia, 'emea' izateagaitik ezaugarritzen da, hau da, biguna, motela eta makala beste batzuen artean. Ondorioz, gaurko poesiaren gehiengoa ez zait atsegin*». Gaineratzen duenez, poesiaren «emetasun» hori da poesia eta irakurleen artean dagoen lokarria hausteko

edo dagoen dibortzioa emateko arrazoi garrantzitsuenetako bat. Hala eta guztiz ere, argi utzi nahi du bere artikulua iritzi soil bat dela, «ez gaurko poesiaren egoerari buruzko azterketa

sakon bat eta ondorioz, ez nuke nahi poesia egileek ardua gebiegi hartzea nire iritzien ondorioz, edozeinek eduki dezaken iritzi arrunta baino ez delako.

Adostasuna nabaria da

poesia egileen artean, Xabier Mendigurenek esandakoei buruz beren ikuspuntua adierazten dutenean. Guztiek iritzi artikulua oso anbigua dela azpimarratzen dute. Amaia Iturbide bizkaitarrak «*Iritzi oso berezia da, ez da oso argia. Erabiltzen dituen hitzekin ere benetan zer adierazi nahi duen ulertzea zaila egiten zait*» esan digu. Adibide gisa, «bigunegia» hitzarekin zein poesia motari buruz hitz egiten den ez dakie la dio Amaia Iturbidek.

Lehiaketetako poesia eta bestea

HARKAITZ Cano donostiarrak, berriz, Mendigurenek esaten duenak arrazoi apur bat baduela aipatzen du. «*Gaur egun, nolabaiteko joera minimalista bat nagusitu da, gauzak, abalik eta ximpleenak egitekoa, eta alde honetatik arrazoia ematen diot, baina ximpletasuna moteltasunarekin nahastea, berak egiten duen bezala, gebiegizkoa da. Bada poesia ximplea, baina baita ere poesia benetan ona, eta jendeak, Xabier barne, poesia ona irakurtzen duenean, sinesgaitza egiten zaio poesia on bat*

Jardun

Gai jartzaile sena atera digu Xabier Mendiguren Elizegik. Horrela, ekarri egin gaitu hona azken Jakin-en esan dituenaren haritik. Probokazioaren meritua bederik ezin zaio ukatu, aitor dut.

Hala ere nago Xabier Mendiguren esku beti txairo eta erraza errazkerian labaindu dela hizpide dugun testuan. Norbere gustu eta iritzi propioaren leungarrien pean jardunda ere, arinegi ari dela uste dut. Serio hitz egitekotan, debatearen plaza zedarritzetik hastea gauza beharra da. Mingarria gertatzen da poetak mindu nahi ez eta poesia laidotzea.

Nork maite du poesia motela, makala, mengela, maxkala, mixkina, melaxka? Horiek dira, bigunke-riarekin batera, Xabier Mendigurenen hitzetan azken urteotan euskal le-tretan nagusi den poesia 'emea'-ren ezaugarriak. Eta joera hori definitzeko aukeratzen hasita bai au-keratu ere hitz egokia, adierarik neutroena ere gaiztotua duen 'eme' hitza; artasunaren trintxera atze-rakoietatik egindako hau-tua besterik ezin dut jo nik. Aspaldi ere poesia emea-rena eta bigunarena egotzi izan zion norbaitek Laua-xetarenari, eta mendea fri-bolitatearen haitzen kontra hiltzera etorri da. Ez dakit delako emetasun hori poesiak ez duen berezko. Zehaztasun handiagorik ez den bitartean hemendik

Jose Luis Otamendi
Idazlea

bindikatu egingen dut, neuretzako hartzen dut, inolaz ere, emekeria sala-keta. *«Otamendi, ez didak ulertu».*

Era zakarrean bada ere, poesiaren egoeraz hitz egitera jarri gaitu ordea Xabier Mendigurenek. Ematen dit berak errefe-rente objetiboei lotuagoko poesia, poesia narrati-bo tankerakoa edo duela gus-tuko. Seguru gogaide nauela gustu kontu horre-tan, baina joera arteko le-hia baino lehenagokorik bada. Auzia ez da, niretzat, zein den poesia estilo ego-kiena egun, baizik eta joe-ra bakoitzeko poesian eman behar zaionari ema-tea eta kendu behar zaio-nari kentzea. Alegia, egun poesiak bizi duen osasun egoera aztertu -irakurle-go, kritika, produkzioa, merkatua...-, estilorik esti-lo interesgarririk eta atze-rakoitik dagoena araka-tzea. Aniztasuna funtsezko balorea da; baita poesian ere. Beste guztia, jarduna.

egotea posible dela onar-tzea».

Harkaitz Canok dio le-hiaketatik aurkeztu diren

poesiak tipikoak eta bukoli-koak direla, baina jendeak lehiaketez kanpo argitara-tzen direnak irakurtzea ko-

Amaia Iturbide: *«Iritzi berezia da. Ez da modu garbian mintzatzen».* (A.: Ander Gilenea).

menigarria izango litzate-keela. Olerkiak duen jarrai-penaren inguruan, Euskal Herriko irakurle kopurua nahiko eskasa dela baieztatzen du, eta ez du uste Men-digurenek aipatutako poe-siegile eta irakurle arteko lokarri hori benetan inoiz egon denik. Ondorioz, *«poe-sia egileok, neurri batean gure errua onartzen jakin behar dugu, irakurle asko-rik ez badago, zerikusi na-barmena daukagulako».*

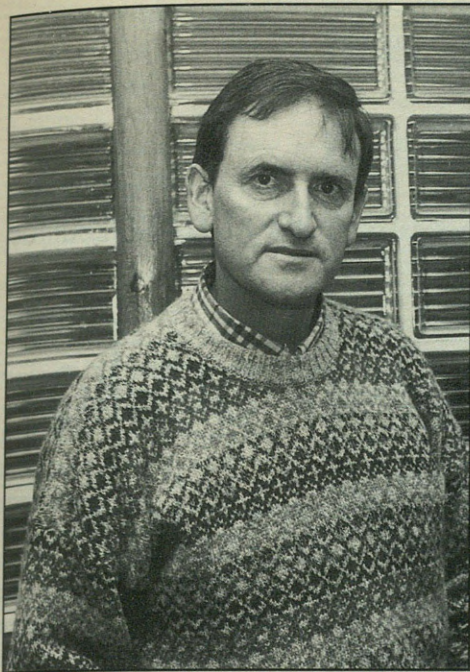
Patxi Ezkiagak ere, bat egiten du Amaia Iturbide eta Harkaitz Canorekin, Xabier Mendigurenek 'emea' dioe-nean zer adierazi nahi duen oso garbi ez duela ulertzen aipatzean. *«Iritzia errespe-tagarria da, baina nahiko artifiziala. Egun, olerkiak*

sailkatzeko joera nabar-mentzen da Euskal Herrian eta finkatutako ildotik ez doan olerkia nabiz egilea, arrotzak bihurtzen dira». Bestalde, Patxi Ezkiagak olerki batek duen kalitateari buruz hitz egitea nahiko subjeti-bo dela gaineratzen du. *«Olerki batek zein kali-tate duen jakiteko parame-troak ez daudelako asma-tuta. Ondorioz, olerki bat ona edo txarra dela dioe-nak, iritzi arrunta baino ez du ematen».*

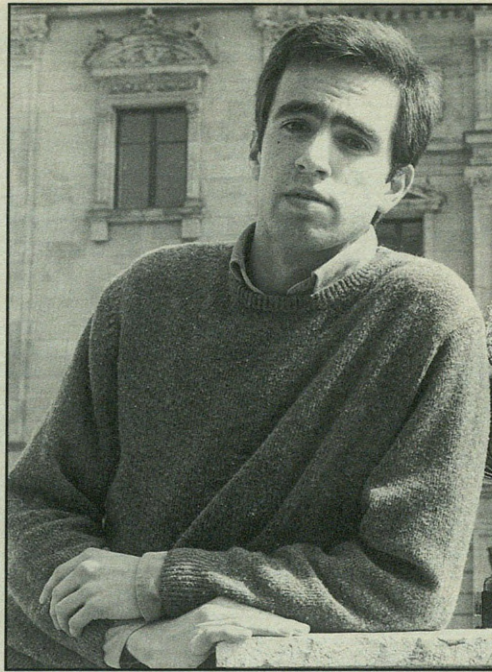
Poesiaren zailtasunak

SUSA argitaletxeko kudea-tzailea den Gorka Arresek, *«iritzia oso artifiziala da, funtsik gabekoa»* adierazten du. Arreseren ustetan, Xa-

Patxi Ezkiaga: «Olerkiak sailkatzeko joera nabarmentzen da egun». (A.: Carlos Villagran).

Harkaitz Cano: «Jendea ez dago ohituta olerki bikain bat ikustera». (A.: Edurne Koch).

bier Mendigurenek egun egiten dena motela, makala, mixkina, mengela, maxkala eta melaxka dela dioenean, autorez autore zehaztu beharko lukeela dio, baldin eta bere iritziak sinesgarritasun gehiago izatea nahi badu.

Olerkiak egitea ez dela inolaz ere erraza dio, bestalde, Bitoriano Gandiaga olerkigile bizkaitarrak, eta zailtasun horri so egitea beharrezkoa dela. «*Poesia idaztea asko kostatzen da eta jendea ez da obartzten gebienetan. Olerki bateko teknika, gaiaren erabilera, bizkuntza eta erritmoa, modu egokian aukeratzeak, lan handia eskatzen du.* Azken denboran, Bitoriano Gandiaga euskaltzain ur-gazleak olerki gutxi irakurri ditu, baina irakurri dituenak

asko estimatzen dituela esan du. «*Olerkiak idazten dituen jende guztia miresten dut nik, Mendigurenek dioen 'emetasuna' edo 'artasuna' kontuan hartu gabe. Olerkigile guztiak nabikoa lan dute beren adierazpidea aurkitzen edo beren sentimenduak modu egokian espresatzearekin.*»

Oso salmenta urriak

BITORIANO Gandiaga mintzatzen den zailtasun horrek badu nolabaiteko ondorioa argitaratzen diren olerki liburuen kopuru urrian. Euskal Herrian dozenatik bera olerki liburu argitaratzen dira urtero, nahiz eta kopuru hau aldakorra izan urte batetik bestera. Edizio bakoitzetik mila ale

inguru inprimatzen dira, baina irakurleek erositako kopurua hirurehun alekoa

izaten da batez beste. Kopuru hauek ikusita, Euskal Herriko olerkigintza egoera nahiko larrian dagoela ondorioztatu daiteke, baina Amaia Iturbide bizkaitarrak ez du hala uste. «*Gaur egun olerkigintzak maila ona du Euskal Herrian. Gure herrian, pentsatzeko joera beti izan da indartsua, eta joera honek poeta benetan onak egotea eragin du.*»

Xabier Mendiguren Elizegiren iritzi artikulatuak erantzun azkarra izan du, beraz, olerkigileen artean. Olerkigintzak eztabaidarako gaia mahai gainean dauka. Poesia 'emea', ximpleegia eta motela idazten omen da. Baieztapen hau, isilean egosten den poesigintzaren egungo egoeraz hitz egiten hasteko baliagarri izango ahal da.

ANDONI URBISTONDO

		Eskaintza hau, Azaroaren 15artekoa da eta Ski 95eko programa orokorraren barne	
INMACULADA ZUBIA		ABENDUAK 5-11	
Val Thorens Barne: 6 pax-etan 4 gaueko egoitza + forfait 4 egun eta erdi + autobusean bidaia + Tasak 25.900 pta.		2 Alpeak Barne: 6 pax-etan 4 gaueko egoitza + forfait 4 egun + autobusean bidaia + Tasak 25.900 pta.	
INMACULADA ASTEA		ABENDUAK 1-10	
Val Thorens Barne: 6 pax-etan 7 gaueko egoitza + forfait 6 egun eta erdi + autobusean bidaia + Tasak 33.900 pta.		2 Alpeak Barne: 6 pax-etan 7 gaueko egoitza + forfait 6 egun + autobusean bidaia + Tasak 33.900 pta.	
ERREGE ASTEA		URTARRILAK 1-7	
La Toussuire Barne: 5 gaueko egoitza + transportea + forfait 6 egun + autobusean bidaia + Tasak 37.900 pta.			
BILBO Sabino Arana, 51 Tel.: (94) 427 57 49 Hurtado de Amezaga, 17 Tel (94) 410 30 00		DONOSTIA San Marcial, 1 Tel.: (943) 42 00 71 Urbieta, 59 Tel.: (943) 46 06 88	
		GASTEIZ Manuel Iradier, 9 Tel.: (945) 23 07 26 IRUÑA San Fermin, 59 Tel.: (948) 15 15 16	

■ **Olerkigile gehienak bat egiten dute Xabier Mendiguren Elizegik esandakoa oso artifiziale dela aipatzerakoan**

Hamahiru urte beranduago, Jean Mixel Bedaxagarrek bigarren diskoa kaleratzear du

«Sorkuntza eta tradizioaren arteko oreka da herri izateko giltzarria»

Musika mailan urte luzetan lanik kaleratu ez badu ere, ezin esan liteke Jean Mixel geldirik egon denik. Pastoral idazle eta sujeta, kantaldi-emaile... «Otia lili denian» disko berriarekin euskal kantu zaharren garrantzia azpimarratu nahi du, baina inondik ere baztertu gabe bere ikuspegitik bizirauteko beharrezkoa den sorkuntza-lana.

Hamahiru urte joan dira lehen diskoa kaleratu zenuenetik.

Enetzat lehentasuna lanak duenez, ez nuen ez gogorik ez astirik beste disko baten egiteko. Bitartean, egin izan dut besterik, «Xaho» pastoral, kantaldiak, besteen diskoetan lagundu, xirula jo eta abar. Martxoan 20 urte beteko dira kantuan hasi nintzenetik: Anoetan izan zen, «24 ordu euskaraz» ekitaldian.

Zein kantu mota biltzen duzu disko berrian?

Kantu tradizionalak eta neuk sortuak, azken hauen artean «Xaho-rako» eginiko bi, «Nafarroa» kantuaeren bertsio berria eta «Gerezitzia

lilitan». Erromantze zaharren artean, «Xori erresiñula», «Igande arrats eztiño batez», «Zu zira zu», «Atharratze jau-regian»... Hauek dira gure klasikoak, euskal literaturaren poesia klasikoak, beste herrietakoen pare daude eta eskolan ikasi behar lirakeke. **Horiatarik batzuk eza-gunak dira. Zer bilatzen duzu beste molde batean emanez?**

Ene kantatzeko manieraz, *a capella* ariturik, Zuberoako ene maisuak errespetatzen oso saiatzen naiz; neure aztaparra, nire estiloa begiratzet lan egin badut ere, Zuberoako kantatzeko manerarekin fidel izaten saiatu naiz, doinu zeltiarrak erabili

«A capella eta musika-tresnekin eginiko kantuak osatu ditut»

gabe.

Nondik norakoa da disko berria, zein bilakaera

eman da aurrekotik?

Kantu gehienak, aurrekoan bezala, *a capella* egin ditut.

Jendea ez da usatua kantak boz hutsez entzuten; horren ezagutzeko egin dut diskoa ia tresnarik gabe, jendeari erakusteko kantatzeko beste manera bat, horrek askatasuna ematen dit ene gustura kantatzeko. Baina musika-tresnaz lagundurik ere egin ditut: hiru pianoan, bat soka-laukote batek osaturik, eta beste bi xirularekin. Berrikuntza horixe izan da.

Diskoak zuk kantagintzaz duzun iritziari erantzuten dio.

Kantagintza osotasuna da. Gure herria orekatua izateko, behar ditugu bi bide jarraikiarazi, kreazonea eta antzinatik egina. Ez dio bategen besteari eman behar lehentasuna, biak behar dira maila berean. Segur naiz horri esker mende mende iraun dugula eta iraunen dugula. Gehientasuna rockari emanez gero -beste guztiak bazter utziz- denbora labur batez iraunen dugu. Antzinakoari begira, berriz, inguruko aragoarrei eta biarnorrei bezala gertatuko zaigu, desagertuko gara. Euskal Herriaren xantxa da osotasun hori badugula eta begiratu behar dugula.

Kantu-sorkuntzan, berriz, zer bilatzen duzu?

Poesiaren modukoak dira disko honetakoak, Xahoren liburuetan inspiraturik sortuak; «Nafarroa» bezalako omenaldiak edota «Gerezitxia lilitan», maitasunaz...

Zuberoaren egungo egoerari so, euskara gibelera eta herrietan ia gazte-jenderik ez, disko bonen helburua zein da?

«Zuberoan geuk sortu behar dugu kultur mugimendua; soluzioa ez dago ez Gasteizen, ez Paben eta ez Parisen»

«Galduta dugu kantuan aritu eta kantuei buruz eztabaidatzeko ohitura»

Gaztetan herriz herri entzuten nituen Zuberoako kantariak. Egun ez da egiten, eta gazteek ez dituzte gure erromantzeak ezagutzen. Sütziak informatika bidez egiten bilduma eta hedatze-lanaren helburu bera du disko honek, kantu horiek ez galtzea.

Zer egin behar da Zuberoan kultura mailan?

Kultur mugimendurik ia ez izatea ez da Zuberoan dugun arazo bakarra. Oso arazo larria populazio-eza da. Nik batez ere Basaburuatik jaso dut ene aurrekoen tradizioa, eta ezer egiten ez bada, lurralde oso horretan hamabost urte barru berrehun gazte baino ez direla bizi izango jakitea da arazo larriena. Era berean, gazteek gure euskara ez biltzea ere

kezagarria da oso. Horren aurrean, kultur mugimendua sortu beharko genuke, pastoralak eta maskaradak bai, baina kultur sarea ere bai. Eta geuk, zuberotarrok sortu behar dugu. Konponbidea ez dago ez Gasteizen ez Paben ez Parisen.

Tarteka kantaldiak izaten dira eta Kantu Txapelketa ere hor dago.

Lehen edozein bilkuratan kantuan aritzen zen lagungoa; orain ohitura hori galdua da. Egin izan da kantaldirik molde zaharrean noiz-behinka eta arrakastatsu suertatu dira. Beraz, bada aukerarik. Garai bateko Antoine Abadia edo orain 50 urteko Elizabide mauletarraren moduko mezenas bat beharko litzateke kulgurgintza suspertzeko, ekoizpena eta diru-irabazia ere orekatua izateko. Bestalde, guk askoz gehiago kantatzen dugu Hegoaldean Iparraldean baino, baina ez luke hala izan behar. Alabaina,

esperantza dugu irtenbide, aitzinaratzeko modu bakarra. Beti izan dugu euskaldunok une larrienetan bizirauteko sekreturik, inguruko herriek ez bezala izan ere, Biarnon, Landetan eta Bigarran dituzten berezko erreferentziak euskaldunak dira, Mixel Etxeberri eta euskal rocka-. Baina azkarki behar dugu zerbaite egin.

Zein proiektu duzu hemendik aurrera?

Alde batetik, Mikel Urbeltekin batera erromantze batzuen bilduma izango den diskoa grabatzen hasiko naiz egunotan, Bruselako Claude Flagelen eskutik. Badut, bestalde, eleberria idazteko asmoa, Frantziako Iraultzaren bigarren mendeurrena bete den honetan, hemengo gazte bat dela protagonista, garai haietan hemendik Hegoaldera ihes egina. Pastoral baten egiteko asmoa ere badut...

RITXI LIZARTZA

Euskal Herriko gidoigileek beren elkarte sortzea erabaki zuten urriaren 21eko bileran

Elkarte berri baten gidoia

Euskal Herriko Gidoigileen Elkarteko Profesionalak bere bideari ekin zion joan den urriaren 21ean Bilbon egin zuten bilkuraren ostean. Jose Antonio Vitoria aukeratu zuten lehendakari eta gidoigileen lana ezagutaraztea izango da elkartearen eginkizun nagusia. Honekin batera, beraien lan baldintza eskasak aldatzeko ahaleginak egingo dituzte.

EUSKAL Herriko gidoigileak bilduko dituen elkarte sortua da jadanik. Joan den urriaren 21ean Bilbon egin zuten bileraren ondoren el-

karte ofizialki eratu zen, estatutuak onartu eta batzordekideak aukeratu zituztela. Elkartearen lehendakaria Jose Antonio Vitoria

donostiarra izango da eta batzordearen zuzendaritza Joanes Urkixo, Joxean Muñoz, Juan Bas eta Emma Agirrek osatuko dute. Joa-

nes Urkixo gidoigile bizkaitarraren arabera, «batzordeko karguak gure artean banatuko ditugu eta behar izanez gero, beste kide batzuk aukeratuko genituzke, bidera datozkigun beharren arabera». Elkartearen helburu nagusia gidoigileak bildu eta elkar ezagutzea zen. Hori horrela izanik, bilerak nahiko arrakasta handia izan zuen, 19 gidoigile bildu eta beste hamarren bat kidek beren interesa agertu baitzuten, nahiz eta ezin izan bertara joan.

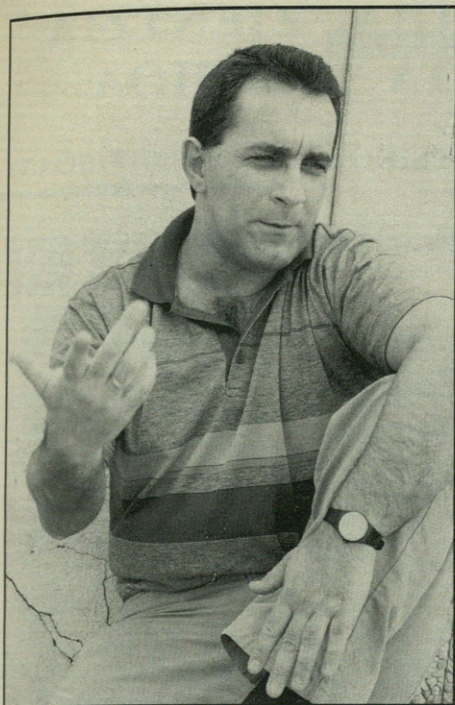
Baldintza txarretan

GIDOIGILEEN egoera ez da oso ona Euskal Herrian, are gehiago, baldintza eskas-tan ibiltzen dira gehienak. Jose Antonio Vitoria Euskal Herriko Gidoigileen Elkarteko lehendakariaren hitzetan, «baldintza oso txarretan egiten dugu lan. Jendeak gidoiak oso garrantzitsuak eta beharrezkoak direla esaten du baina benetan baztertu samar gauden sektorea gara. Guk asko arriskatzeko dugu proiektu bat egitean, aurrera ateratzen bada gustora baina ez bada ateratzen hilabete as-

Jose Antonio Vitoria izendatu dute Gidoigileen Elkarteko lehendakari. (A.: Garikoitz Garaialde).

Joanes Urkixoren ustez, azken urteetan egoerak okerrera egin du. (A.: Xouse Simal).

Gidoilariarena onartu gabeko lana delakoan dago Inazio Mujika. (A.: Xouse Simal).

kotako lana alferrikakoa biburtzen da. Gebienetan egoera eta baldintza gogorretan lan egiten dugu.

Joanes Urkixo gidoigilea ere iritzi berekoa da. Bere ustez gidoigileen egoera lastimagarria izan da beti eta horrela da gaur egun ere. Espainiako beste lurraldeen alderatuz nahiko atzeraturik dabilta, bai ekonomikoki eta baita lan baldintzei dagokien ere, eta bide nahiko latza egin beharrean daude oraindik. «Azken urte hauetan egoerak okerrera egin du hobera joan beharrean, izan ere telebistaren eremuan azken boladako gertakizun batzuen ondorioz gidoigintzaren merkaturia eta sektore osoa kalaturik irten direlako. Hala

ere, etorkizunari begira okerragora jotzea zaila izango da, lurra jo baitugu eta lorturiko edozein gauza onuragarria izango da.

Telebistan aritzen den gidoigile ezagunetarikoa bat Inazio Mujika dugu. Euskal Herrian hain ezaguna den «Goenkale»-ren gidoigileak ere baditu kexak, nahiz eta saio honek arrakasta handia izan. Gidoilariaren lana onartu gabeko lana dela esan zigun. «Gebienetan autore eskubiderik gabe gelditzen gara eta eskubide horiek lortzea izango litzateke gure borroka nagusia. Azken batean jendeak ikusten duena halako produktu bat da eta produktu horrekin ezagutzen dituztenak aktoreak izaten dira, ez di-

ra gogoratzen atzean, itzalean daudenekin».

Orain arte ez zegoen ezer gidoigileak bilduko zituenik. Baina telebistan eta ikusentzunezko beste sektoreetan gidoigileen figura gero eta gehiago ari da nabarmentzen. Horregatik sortu da orain elkarte eta ez lehenago, gero eta gehiago daudelako lan horretan, gero eta behar handiagoak sortzen direlako.

Helburu ugari

ERATU berria duten Euskal Herriko Gidoigileen Elkar-teak helburu ugari ditu. Baina elkarteak bizi ahal izateko diru-laguntzak behar ditu, ez baitute ezer jasotzen administrazioetik. Joanes Urkixoren ustez, «diru-laguntza izatea helburu garrantzitsuenetarikoa bat izango da, oraingoz ez baita ukagu ez biltokirik ezta dirurik ere toki bat alokatzeko. Ondoren epe ertaine-

ra gure sektoreari dagozkion arazoak konponketekin beharko diegu, harreman iraunkor bat sortuz herri bonetako telebista eta produktoreekin. Epe luzera Katalunian lortu duten kontratu-markoa deritzona lortzea litzateke gure helburu nagusietako bat». Honekin batera Eusko Jaurlaritzak antolatutako zinematizazio industriaren ordezkarien politika adostua bideratuko duen foroan ere parte hartzeko asmoa azpimarratu dute.

Bestalde, publikoki beraien lana zein den, zertan den eta zeintzuk eta zenbat diren ezagutaraztea ere garrantzitsua litzateke beraien ustez. Jendeak pentsa dezala laburmetraia edo iragarki bat ikustean, atzean, besteak beste, gidoigile bat dagoela eta bere lana irudimenezko lana dela, sormenezkoa. Eta honekin batera, gidoigileek askotan bakarrik lan egiten dutenez, beren etxeetan besteekin harremanik izan gabe, elkarte gidoilarien topagune izango litzateke, informazioa aldatzeko aukera izango luketela.

Abenduan beste bilera

EUSKAL Herriko Gidoigileen Elkarte Profesionaleko kideek bigarren batzarra abendurako deitu dute, Bilboko Nazioarteko Laburmetraia Jaialdia dela eta parad hori profitatu guran. jaialdiaren babesera elkar-teko jende guztia bildu nahi dute. Bertan erabakiko dituzte jarraitu beharreko hurrengo pausoak eta aldi berean aurkezpen ofiziala egiteko aukera izango dute.

JOSU ARANBERRI

■ Gidoigileen egoera ez dela batere ona, baldintza eskas eta tamalgarrietan ibiltzen direla gehienek adierazi digute

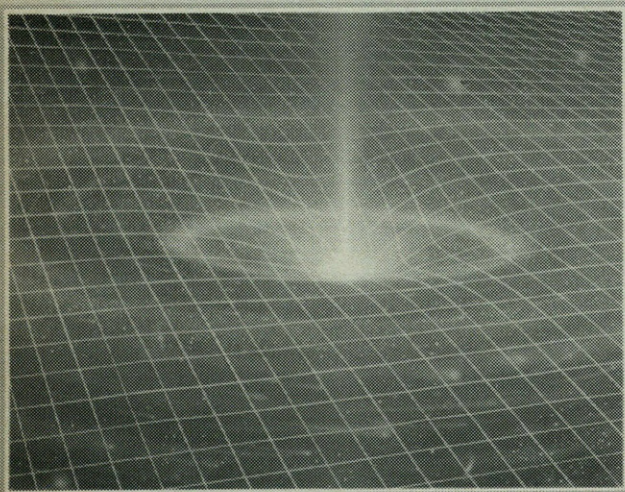

PENTSAMENDU GARAIDEA

DENBORAREN HISTORIA LABURRA

(BIG BANG-ETIK ZULO BELTZETARA)

Stephen W. Hawking

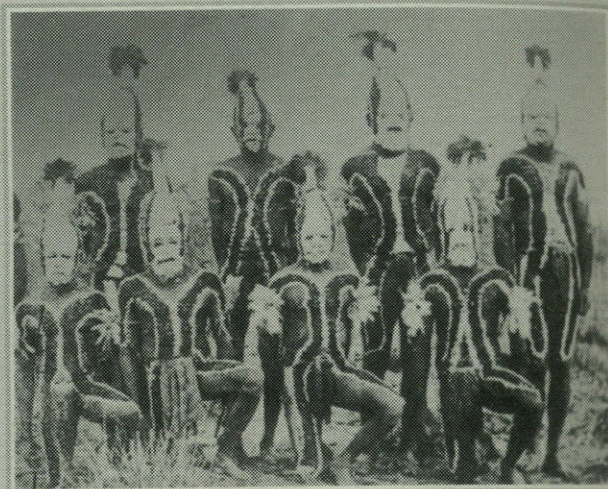

PENTSAMENDU GARAIDEA

MAGIA, ZIENTZIA ETA ERLIJIOA

(MITOA PSIKOLOGIA PRIMITIBOAN)

Bronislaw Malinowski

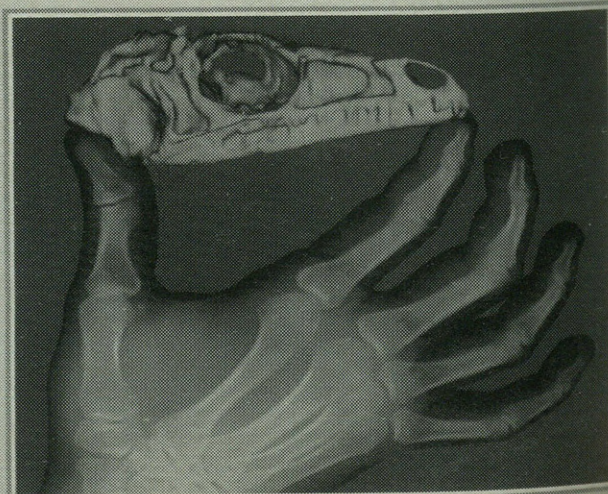

PENTSAMENDU GARAIDEA

EDENGO HERENSUGEAK

(GIZA ADIMENAREN EBOLUZIOARI
BURUZKO ESPEKULAZIOAK)

Carl Sagan

UNIBERTSOA ETA DENBORAREN AZTERKETA. (Hawking-ek kosmoaren sekretuetan murgiltzen gaitu, azkeneko urteetan arrakasta ikaragarria izan duen liburuaren bitartez).

ANTROPOLOGIA. (Mitologiak aztertuz, zibilizaziotik urrun bizi diren herrien irakaskintza ernagarriak aurketzen dizkigu Malinowski antropologoak, era zuzen eta ulgarrian).

GARUNAREN EBOLUZIOA. (Carl Sagan zientzilari ospetsuak giza adimenak 5.000 milioi urtetan zehar egindako bidaia aurkezten digu).

LIBURUDENDETAN JADANIK!!**GAIK ARGITALDARIA**

LIBURUAK

«KARMEL»

UZTAILA-IRAILA,
212. ZENBAKIAKarmeldarren aldizkariak
kulturrakoak ezezik beste

hainbat alorretako berriak ere jasotzen ditu. Lehen orrietatik abiatuta, Kalagurriko Prudentzio olerkariariz aritu da Bixente Latiegi, eta Bizente Batiz eta Joan Jose Alkainez Julen Urkiza. Anjel Loberak, «Hainbat jakingarri Euzkadi'ko Agintaritzaren Egunerokoaren gainean» artikulua izkiriatu du Gizarte atalean. XX. mendeko gizakia aztertu du bestalde, Kepa Agirrek. Euskal Herriko elizaren historia, Urkiza eta Luis Baraiazarrak. Lan hauez gain, «Kontu Kontari» eta «Letra Gozoak» sailek osatzen dute ale honetako eskaintzaren mamia ●

«ORRIA»

EUSKALERRIAREN
ADISKIDEEN ELKARTEA
1995EKO URRIA

Azken alea ekainean plaza-

ratu baitzen, ordutik honako Euskarerriaren Adiskideen Elkarteko berriak bildu ditu, hamabi orrialdetan, «Orria» honek: 1995eko ekainean egindako Biltzar Nagusia erabakitakoak, Adiskideek herrialdez herrialde burutu dituzten lanak, eta datozen hilabeteotako asmoak, Mexikon zabaldu berri duten ordezkaritza zertan den, eta beste, jasotzen dira, zendu berria den Julio Caro Barojari eskaintzen dioten omenalditxoarekin batera. Aurkezpena euskaraz eta erdaraz idatzirik badator ere, beste guztia erdaraz moldatu dute ●

IÑAKI MURUAREN BEGIETAN

**Etanik gabeko ahalegina,
bertsolari artean «ezohizkoa»**

Liburuko 237 bertso sorta bakoitzean dozerendi bat bertso edo gutxi gehiago dago, batean izan ezik: «Loiolako Inazio Santuaren bizitza», zeinak 53 bertso dituen Loiolako Inazioaren urteurrenerako propio jarriak. Gehienetan asmatu du Lertxundik bai gaiarekin eta bai neurriarekin.

Gaiei buruz denetik aurki genezake, eguneroko bat balitza bezala antolaturik. Badiudi Joxe Mari, zer gertatu bere bizitzaren inguruan, huraxe izan duela kantagai. Ez da erraza izango bere borondatez horrenbeste bertso jarri duen bertsolaririk aurkitzen. Bertsolariok gehienean, agindutako lanak egiten ditugu eta ez bestela. Hautzaroko oroitzapenak, txukun erabiliak dauzka liburuan eta «Urteroko bilera» edo «Urte Zahar Eguna» dira, errepikatzen dituen gai bakarretakoak.

Nabari da baseri giroko gizona dela Joxe Mari, hiztegi bikaina darabil eta garai bateko ohitura edo usadioetan, gaur inor

gutxi dakizkien tresna izenak ederki sartzen ditu bere bertsoetan aberastasuna ezarriaz. Itsasoko ohituren berri ematen digun arren, bereziki, baserriko ohiturak jakin nahi dituenak eta herri txiki bateko bizimodua ezagutu, aukera polita dauka liburu honetan.

Bertso borobilak dira orohar eta errima bikaina izateaz gain, ongi betetzen ditu. Idazlea, gizon fededun eta herrimin sentiberaz betea azaltzen zaigu, eguneroko bizitzaren gorabeheraz eta euskararen egoerak kezkatuta, goibeldurik baina, inoiz etsi gabe. Bertso umoretsurik ez da falta eta narratzaile gaitasunez jantzita dela ederki konturatuko zara, gaiak bizi izandakoaren ikuspuntutik landuz.

Guztira beraz, bertso on mordoska daukan liburu. Dena den, neurri, neurri txikiak biziagoak eta gustagarriagoak egin zaizkit eta uste dut, irakurlearentzat ongi etorriko litzatekeela doinuen zerren-

«SORLEKUAREN
KEZKA»JOXE MARI LERTXUNDI.
AUSPOA

da izango balu, nahiz eta, hori gabe ere behar bezala zukua atera ezinik ez dagoen.

«ADIÓS PRISION»

JUAN JOSE GARFIA
TXALAPARTA, 134 or.

1966an jaio zen, Valladoliden. Aita PTEkoa, bera ere oso gazte hasi zen militatzen. 18 urterekin Leongo meategi batean lanean ari zela atxilotu zuten estreinakoz, goma-2 lapurtzearen akusaziopean. Hiru urte egin zituen espetxean. Bigarren, banketxe bat lapurtzerakoan atzeman zuten, hiru hildako gertatu ziren tiroketa baten erdian. 1989an ihes egin zuen espetxetik, baita 1991n ere. Egun, 213 urteko zigorra betetzen ari da Picassenten. Bereak ere tartean direla, Espainian ezagututako ihesaldirik ikusgarrienak bildu ditu Juan Jose Garfiak ●

«ERLAZANTZA»

GIPUZKOAKO
ERLAZAINEN ELKARTEA
27/28 ZENBAKIA

Ale berezia paratu du «Erlazantza»-k, «La Hulotte» aldizkari frantsesak, iaz, erleei buruz idatzitakoak euskarara ekarri eta gaiaren inguruko hamaika argibide emanez: nektarra, erregina senar bila ibiltzen denekoa, umeen sexua nola hautatzen duen, erleen soldadutza, langilearen heriotza, argizari-fabrikak... Irudiak ugari datoz, baina argazkirik ez. Zergatik? «Argazkilaria ez-kutuki erlauntzara sartu zenean, herrian Euskal Herriko Ezkia kalitate-labelaren aurkezpena egiten ari zen, eta, erregina gortelari-talde txiki batekin utzirik, erlehienak ospakizun hartara alde eginak zirelako» ●

«UDARAKO ROCKA»

MARGARIDA ARIZETA
ITZULPENA: EDORTA AGIRRE

DESCLEE DE BROUWER;
150 or.

Lau gaztek rock talde bat sortu nahi dute. Ez dakite zein musika-mota egin, baina ziur daude kantu bat Lauraren ingeleseko irakasleari eskainiko diotela, mezei gabe irakasgaia irailerrako zintzilik utzi diolako. Uda osoa kantuak sortzen arituko dira, baina beste zereginik ere sortuko zaie.

Literatura irakaslea da autore, lan asko argitaratua, ikerketak, edizio kritikoak eta sortze mailakoak. Sortze mailan haur-literaturari heldu dio gogokoan ●

«SIR ITZULIPURDIKARI»

DICK KING-SMITH
ITZULPENA: MANU LOPEZ

IRUDIAK: ASUN BALZOLA
SM, 110 or.

Urte batzuk irakasle eta baserri lanetan jarduna da Dick King-Smith, lanbidez, idazle gisa hasi den arte. Egun, umorezko liburuak idaztea da bere zeregina. Honen adibide duzue esku artekoa: zaldunak, esaten denez, gizon ausartak omen dira, eta zaldi gaineen jarri, dragoien kontra borrokatu eta damatxoak askatzen omen dituzte. Baina Sir Itzulipurdikari zaldun berezia da eta... hamaika komeria gertatzen zaizkio abenturez beteriko liburu honetan ●

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxe: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

«AHOTSEN IRLA»

ROBERT LOUIS
STEVENSON

MOLDAPENA: A.

ALDEKOA-OTALORA ETA
A. ARAKISTAIN DESCLEE
DE BROUWER, 60 or.

Stevensonek Hawaiko irla berde eder batean jarri du oraingoan protagonista, zeina belagile misterioitsu baten sekreturik gordearen jabe egingo den ●

«ONDARRU UNPLUGGED»

RADIXU IRRATIA
MAKETA

Ondarroako hainbat talderen kantuak jaso eta osatu dute Radixu Irratikoek 'unplugged'a, irratiaaren laugarren urtemuga zela eta, 36

ANDONI TOLOSAREN BELARRIZ

Topikoak alde batera utzi eta entzun beharrekoa

Horrelako lan batetaz aritzekoan interesgarria iruditzen zait abiapuntu batzu ezartzea. Lehen, nahiz eta munduko ikuspegiarik fidelena erabiltzen saiatu beti interpretazio lana da tradizioa isladatzea (besteren batek material berdinarekin inguruan agian oso lan ezberdina burutuko zukeen). Bigarrena, euskal musika tradizionalaz hitzegtzen dugunean, normalean, Gipuzkoa eta Iparraldeko tradizioaz aritu garela, ezer gutxi egin delarik adibidez Bizkaiko tradizioaren inguruan (diskografikoki ari gara gehien bat). Eta hirugarrena, pentsatu baino interesgarriagoak direla entzulearentzat berreskuraketa lan hauek, jarrera irekia agertuz gero behinik behin, ez baita batere ohizkoa horrelako lanak topatzea gurean.

Askotan pentsatu izan dugu erabat entzungaitzak direla horrelako berreskuraketa lanak ohituta ez dagoen batentzat. Ez dago gezur borobilagorik. Jakinnahi eta gustu apur bat baino ez du behar entzuleak Mikelen lanaz gozatzeko. Ez da samurra, aitortu beharra dago, lan bilutsia da, moldaketa eta interpretazioetan, arrabita, panderoa eta ahotsa gehienetan, alboka beste batzurretan lagun. Hasieran oztopo dirudiena ordea, lanaren bertuterik handiena bihurtzen delarik, entzun heinean.

Entzuteko kontua da eta ez museo baten bitrinar jartzekoa, merezi du ahalegina hartu eta topikoak hautsiz beste edozein disko bezala entzutea, ez apunteak hartzeko, ezta gure herriko musikaren ezagutza hedatzeko

«BERRIZKO ITSUARI»

MIKEL URBELTZ.
IKERFOLK-ELKAR, 1995

(bietarako balio du dudarik gabe, eta oso helburu laudoriorgarriak dira), oraindik orain zerbait adierazten digun musika hurbilean antzemateko baizik, oraindik orain emozionatu, alaitu edo goibeldu gaitzakeen musika dela baieztatzeko.

orduko etengabeko saio berezian grabatutakoak eskainiz. Denetarik aurki daiteke bertan: Antiguako Ama Abesbatza (jubilatuen elkartekoa), Unanue Kamarako Korala (emakumez osatua), 'Sufo' (Ondarruko ahots beltzena, diotenez),

Txatanuga Futz Band (abeslaririk gabeko saioan), Erdizbana (duela gutxi sortutako taldea), R.S.K (rock indartsua), Ezbaikorak, Piztiak (beren alde leuna erakutsiz)... Guztira zortzi talde eta hamasei kantu, Ondarroako itsas bazterretik ●

**SOLUZIO
GRAFIKOAK**

ANTZA

Maisuen Eskutik

**SOLUZIO
GRAFIKOAK**

Zirkuitu ibilbidea, 1 eta 2 ☎ 37 15 45 - Faxe 37 34 03 • Lasarte Oria 20.160

Itsasoko eta itsasotik bizi den jendearen istorioak kontatzen dira «Thalassa»n. (Arg: A. Elozegi).

Itsaso zatia etxeko egongelan

Itsasoaren barreneraino eramaten gaituzte astero «Thalassa»koek. Lan honetan bost urte daramatzate ETBn, eta sei Kataluniako TV3n. Rumbo Sur-ek ekoizten duen «Thalassa» saioa, harrezkero pixkanaka indar hartuz joan da, baina oraindik urrun geratzen zaizkio Frantziako FR3 telebistako «Thalassa»ren hogeitau urteak, ordutegia, aurrekontua eta honek dituen jarraitzaile kopurua; baina ez kalitate maila.

«Thalassa» ETBn hasi zela badira urte batzuk, baina saio honen jatorria ez dugu hemen topatu behar, Frantziako FR3 telebistan baizik. FR3 telebistan hogeitau urte egin berri ditu «Thalassa»k, urte hauetan arrakasta handia lortuz, eta ETBko «Thalassa» ez bezala puntako orduetan edo *prime time* deituan eman ohi dute. FR3ko «Thalassa» saioa eta ETBkoa ez dira gauza bera, ordea;

ETBkoa Katalunian Rumbo Sur produktorearen bidez datorkigu. Produktora honek Frantziakoarekin duen akordioaren ondorioz, izen, kareta, egitura eta gaien ildo bera du saioak. Baina gero bakoitzak bere bidea darraikio, nahiz eta Rumbo Surrekoek egiten duten «Thalassa»n askotan frantziar eginiko erreportaiak izan. Beste batzuetan elkarlanean ere egin izan dituzte errepor-

taiak; joan zen urtean eginitako «Antxoaren guda» erreportaiaren adibidez, ETB, Rumbo Sur eta FR3ko «Thalassa»k parte hartu zuten. Rumbo Sur ekoiztetxe-ko Pedro Secorunen hitzetan, «Frantziarren konfiantza edukitzeak asko esan nahi du. Ez dugu beraiek besteko diru edo ekiporik, baina guk eginiko erreportaiak FR3n emateak asko esan nahi du, kalitate kon-

trol zorrotzak igaro behar izaten baititugu».

Itsasoa eta itsasoari loturik dauden gaiak dira saioaren ardatz, Pedrok berak dioen bezala. «Ez ditugu arraintxoei buruzko erreportaiak egiten, gizarte gaiak, ekologiaren kezka ageri dutenak, itsasoari loturik dauden gizakien errealitatea azaltzen dutenak... azken batean istorioak azaltzen ditugu. Errealitatea eta arazoak islatzen ditugu. «Thalassa»ren atzean beti dago istorioaren bat. Beti dago errealitatearekin edo benetako arazoekin harremana. «Thalassa»ren filosofia herrian gertatzen diren gauzen oihartzuna izatea da».

Nazioarteko saioa egiteko asmoa zuten hastapenetatik, nahiz eta asmo honek neurri batean kale egin —ez baitute lortu Europar zehar dauden telebistei produktua saltzea—, saioan Frantziako, Euskal Herriko nahiz beste lurraldeetako erreportaiak ikus daitezke. Euskal Herriko gaiak ia astero jorratzen dituzte eta Pedro Secorunen hitzetan ez dute inongo arazorik hemengo kostaldearen errealitatea Kataluniatik jarraitu ahal izateko; aldearantziz, «askotan, Euskal Herriko jendeak ez dakizkien gauza askotaz jabetzen gara, horretarako baikalde». Pedrok dioen bezala, gauza txiki edo huskeriei buelta eman eta istorioak eraikitzen dituzte, jendearentzat erakargarriak diren kontuak lortu asmoz.

Astero itsaso zati bat gerturatzen digute etxeetara; eta Pedroren iritziz, «*prime time*an egoteko moduko programa da».

ARRITXU ZELAIA

Luis Mari Bengoa: «Baserritarrei kategoria eman behar diegu»

Nekazari eta arrantza mundua ezagutzera ematen duen «Sustraia» saioko aurkezlea da Luis Mari Bengoa. Baserritar munduan hogeita bost urte inguru daramatzan honek, Caja Vital-eko nekazaritza departamentuan egiten duen lana dela eta, Arabako nekazari mundua gertutik ezagutzen du.

Nola uztartzen dira nekazaritza bezalako mundu tradizionala eta telebista?

Euskal Herria txikia denez, hamahiru edo hogeita seigarren kapituluaren etxera itzuliko ginela pentsatzen genuen, baina ez zen horrela izan. Euskal Herria oso aberatsa da abere, nekazaritza edo arrantza mailan, ondorioz gaiak asko errepikatu

gabe nahiko material daukagu. Programa bizirik baldin badugu baserria ere hala dugula seinale.

Irratietan egin obi ziren eta egiten diren baserritarrentzako irratsaioekin pareka al daiteke «Sustraia»?

Gutiz ezberdina dela uste dut. Irratia baserri guztietara heltzen da, irratsaioak oso onak izan dira. Baina gurea

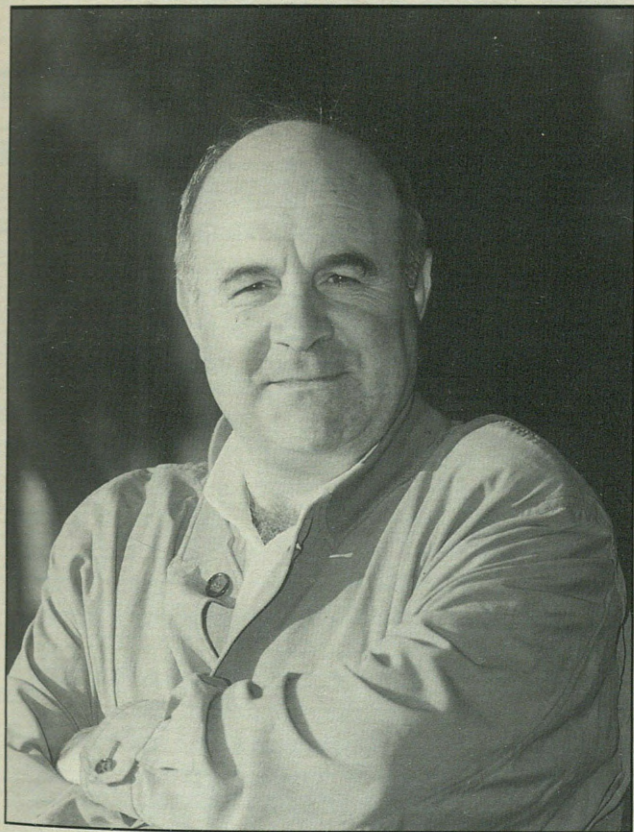
gutiz ezberdina da Euskal Herria oso polita delako eta, erdal esakerak dioen bezala, irudiak mila hitz baino gehiago balio du. Hori bete egiten da «Sustraia»-rekin.

Kritikak izan ditu «Sustraia»-k, baserritarren benetako errealitate gordina ez zela agertzen...

Errealitate gordina erakusten da. Arazoak zein diren badakigu. Saioa kaletar askok ikusten dutenez, guk egin behar duguna baserritarrei kategoria ematea da. Baserritarrak harro egon behar dira, ingeniari edo bulegoan lan egiten duen baten pare edo gehiago. Arazoak daudela argi dago, eta arazo hauei aurre egiteko gure mezua elkartu, mekanizatu eta profesionaldu egin behar dugu.

Kaletarrak edo baserritarrak dira «Sustraia»-ren jarraitzaileak?

Zoritzarrez, kaletar gehiago daude baserritarrak baino. Kaleko jendeak badaki baserritarren munduaren berri, egin diren aurrerakuntzak, mekanizazioak, abereak ere osasun mailan puntakoenak ditugu... Gauza hauek kaletarrei erakutsi behar zaizkie, baserritarrak egiten duena kaletarrak jan behar baitu.

«Zoritzarrez, kaletar gehiago daude», dio L.M. Bengoak.

ARRITXUZELAIA

TXORI BATEK

ESAN DIGU

ETBren erosketa berriak.

Cannesko Mipcom jaialdian izan ondoren, ETB-koek poltsa bete programa eta filme ekarri dute. Filmeen artean «Philadelphia», «El mariachi», «Algo para recordar» eta «En la linea de fuego» daude. Filmeak bakarrik ez, teleserie batzuk ere badira tartean, «Outer limits» zientzia fikzio eta gertaera paranormalen inguruko teleseriea tarteko delarik. Hasieratik bukaeraraino ordenagailuz eginiko marrazki bizi-dunak dira erositakoen artean, «Triplets» eta «Reebot». Ez dira guztiak erosketa berriak lehenagotik ETBn ikusi ditugun jarrainenak ere aukeratu dituzte, adibidez «National Geographic»-eko eta «Roseanne»-ren atal berriak erosi dituzte. Hauetaz guztietaz gain sorpresa gehiago gordeak dituzte, umorezko bi telesail berri hartzekotan dabilta, baina oraindik ez dute esan zeintzuk diren.

Garagardogileak beraien burua arautuz

Espainiar Estatuko garagardogileek beren burua arautu dute publizitate arloan. Hartutako erabakiaren arabera ez dute 20.30ak baino lehenago garagardo publizitaterik egingo. Erabaki honen bidez gazte eta haurren artean alkohol kontsumoa saihestu nahi dute. Erabaki hau zinema eta egunkarietara ere zabaltzen dute, haurrentzako tarteetan iragarkirik ez eginez.

■ «Aitatxo maitea!» umorezko telesail berria

Asteartetik aurrera barre egiteko aukera berria daukagu «Aitatxo maitea!» telesailarekin. Bertan, duela gutxi dibortziatu den eta zortzi urteko semea duen aita baten bizitza kontatzen da. Baina gauzak asko aldatuko dira denentzat, honen aita beraiekin bizitzera etortzen denean. Familia bitxi honekin ordu erdi atsegin igarotzeko aukera izango dugu asteartetik ostirala bi-

tartean goizeko 11.45etan.

■ Larunbat honetan «27 ordu» Euskal Zinean

Larunbatero bezala, oraingoan ere euskal zinemari eskaintzen zaion txokoa izango dugu. Aste honetan Montxo Armendarizek zuzenduriko «27 ordu» filmea izango da protagonista. Ardatza 27 ordutan laburbiltzen den hiru gazteren bizitza izango da. Hiru lagun horietatik bi drogazaleak dira eta heroina bila ibiliko dira egun osoa. Protagonistak Martxelo Rubio, Maribel Verdú eta Antonio Banderas dira. (Larunbata hilak 4, 22.30tan).

■ «H-EGAN», musika eta umorea batuz

Egan musika talde desager-tua ikusteko aukera eskaintzen digu saio honek. Xabier Saldiasak aurkeztua, lehen ere botatakoaren errepikapena da saio hau. Musika eta

umorea dira nagusi bertan, eta kantari honen aurreko taldekideak izango dira martxa eta giroa jarriko dutenak. Aste honetako programa «Ay mi vida, zenbat movida» izenpean dator. Oraingoan ostegunetako goizak alaiagoak bihurtzeko intentzioarekin datoz. Ostegunero, goizeko 11.00etatik eguerdira arte.

■ «The Boss»ekin zita asteazken goizean

Nahiz eta ez izan ordu egokiena kontzertu bat ikusteko, Bruce Springsteen-ena izena entzun orduko aldatu egiten zaigu aurpegia. Es-

kainiko dutena ez da eman-dako azken kontzertua izango, baina bere musikaren jarraitzaile direnak jakingo dute aukera honi bere zukua ateratzen. Ikusi ezin duenak bideoa martxan jar dezala. Asteazkena 8, goizeko 10.20tan.

■ Gazte eta helduagontzako marrazki bizidunak

Chuckie eta bere lagunak izugarritzko abenturak bizitzaten dituzte egunero «Etxekaltetxoak» saioan. Ez dira ordea gainontzeko marrazkiak bezala, hauek urte bateko haur baten ikuspuntutik ikusten baititugu. Haurrek helduen mundua nola ulertzen duten eta bertan sortzen diren nahasteak dira marrazki hauen gai nagusia. Asteheleke honetan «Pelutxezko lehoirik gabeko bihurria» atala eskainiko digute. Astelehena 7, 15.00etan.

B A G A K

«Zuk Egina» saioan Izadi taldeak antolatu zuen Natur Astearen inguruko solasaldiak.

Azaroaren 2an, ostegunean, Zarautz Telebistako «Zuk egina» saioan, aurreko astean Izadi taldeak antolatu zuen Natur Astearen berri emango dute. Natur aste honetan besteak beste, perretxiko erakusketa interesgarria izan zuten. Erakusketa hau aitzakiatzat hartuz, hilabete honetako «Zuk egina» saioan perretxikoetan adituak diren gonbidatu bereziak izango dituzte Zarautz Telebistako estudioetan.

Ostiralero bezala, azaroaren 3an ere «Bost egun» albistegia izango da Idoia Etxeberriaren eskutik. Aste osoan Zarautzen albiste izan diren gertakizunen berri jakiteko aukera

eskaintzen dute.

Gogoan izan bezate tele-ikusleek aurreko eguneko programazioaren errepikapena egunero eguerdiko 13.15etan izaten dela.

Astearteetan haurren txokoa Arrasate Telebistan.

Asteartean egun osoan zehar ikusgai diren saioak, errepikapen eta berriak kenduz gero, haurrei zuzendurikoak izaten dira egun honetan.

Arratsaldeko 19.30etan haurrak eta ez hain haurrak gogoko dituzten marrazki bizidunak izaten dira eta gaueko 9.30etan «Barrelekaixoka» lehiaketak.

Eider Otxoak aurkezten duen lehiaketan zortzitik hamabi urtera bitarteko haurrak dira parte hartzen dutenak. Bi taldeek, baiokitza hiruna partaiderekin, lehia irabazi aurretik frogatzen dituzte «Barrelekaixoka» saioan. Lehen frogan, talde bakoitzak pertsona heldu bat eramaten du platora eta honi txistea kontarazten die, ea zeinek hobe bota. Jarraian bigarren trebetasun frogak gaitzen dituzte behar dute taldeek, ondorengoan, hirugarren frogan, arropa gehien ahalik eta denbora laburrenean janzten dituenak irabazten du. Eta azkenik «Karaoke» izeneko frogan abeslari lanak egiten jardun ondoren jakingo da nor den haurrentzako prestaturiko norgehiagokaren txapeldun izatera heldu den taldea.

Zintzilik Irratian: erdia euskaraz baietz!

Irrati askeen munduan badaramatza urte batzuk Orereta-Errenteriako Zintzilik Irratiak. Irrati-urte berriari asmo eta ekimen berriz ekin diote, euskararen erabilpenaren arloan asmo zehatz eta baikorra ezarritz, irratsaioen erdia euskaraz izatera iristea.

Lokal aldaketa izan dute Zintzilik Irratikoek, baina helbide berriaz gain, konpromezu berriak ere hartu dituzte. Beraien buruari jarri dieten betebeharrak nagusienetakoa euskararen arloan izan da.

Hasteko, propaganda guztia euskaraz egiten dute, bai kalekoa baita irratan egin ohi dituzten kuñak ere. Programazioaren berri euskaraz hutsean ematen dute, horretarako ateratzen duten imprimakia ere, «Paskitzilik»,

euskaraz hutsean argitaratzen dute.

Euskararekiko konpromezuak bultzaturik programazio arloan ere beraien buruari betebeharrak jarri die, programazioaren erdia gutxienez euskaraz hutsean izatea. Momentuz ez dute helburua bete, baina ia erdia lortu dute euskaraz izatea, % 40raino iritsi dira eta beste % 10 elebiduna da. Irratiko kide diren Gema Mariezkurrena eta Kontxi Lopezen hitzetan hurrengo lauhila-

Argazkian Kontxi eta Gema, Zintzilik Irratiko partaideak. (Argazkia: Alberto Elozegi).

betean, programazio berriaren txanda heltzean, kopuru horretara heltzea nahiko lukete.

Oraingoz astelehenetako «Behin munduan», «Matrail hezur», asteazkenetako «Hitza eta Ekintza», ostegunetako «Gorriak beltzez», eta ostiraletako «Euskal Herriko birak» eta «Mikelanzain» dira

euskaraz hutsezko saioak.

Programazio berri hau ezagutara emateko festa antolatu dute. Azaroaren 11n Orereta-Errenteriako Gaztetxera hurbiltzen direnek, Zintzilik-ekoek eginiko antzerkia eta kontzertua ikusi ahal izango dute.

ARRITXU ZELAIA

B A G A K

Informazio bateratua Irulegiko Irratian

Asteazkenero goizeko 10.00ak aldera Irulegiko Irratiak Baztango Xorroxin Irratikoekin batera «Han hemenka» saioa egiten dute. Bertan, bailara bakoitzean gertatutako albiste garrantzitsuenen aurrerapenak egiten dituzte; gizarte, politika, kultura eta nekazaritza gaiak lantzen dituztelarik. Honetaz aparte, Egin Irratia, Euskalerria Irratia, Xorroxin irrata eta Xiberuko Bozako irratiarekin batera, Irulegiko Irratiak goizero 8.30etan titular saio bat egiten du, irrati bakoitzeko berri nagusienak

aipatzen direlarik. Euskal Herriaz Informatuta egoteko aukera paregabea, beraz, Irulegiko Irrati-koekin.

Haurrak protagonista asteartero Oñati-ko Irratian

Urriko azken egunean hasi zen haurrak aurkeztu duten programa berri hau. «Haurren tarte» izena du eta bertan herriko ikastola desberdinetako ikasleak saioa aurrera ateratzen dute. Ordu erdi entretenigarri bat pasatzeko aukera galdu nahi ez baduzu, irrata piztu eta 11.30ak aldera Oñati Irratikoaren seinalea entzuteko prest egon.

A U R P E G I A

Iñigo Arbiza (Herri Irratia)

Hernaniko gazte hau Errenteria-Oreretako irrati tailerrean ibilitakoa da. Beranduago, 4. mailan zebilela, bekadun sartu zen Herri Irratian eta badirudi bere lana ondo egin zuela, urte ba-

teko kontratua egin baitiote duela gutxi. Orain arte soilik irratan lan egin du. «Hemen lan egin da oso gogorra da. Egunean egunerokoa egin behar da eta ia ez dago pentsatzeko astirik. Asko ikasten da, baina nik prentsa nahiago dut», esan du Iñigok.

Goiz partean «Kantu Kontari» musika-saioa egiten du eta arratsaldean «Han eta hemen». Horrenbeste lanen artean, hala ere, denbora aurkitzen du oso atsegin duen musika munduan jardun eta Donostiako Orfeoian -tenore- kantari jarduteko.

AZAROAK

3

ostirala

SUKALDARITZA IKASTAROA LASARTEN

Lasarte-Oriako **Ttakun**
Kultur Elkartek azaroa-

ren 6tik 27ra bitartean **Sukaldaritza Ikastaroa** antolatu du. Ikastaro hau Martin Berasategi jatetxean eskainiko da astelehenero, arratsaldeko 15.00etatik 17.00etara eta 19.00etatik 21.00etara. **Gaurkoa da izena emateko azken eguna.** Argibideak nahi izanez gero, deitu 36 68 58 telefonora.

«SEMIRAMIDE» OPERA BILBON

Operaren Lagunak Elkartek Bilbotarrak antolatutako **Bilboko Operaren XLIV. denboraldiaren** barruan, gaur, hilaren 6an eta 9an **Rossiniren «Semiramide»** opera taularatuko da. Denia Gavazzeni eta Rockwell Blake tenorea izango dira obraren protagonistak. Ostera, Euska-

diko Orkestra Sinfonikoa zuzentzeko ardura Alberto Zeddak izango du.

SUKALDARITZA IKASTAROA GASTEIZEN

Sukaldaritza ikastaroa egingo da **azaroan ostegunero** Landatxo Gizezte Etxean arratsaldeko 19.30etatik aurrera. Euskaraz izango da eta dohain. Izena emateko epea gaur amaitzen da, eta zentruko informazio zerbitzuan eman behar da.

IPUIN KONTAKETA IKASTAROA LEGAZPIN

Legazpiko Udal Liburutegiak Ipuin Kontaketa ikastaroa antolatu du, azaroaren 13tik aurrera. **Gaztetxoek ipuinak nola kontatu** irakatsiko da bertan. Izena emateko azken eguna gaurkoa da.

BAI Teatro eta Bordeleko Théâtre des Tafurs antzerki taldeek «Gaxeneko Inessa» koprodukzioa taularatuko dute azaroaren 3, 4 eta 5ean Donostiako Victoria Eugenia antzokian. Gaztelerazko bertsioa izango dugu ikusgai, baina frantsesekoan bezala, euskarak ere badu tokirik. Obrak, Hondarribian sorginkeriagatik 1611n epaitu zituzten sei emakumeetako baten historia kontatzen du.

I H E S I

Añisclo eta Janovas mendi-lepoak bizikletaz

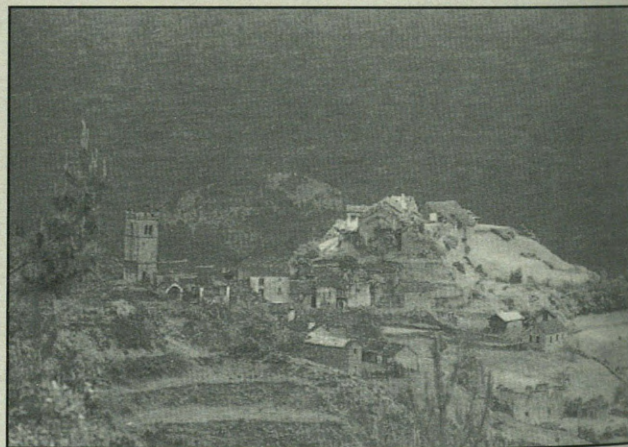
Huescako probintzian ez da harritzekoa apartatutako bailaratan herri huts eta ahantziak topatzea. Yesa ibaiaren ibai-arroak, txoko eta herriska ezkutuak bisitatzeko moduko ibilalditxoak eskaintzen digu.

Guztira 23 kilometrotan jardun beharko dugu pedalei eragiten, 600 metroko gain-behera gaingituzko. Ibilaldiari Puente San Urbezitik ekingo diogu, Escalonatik Añiscloko mendi-lepoaren zati batean gora egiten duen errepidean kokatua, eta Fanlotik igaroz, Sarvisen amaitzen dena. Bidean topatuko dugun ezkererako bide-gurutzean, Fanloranzko errepidea utzi eta Buer-

bara doana hartuko dugu mendi-gain batera arte.

Errepidea utzita, pista bat hartuko dugu eskuinera, Meringo mendi-zerrako hegaletan gora. Puntu horretan pista asko samurtzen da, jarraian Cuello Tritora jais-teko (1.350 metro). Hemen-dik ezkererantz, Ceresuela herriska hutsera baso batean barrena jaitsiko gara.

Behera jarraituko dugu erreka batzuk gurutzatuz, Yebara hurbiltzeko. Herri hau ezkerretara utziko dugu beheraxeago. Zenbait tokitatik Monte Perdido ikusiko dugu. Jarraian igoera berri bati ekingo diogu, bihurtune gogorren ostean gain batera iritsi arte.

Bestaldean Ara bailara ikusiko dugu, Janovasko mendi-lepoa nabarmenduz. Gu bertara goaz. Jaitsiera gogorra dugu aurrez aurre. Hala ere, Campol herriko kale estuak zeharkatzeko

erritmoa jaitsi beharko dugu. Jaisten jarraituko dugu, Villamaranzko desbideratzea eskuinera utzi eta Broto-Ainsako errepidera helatzeko, aurretik autoa utzi dugun tokia, alegia ■

AZAROAK

4

larunbata

GAZTEEN LIBURU AZOKA MIARRITZEN

Miarritzeko Liburusaltzaileen Elkarteak Gazteen Liburu Azokaren edizio berria prestatu du azaroaren 4 eta 5erako. Iaz ez bezala, aurten **euskarazko liburuek tokirik izango dute**. Azokaren helburuak: gazte literatuari buruzko libururik onenen erakusketa antolatu eta horiek saltzea. Azokaren osagarri gisa, hainbat mintegi eta lan antolatu dira ikasturtean zehar Miarritzen.

ELBARRITUENTZAKO I. KIROL JARDUNALDIA

Elbarrituen Indar Kirol Elkarteak antolatuta, gaur Elbarrituentzako I. Kirol Jardunaldia burutuko da Donostiako Amara Berri auzoko **Ikasbide Kultur Elkarte**an. Goiz eta arratsaldez

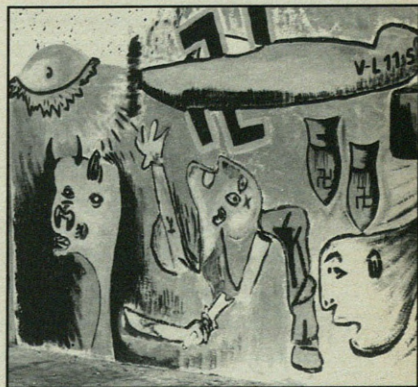
ekitaldi franko izango dira: elbarrituen kirolaren historia, mahaingurua, kirola eta integrazio soziala, ikus-entzuteko aurkezpena, bazkaria...

XIRRIXTI-MIRRIXTI ORAGARREN

Xirixti-Mirixti antzerki taldeak «**India beltzak**» bere antzezlan berriena taularatuko du gaur arratsaldeko 16.00etatik aurrera Oragarren, Irulegi Irratiaren aldeko emanaldian.

AUTOBIOGRAFIA IKASTAROA

Bergarako UNED-eko Euskal Departamentuak Autobiografia Ikastaroa antolatu du gaurtik **hasita larunbatero**, 9.30etatik 13.00etara. Aztertuko diren gaiak: Autobiografiaren arazo teorikoak, Teoriaren haisera, Ni-ari buruzko ikuspegi historikoa, Autobiografia,

Durangoko Berbaro elkarteak lehenengo Mural Lehiaketa antolatu du. Helburua Montebido Etorbidean dagoen horma bat apaindu eta euskararekin zerikusia duen leloa zabaltzea da. Sari bakarra izango da, 50.000 pezetakoa (2.000 libera). Bozetoek 36 x 10,2 zentimetro eduki behar dituzte. Lanak aurkezteko epea azaroaren 1ºean amaitzen da. Argibide gehiago nahi izanez gero, jo ezazue Berbaro elkartearen bulegora.

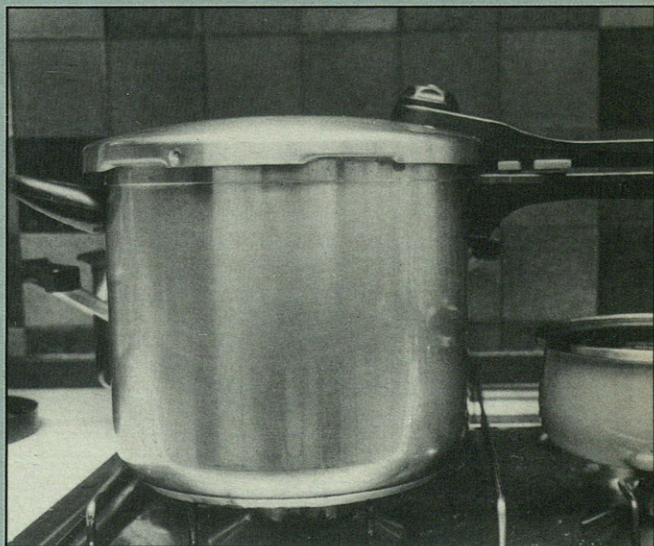
M O K O F I N A

Presio eltzea, sekreto askodun ontzia

Hamazazpigarren mendean sortzen hasi zen ontzi honen sekretuak asko dira, baina soilak oso: presioa eta tenperatura (116 grado) handiak. Tenperatura handiari esker, jakiak denbora gutxiago behar du ongi egiteko (ontzi tradizionalen baino 1/3 gutxiago): honek esan nahi du, besteak beste, bitamina batzuk ez direla suntsitzen, tradizionalen ez bezala. Lurrinik irteten ez delako, janaria aberatsago gertatzen da. Lurrinak urak baino gutxiago urratzen du jana, nonbait, nahiz eta tenperatura horretan urradurak handiak izan. Egospenak ur gutxiarekin egiten direnez, elikagaiak ez dira oxidatzen eta, ondorioz, elika-balioak

oso-osorik irauten du, metal-gatz askorik ez delako botatzen harraskatik behera. Eta esandako denboraren heren hori patrikan ere nabaritzen da, jakina: *ekonomia = etxe-tamaina* esan genezake euskaraz.

Horiek izan litezke alderdi positiboak. Gastronomía gertatzen omen da galtzaile nagusi asmakizun honekin ere: janak gexago, zaporez ahulago ateratzen omen dira presio eltzetik lurrezкотik baino, ohikoa genuen osotasunezko harmoniara iritsi aurretik, sutatik atera eta mahaira ekartzen dugulako. Ohitura ez duenari iruditzen zaio elikagaiak «egin gabe» daudela oraindik, halako gordin-tejua omen dute.

Badago alde handia, adituen esanetara, babarrunak ikatzez ekonomikan egitetik butanoz presio-eltzean egitera.

Sano, merke eta segurua-go, hitz batez. Gexagoa, hitz batez ■

EDORTA AGIRRE

genero literarioa?, Autobiografia-auto-retratu, Autobiografia eta hizkuntza, Ni-aren idazkerak eta Auto-bio-grafia.

AZAROAK
5
igandea

GIPUZKOAKO BERTSOLARI TXAPELKETA

Gaur, azaroaren 5a, **Gipuzkoako Bertsolari Txapelketako azken laurdenetako azken saioa** izango da Ataungo Auzoeta kiroldegian arratsaldeko 17.30etatik aurrera. Finalerdietarako txartelaren bila jardungo duten bertsolariak: **Unai Agirre, Jose Ramon Elorza, Ibon Karrera, Maialen Lujanbio, Mikel Mendizabal eta Martin Rezabal «Olaso».**

ZARZUELA BARAKALDON

Barakaldoko Antzokian egiten ari diren Zarzuelari Buruzko IV. Jardunaldien barruan, gaur Madrilgo **Barbieri tal-**

deak «La del manojo de rosas» obra taularatuko du.

AZAROAK
6
astelehena

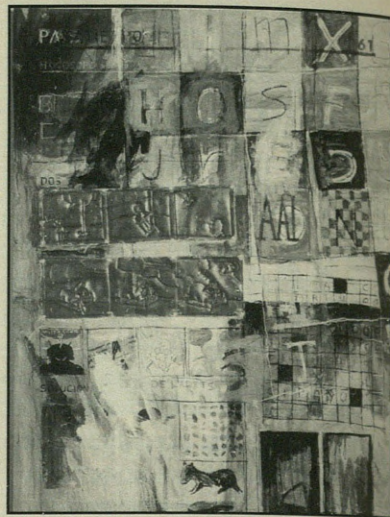
BERTSO-PAPER LEHIAKETA EIBARREN

I. San Andres bertso-paper lehiaketarako lanak aurkezteko epea gaur amaitzen da. **14 urtetik beherakoentzat**, lau koplak edota bi bertso, **14-18 urte bitartekoentzat**, sei koplak edota hiru bertso, eta **18 urtetik gorakoentzat**, lau puntutik gorako sei bertso gutxienez. Gaia eta doinua libre break dira.

AZAROAK
7
asteartea

IRUÑEKO BERTSOAROA

Iruñeko V. Bertsoaroa heldu da amaierara. Gaur, azaroaren 7a, Salestarren aretoan, 20.00etatik aurrera, **Aire Ahizpak** taldeak eta **Erramun Mar-**

Galeria DVn Andres Nagel donostiarraren lanen erakusketa egon da zabalik urriaren 7az geroztik, eta azaroaren 5ekoa da ikusgai izango den azken eguna. **1994 eta 95ean teknika mistoaz egindako hamahiru lan ikusi ahal ditugu. Konbentzionaltasunetik urrun ageri ohi da Nagel.**

E T X E Z U L O A N

Landaketa sasoia

Lurrarekin inolako harremana duen jendearen artean landaketa sasoia zein den galdetuaz inkesta antzeko bat egingo balitz, ia denek negua dela erantzungo lukete. Euskaldunon ohitura hori da, baina *udazkenean bostaia galtzen duten landareei* lotutako ohitura da.

Sagarrondoa, haritza, lizarra, intxaurrondoa, gereziondoa, pagoa, eta abar landatzeko negu-gorria da sasoi onena. Landarea bere bizitza-une apalenean dago, izerdia geldirik, erreserbak pilatuta eta abar.

Betiko hostaiaz jantzita neguari aurre egiten dioten landareentzako, ordea, ez da hori landaketa garairik egokiena. *Landare bostoi-*

raunkorrak, neguaren aurretik edo ondoren landatuz gero, errezago itsasten dira.

Gorostia, bagina, mimosa, artea, pinuak, erramua edo hereinoa, ezpela, eta hostoiraunkor guztiak guztiak landatzeko, negu bezpera honetan lotu lanari. Hala eta guztiz ere, nere gomendioa udaberriari lasai itxarotea litzateke.

Bitartean landarea ongi aukeratu (espezia, barietatea, mendatua edo txertakabea...) eta landatzeko tokia hobeto prestatu. Zuloa hilabete pare bat aurretik egitea izugarritzko mesedea izaten da arbolarentzat. Neguko hotz-bero aldaketek lurra harrotu eta bizituko dute.

Landaketa neguaren amaian edo udaberriaren atarian eginez gero, landatu bezain pronto, landarea urte berrirako sustrai berriak garatzen hasiko da. Errez

itsatsi eta ihartzeko kinkan jarriko duten udako beroak iristerako indarrean egongo da ■

JAKOBA ERREKONDO

tikorenak kantaldia eskainiko dute. V. Bertsoaroi, nola ez, bertso saio dotorearekin emango zaio akabera etzi, toki eta ordu berean. Bertsolariak: **Estitxu Arozena, Sebastian Lizaso, Iñaki Murua** eta **Anjel Mari Peñagarikano**.

AZAROAK

8
asteazkena

KULTURA JARDUNALDIAK BILLABONAN

Billabonako Kultur Jardunaldien barruan, gaur Felipe Uriarteren «**Alaska**» ikus-entzutekoa eskainiko da Gurea zinema-aretoan 19.30etatik aurrera. Biharamunean, 20.00etan, **Parkinson's** musika taldeak kontzertua eskainiko du.

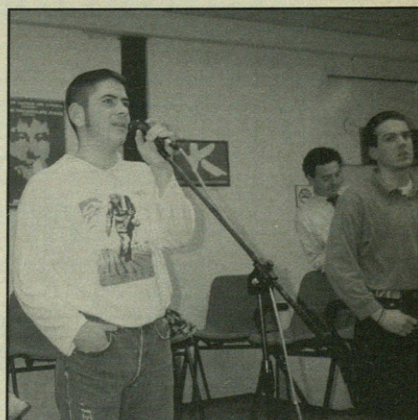
EUSKALTZAINDIAREN ARAUAK

Eibarko «**Takian Potian**» ikastaroen barruan, gaur, hilaren 29ra artean, Eus-

kaltzaindiaren Arau eta Gomendio Berriak ikastaroa jarriko da martxan. Euskaltzaindiak hilabeteotan jasotako **arau eta gomendioen berri zuzena jasotzea da beronen helburua**. Irakaslea Rikardo Badiola Euskaltzaindiko teknikaria izango da. Asteazkenero izango da, 19.00etatik 21.00etara Udaletxean. Matrikula 1.000 pezetako (40 libera) da.

BERTSO-PAPER SARIKETA ALTSASUN

Altsasuko Kima Taldeak antolatutako I. Kima Bertso-paper lehiaketarako lanak aurkezteko epea azaroaren 8an amaitzen da. Sariketan bi maila dau-de: **18 urte artekoak, gutxienez zortzi bertso eta gehienez 12, eta 18 urtetik gorakoak, gutxienez hamar bertso eta gehienez 14**. Gaia librea da. Lanak Altsasuko Udaletxera bidali.

Azaroaren 4an, urtero lege z Urepelen, Xalbador Eguna ospatuko da. Egun honetarako ekitaldiei hasiera emateko, arratsaldeko 16.00etan bertso saioa izango da. Bertsolariak: Unai Iturriaga, Jexus Mari Irazu, Estitxu Arozena, Jokin Sorozabal eta Aritz Lopategi. Jarraian, Mixel Ducau eta Caroline Philipperen kantaldiaz gozatzeko aukera dotorea izango dugu.

O S A S U N A

«Hanka urdurien sindromea»k loa nahasten du

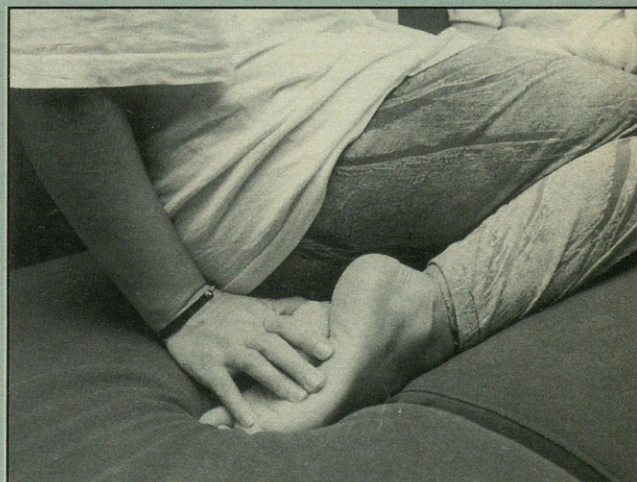
«Hanka urdurien sindromea» edo bestela esanda beheko gorpuzadarretan ilunabar aldera, eta atsedenean dandela, sentitzen diren inurridura, hazkura, pintxazo edo tentsio-zitadek, insomnioa edo loezina dakarte, Diego Garca Borreguero lo-patologietan adituak esan duenez. Mugimendu horiek, biztanleriaren % 15ean agertzen direnak, loaldi sakona eta atsedenaldia eragozten dute, eta pertsona esnatzea dakarte, horrek loaren kalitatea zaildu eta nekea, ahuldadea eta hipersomnioa (gehiegizko logura) eragiten duelarik egunean zehar.

Madrileko Jimenez Diaz Fundazioko Lo Unitatearen

burua den Garca Borreguero adierazi zuen sindrome hori kasuen % 10ean loaldiko mugimendu periodikoe-kin batera agertzen dela, hanken mugimendu errepikatu eta nahigabeak azaltzen diren une berean, pazientearen loaldia asaldatur.

Hipersomnioa ager daiteke nahiz eta gauean inolako sintomarik egon ez, baina normalean gaueko loezinarekin batera agertzen da, egoera sedentarioetan pazientea lo geratuz.

Espanian oraindik ez da ikerketa epidemiologikorik egin bi sindrome edo egoera horien inguruan. Eta horregatik emango ditugun datuak Iparramerikako ikerke-

ta-zentroek zabalduetakoak dira: horien arabera, dirudien kasuen % 80an ez dago bestelako inolako trastornorik sindrome horien agerpena argituko lukeenik, eta

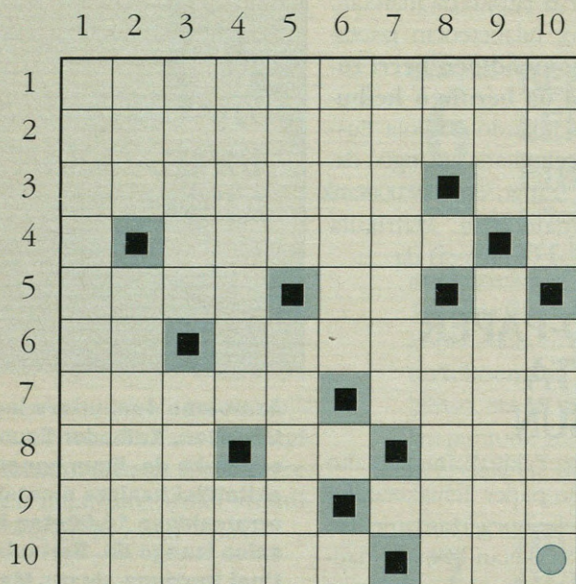
bestalde zifra horretatik % 30 hereditarioak dira, gainerrantzekoetan arrazoiak ezezagunak diren bitartean ■

JABIER AGIRRE

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESQUIN: 1.- Gordinkeria. 2.- Arabiakoak. 3.- Fruitu mota. Herri hizkeran, zer. 4.- Tona. Onartu. Röentgen. 5.- Atmosferako fenomeno. Alderantziz, joan aditzaren erroa. Nitrogenoa. 6.- Radona. Askatzearen egintza eta ondorio. Egiptoko hiriburua. Fruitu tropikala. 8.- Euskal sindikatoa. Gauero egin ohi dugu. Zuhaitz mota. 9.- Zizelez eginiko arte-lana. Materiala. 10.- Hutsa. Nor, pluralean.

GOITIK BEHERA: 1.- Kirol mota. 2.- Garoa. Udalerrak. 3.- Zoladurak egiteko erabiltzen den materiala. Kasik. 4.- Ubaniako. Alta hitzaren kontsonanteak. 5.- Ene. Hitz. 6.- Kartetan aritzeko ezinbestekoak. Oxigenoa. Bokala. 7.- Erasoaldiak. Bokala. 8.- Kontsonante bikoitza. Bat. Jatorri bohemiarreko dantza. 9.- Joan den urtean. Nekadurak. 10.- Animalia adardun. Zein pertsonari.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Ganibeta
Gelariak
Illetsuak
Sasikume

7 letra

Azalera
Errukia
Idunekoa
Lekutua

4 letra

Abar
Ahia
Aire
Aker
Area
Azao
Badu
Bago
Bera
Bila
Elai
Eman

Fika
Igel
Ihar
Isun
Izei
Kaka
Kala
Kisu
Laru
Moko
Nazi
Zerk

3 letra

Alu
Eme
Kea
Kor

2 letra

At
At
Fz
Iz
Ot
Re
Su
Uz

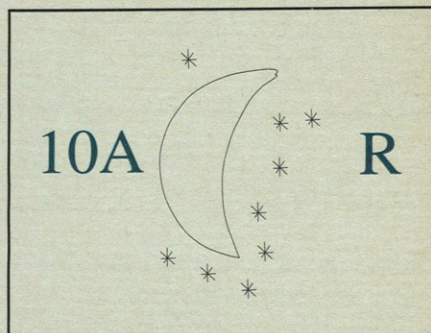
ERANTZUN zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza dagokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den herriaren izena, Bizkaiko herri baten izena ageriko zaizu.

1	2	3	4	5

Ibilaldi musikaduna	Espero izan	Irekigunea	Belduria
Toldegaria	Teiatuetako ohola	Hegazti mota	
		5	
Kimkan jakinuna	Nahi	Gandua	
Aurten, Donostian	Handiak	Hegazti mota	
Bilboko jaietako pertsonaia			Bokala
Mirakulu	6	1	Hesola
		Potasioa	Kontso, bustia
		Dut, zuri	Arabako herria
Kriptona	Zuberoako arroila		
Putrea	Bokala		2
	Interjekzioa	Ikas eta Ari	
4	Zintzoa	Lehenengo	
Junko espiatarra	Oxigenoa	Atzizkia	
Lakatu	Ald., 3.141596	Idun hitzaren kontso.	Nork, pluralean
Bokala	Pl. animalia mota	Sarrera	
		Bokala	

—Hieroglifikoa—

Noiz iritsi behar dute zure lagunek?

Aurreko asteko soluzioak

ANGELU
● O ● K ● D ●
I T Z A L I A
● I ● I ● A U N I T Z
P R E S O N D E G I A
● A D U R ● A L I ● L
U K A N ● D I O ● S A
● A L ● B A R N E ● K
A S E A ● G I D A K ●
● L A U K O ● O R E A
L E ● Z O ● F A ● P E
● A G I R I ● K E A K

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1. Mendikatea. 2. Iraun.
Bart. 3. Kirtena. Ta. 4. Ata. Sorra. 5. Zemaia.
Ama. 6. Txa. B. I. E. 7. AE. Kondera. 8. Sariz.
Irin. 9. Ukan. Barka. 10. N. Topikoa.
GOTIK BEHERA: 1. Mikaztasun. 2. Erietsuak.
3. Narama. Rut. 4. Dut. A. Kino. 5. Inesiboa.
P. 6. K. Noa. N. Bi. 7. Ahar. Idiak. 8. Ta. Oa.
Ero. 9. Ertamerika. 10. Ataka. Ana.

Hieroglifikoa:

Diruzaina

Bosteko ttipiak

A 1. Alegia. 2. Emari. 3. Ogasun.

4. Irufa. 5. Gairak.

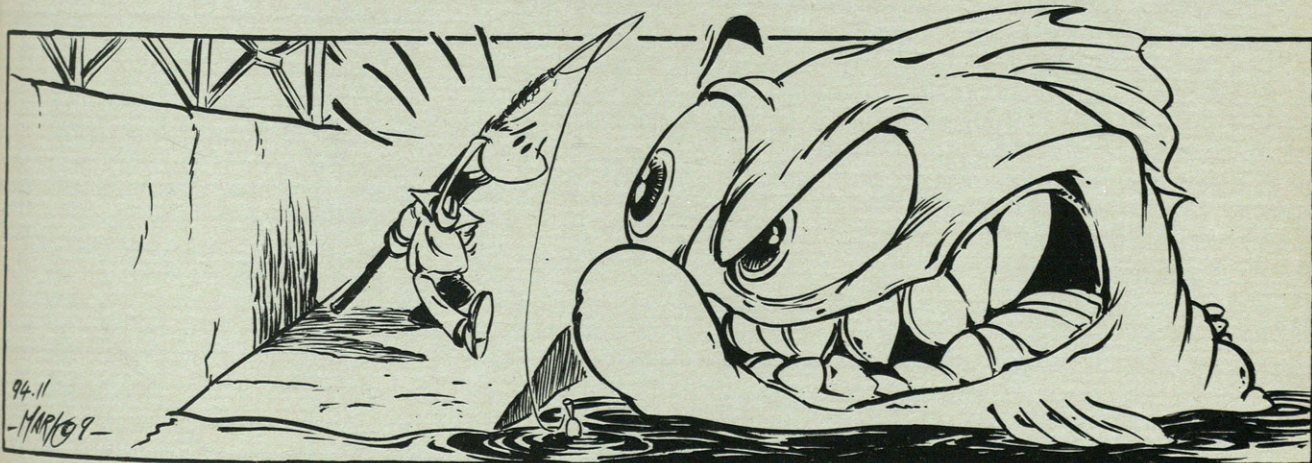
B 1. Sesea. 2. Seina. 3. Uikan!

4. Anaia. 5. Joanak.

Kate hitzak

G	A	I	A	E	Z	I	K
G	O	I	Z	S	O	D	O
O	Z	T	O	P	O	A	U
R	O	Z	O	R	I	O	N
A	A	T	Z	O	M	E	A
E	M	E	A	L	E	K	A
E	E	G	B	E	N	O	O
G	A	R	I	Z	U	M	A
I	B	I	U	D	A	L	E
N	E	K	E	A	D	A	T
L	A	Z	O	B	I	R	A

ERROBIKO PIRAÑAKO — Komikia —

94.11
-MAYO 9-

Jumelage antzua

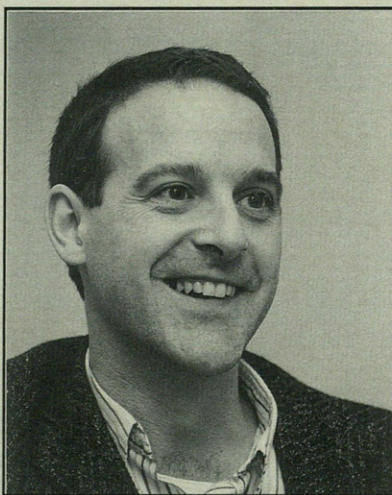
EUSKADIKO eta Nafarroako Autonomi Elkartek elkarlanerako itunak erdiesteko, bi elkarten artean gobernuarteko organo iraunkorra sortzea proposatzen du EA, CDN, IU eta PSNren sostenguekin onetsi den gobernu-programak.

1991.ean, Urralburu hautagaiaren alde EAK eta PSNk egin zuten itunean erabilitako ereduaren kopia izaki, Hego Euskal Herriko lurraldeen arteko harremanak normalizatzeko bidean beste urrats bat —txikia bezain positiboa— eman dela, lurraldetasunaren planteamendu berria egin dela ohartarazten saiatu dira oraingoan ere Nafarroa eta Baskongadetak giro zenbaitetan.

EZKER Abertzaletik esan genien 1991 urtean horrelako formulazioek nabarmendu eta azpimarratzen duten bakarra, autodeterminazioarekin batera, jasaten dugun zauri sakona dela: nafar arazo izenekoa soluzionatu gabe utzi zuen trantsizio politiko amaitugabe haren lehendabiziko urteez geroztik, gai hau kontentzioso politikoan eragina duten arazo garrantzitsuenetakoa bat delako. Gure ikuspuntutik, Euskal Herria elkarte bereizitatzat (bere eskubide eta guzti) ez aitortzea da, hain zuzen, istiluaren sortzailea; honen bestez, lehen aipaturiko Nafarroako lau indar politikoek sortu nahi duten gobernuarteko organo komun horrekin eta antzeko neurriekin istiluari ezingo litzaioke behin betiko soluzioa eman.

Ahoa bete hitz izan dute batzuek beti: «Nafarren borondatearekiko errespetua, Nafarroaren ordezkari inork ez beza erabakirik har...». Horiei aiantzi zitzaizkien egun batez gizarte honi galdetzea ea nolako iritzia zuen Amejoramentuaz, herrialde baskongatuekiko harremanak sortzeko formularik nahi zuen, eta abar.

GAI hau ulertzeko historiari jo beharra dago. Organo honen alde sutsuki diharduten indar politiko horiek, 1982an (Madrilekin negoziatu zutenean) Amejoramentuari oniritzia ematean helburu bat

ADOLFO ARAIZ

HBko parlamentaria
Nafarroako Legebiltzarrean

baino gehiago zuten: nagusia Nafarroa eta Baskongadetakiko instituzioen artean loturarik xumea ere gerta ez zedin. Bigarrenez, Espainiako Konstituzio-ordenamenduari aurretiko eta gaiterako zerbaiz bailitza, mito historiko (Foruak) baten aldeko nafar kontra-kontzientzia prestatuz, Nafarroan euskal kutsurik izan zezakeen edozeren aurkako kontzientzia hedatzea. Hirugarren mailan, nafar herriari gai honi buruz bere iritzia lapurtu egiten zitzaion, Nafarroa Estatuarena dela egieteko, nonbait.

Hori guztia ez zen posible izango, seguraski, kontzientzia nafar-estatal horrek EAJn harrera ona aurkitu ez balu. Izan ere, armak erabiltzea mehatxu eginez, militar espainolek zuzendu eta inposatu zuten estrategia estatal hori eta EAJ ez zen gai izan aitzitik egiteko.

ARZALLUZEK aldizkari honetan bertan (1995eko martxoaren 5eko 1.520 zk.), halaxe aitortu zuen. Tamalezkoena, ordea, EAJ eta EArentzat (ikus hurrengo kongresurako prestatu den txosten politiko-instituzionala) garrantzizkoena be-

rezko esparru instituzionala nola edo hala sortzea dela aitortu zuela, 'euskalduna', 'baskongadoa' nahiz 'bizkaitarra'. Espainiako II. Errepublikaren garaian, EAJren jokaera eta, Agirrek Nafarroa gabeko Estatutua onartu zuela zorrozki kritikatu zuelarik, Manuel Irujo nafar diputatu nazionalistak izan zuen jarrerari buruz ari zela-eta, Euskal Herriaren antolakuntzaz ulemolde baskongadoaren aldeko apustua eginda zegoela justifikatzeko, bizkaitar politikariak elkarriketa hartan halaxe esan zuten: «Guk beti bide bera hautatu dugu: gaudenok aurrera segi, besteak ahaztu gabe». Oraindik planteamendu horren zoritxarreko fruituak ari gara jasotzen.

EAK bere aldetik, armen indarrez inposatu eta mantendutako markoa onartuta, badagoela «erakargune politiko» (herrialde baskongadoak, dudarik gabe) dio: haxe da erreferentziatzeko marko politiko nazionala eta bertara «atxikitze» eskubidea» omen dute Nafarroak eta Ipar Euskal Herriak.

NOLANAHI ere, lurraldeen batasunari dagozkion praktikei oraintxe bertan hasiera emateak izan behar du funtsezko kontua, batasun hau sendotuko zuten (eta ez, ordea, zatiketa finkatu duten) Hegoaldeko lau probintzietako eragile sozial, ekonomiko, kultural eta bestelakoen arteko harremanak gorpuztuko dituzten guneak ezarritik. Eskuduntzarik izango ez duen organoa sortuko da; hoherenera jota, orain arteko akordioak agertzen ziren lantresna juridikoetan agertuko dira aurrerantzean ere.

Zirt ala zarteko apustua egin behar dugu, gure eskubideak ukatzen dizkigutenei herri bezala ezagut gaitzaten, gerora erabaki ahal izan dezagun nolako harremanak, nolako instituzio bateratuak nahi ditugun: hau guztia, gaurko, ez dator Estatu espainolaren borondatearekin bat. EAK bere txostenean abisua eman digu, zuhurtziaz, organo hau «jumelage antzubi» ez dadin hiruhileko maiztasuna finkatu dela. Geroak esango.

LAU TEILATU AZPIAN ...

ETXEA GEHIGARRIA

- egurra maite dugu sukaldean ●
- sofa on bat behar dugu egongelan ●
- gaztetxoek gela lotarako baino gehiago baitute ●
- bainugelako zipristinak ●

Datorren asteko **ARGIA** rekin DOHAINIK

Euskaldunon Egunkaria sortu arte
euskaldunak
eskubide bat gutxiago zeukan.
Bost urtetik hona, zu, euskalduna,
euskaldunago bizi zintezke.
Ez bakarrik informazioa
euskaraz ematen zaizulako.
Ez bakarrik Euskal Herri guztia
eskura ematen zaizulako. Ez.
Euskaldunon Egunkariak
normalago egin dizu errealitatea,
errealitatea bera beste modu batean
eskaintzen dizulako.

Egunkaria

• Larunbata •

1995eko urriaren 21 - VI urtea - 1.345. zenbakia - Saindurria: 110 pta. 5,5 librea

Urriaren 21ean berriturik

Orain kolorez eta orrialde gehiagorekin

Kultura

Basque World Festival
Mondragon Festival
Jaiak eta jaiak

Basque

Basque World Festival
Mondragon Festival
Jaiak eta jaiak
Basque World Festival
Mondragon Festival
Jaiak eta jaiak

Nazioartea

Basque World Festival
Mondragon Festival
Jaiak eta jaiak

Euskaldunon
Egunkaria
Urriaren 21ean
berriturik...

azala
eta mamia!